

politički
ZATVORENIK

GODINA XXI. - LIPANJ 2011. CIJENA 15 KN

BROJ **231**

**Epidemija
euroze hara
Hrvatskom**

**Josipović:
Pojam
suverenosti
je zastario!**

**Prof. dr. Ante
Sekulić**

**Položaj
Hrvata u
Srbiji**

**Gračanski
martirologij**

**Dokumenti,
sjećanja i
svjedočenja**

MACELJ – KRIŽNI PUT

NE VJERUJEM DA POSTOJI MEĐUNARODNA UROTA

politički
ZATVORENIK
**GLASILO HRVATSKOG
DRUŠTVA POLITIČKIH
ZATVORENIKA**

PREDSJEDNIK DRUŠTVA
Alfred Obranić

UREDNIČKI ODBOR GLASILA
Alfred Obranić, Ljubomir Brdar,
Vladimir Mrkoci, Višnja Sever

GLAVNI UREDNIK
Tomislav Jonjić

UREDNIŠTVO I UPRAVA
10000 Zagreb
Vojnovićeva 15
tel: 01/46 15 437, 46 15 438
fax: 01/46 15 437
e-mail: hdpz-sred@hdpz.t-com.hr

PRIJELOM I TISAK
MINI-PRINT-LOGO d.o.o. Varaždin

CIJENA LISTA
Za Hrvatsku 15 kn

Godišnja pretplata za Hrvatsku 180 kn
za inozemstvo: Europa 310 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti;
prekomorske zemlje: 510 kn
ili odgovarajući iznos u drugoj valuti
***
Žiro račun: 2503007-1100009317
kod Volksbank d.d. Zagreb
Devizni račun: **416446-7101** S.W.I.F.T.
Code **VBCRHR22** kod Volksbank d.d. Zagreb
***
Rukopisi se ne vraćaju,
list uređuje Urednički odbor, sva prava pridržava
Hrvatsko društvo političkih zatvorenika.
***
Uredništvo ne odgovara za navode
i gledišta iznesena u pojedinim prilozima
***
Za sve informacije i kontakte u svezi sa
suradnjom i preplatom tel.: 01/46 15 437
radnim danom od 9.00 do 13.00 sati.
***
ISSN 1331-4688
***
Cijena oglasnog prostora:
posljednja stranica u boji: 4.000,00 kn
predposljednja stranica u boji: 3.500,00 kn
unutarnja crno-bijela stranica: 2.500,00 kn
1/2 crno bijelo: 1.250,00 kn
1/4 crno bijelo 700,00 kn
***
<http://www.hdpz.t-com.hr>

Gdje smo to pogriješili, da nas svijet doživljava kao agresora, a bili smo žrtva?

Zašto nas okrivljuju da smo dijelili Bosnu i Hercegovinu, a činjenice govore da je BiH spašena samo žrtvom i zalaganjem Hrvata? Kako je moguće da se čovjek čiste savjesti, general Gotovina, već prije suđenja svrstava u trojac najokrutnijih zločinaca, uz bok Karadžiću i Mladiću, i osudi na drastičnu kaznu? Kako to da je Hrvatska u obvezi obnoviti kuće Hrvatima i ostalima koji su bili na meti četničkih hordi, kao i Srbima koji su prethodno porušili hrvatske kuće? Zašto nitko nije osuđen za monstruoze zločine u Voćinu, Četekovcima, Lovasu, Lovincu, Saborskom, Škabrnji itd.? Zašto nitko nije odgovarao za ratni zločin granatiranja gradova, dakle isključivo civilnih ciljeva, kao što su Zadar, Šibenik, Sisak, Karlovac, Brod, Dubrovnik, Osijek, Vinkovci? Zašto nitko nije optužen za ubijanja, premlaćivanja i silovanja u srpskim logorima, gdje su odvedeni zarobljeni iz Vukovara?

Zašto Hrvatska mora ispuniti tisuću i jednu želju za ulazak u EU, a takva ulaznica nije bila potrebna niti jednoj od dosadašnjih 27 članica? Zbog čega jedino mi od svih pomorskih zemalja nismo proglašili isključivi gospodarski pojas na koji imamo pravo prema Konvenciji UN o pravu mora? I tako beskraj pitanja - zašto!

Najnoviji „biser“ uoči završetka pregovora jest zahtjev, da se Hrvatska obveže unilateralnom izjavom, kako neriješena bilateralna pitanja ne će koristiti kao prepreku ulasku drugih članica u EU. Da pojasnim, to konkretno znači, da Hrvatska ne smije pisnuti u svezi Prevlake i dunavskih ada kad Crna Gora i Srbija započnu pregovore u ulasku u EU, a sjetite se zastoja u vezi Savudrijske vale. Zašto je Hrvatskoj uskraćeno ono što Sloveniji nije i zašto se Srbiji i Crnoj Gori unaprijed osigurava slobodan prolaz u EU bez zapreka?

Mogao bih tako ispuniti čitavu knjigu pitanjima na koja ima veoma malo odgovora. S nekim odgovorima kakvi se nude čitavo vrijeme složio bih se samo djelomice (kao na pr. s onim da nam međunarodna zajednica nije sklona, jer drži da smo glavni krivci za nestanak Jugoslavije, ili da je sve režija stranih obaveštajnih službi, UDB-e, KOS-a i drugih „viših sila“). Po meni, odgovor i odgovornost za sva postavljena pitanja leži posve ili dobrim dijelom na nama samima.

To znači: odgovorna je u prvom redu hrvatska vlast u proteklih dvadeset godina, jer nije znala upravljati državom i nije uspostavila pravnu državu.

Danas se s pravom proziva pravosuđe kao glavni krivac svih naših nedaća i zastoja u pristupu EU. A tko je odgovoran da je pravosuđe u takvom stanju, da nitko nije osuđen za komunističke zločine, da se korupcija beskrajno raširila i počela se sankcionirati na kapaljku tek posljednje dvije godine, da se postupci vode godinama uglavnom do zastara, da uopće nisu pokrenuti postupci za tisuće ratnih zločina, da sud u Haagu nije obasipan presudama naših sudova, tako da nas ne bi mogao ignorirati čak niti sudac Alphons Orie. Sve pobrojano je jedan veliki posao koji je trebalo obaviti pravosuđe i nekoliko drugih državnih institucija po nalogu Vlade i Hrvatskog sabora, ali bez trunke domoljublja i prosječnim radnim danom u trajanju od dva sata, ispada da je to nesavladiv posao.

No, tim našim mukama nije kraj. S obzirom na to da ćemo se uskoro suočiti s presudom šestorici Hrvata iz BiH, stremim, ako presuda bude osuđujuća i ako bude implicirala da je Hrvatska izvršila agresije na susjednu zemlju, da će posljedice osjetiti Hrvatska i Hrvati u nekoliko sljedećih generacija. Hrvati kao agresori i Hrvatska kao država stvorena na zločinu. Grijeh poput onoga za Nezavisnu Državu Hrvatsku.

Krivim političku elitu od 1991. do 2011., od kojih neki nisu znali, a neki nisu htjeli zaštiti nacionalne interese.

Alfred OBRANIĆ, predsjednik
Hrvatskog društva političkih zatvorenika

ZAR JE PAPA TRGOVAČKI PUTNIK?

Nemali dio naše intelektualne javnosti i medija što izlaze na ovome dijelu *Zapadnog Balkana* pokušava stvoriti dojam da je jedina svrha nedavnog posjeta pape Benedikta XVI. Hrvatskoj njegova poduka o hrvatskoj povijesti XX. stoljeća i njegovo poticanje hrvatskog ulaska u Europsku uniju. No, papa nije nikakav stručnjak za hrvatsku povijest, pa ni za povijest uopće, ali, još važnije od toga, nije Benedikt XVI. ni trgovački putnik poduzeća *José Manuel Durrão Barroso & Co.*, plaćen komisijski po utrapljenom primjerku Lisabonskog ugovora naivnim kupcima. Nije papa čak ni Član Delegacija Francuske Vlade u Međunarodnim Pregovorima i Konzultant Za Zajmove Europske Investicijske Banke Doktor Neven Šimac (s njegovom «Čvropom»), iako bi možda Član Delegacija Francuske Vlade u Međunarodnim Pregovorima i Konzultant Za Zajmove Europske Investicijske Banke Doktor Neven Šimac – uza sve ostalo – htio biti i papa, ali mu to zasad ne polazi za rukom, a mali su izgledi da u tom pogledu i u budućnosti bude bolje sreće (na našu sreću!).

Kad bi, naime, sadašnji oblik europske integracije bio onaj koji zagovara Sveta Stolica, bili bismo i mi za nj, jer ako je u posljednja dva stoljeća itko ovdje bio za europske vrijednosti i suradnju europskih naroda, onda su to bili hrvatski nacionalisti; i ako je itko bio protiv toga, bili su to oni koji su budućnost Hrvatske gradili na kosovskome mitu, u sjeni vidovdanskih hramova, pod okriljem *Moskove* ili na afroazijskim, *nesvrstanim* širinama. No, i sadašnji je papa, kao i neki njegovi predšasnici, u više navrata ukazivao na zabrinjavajuće tendencije u razvitku europske integracije, jer ona, nažalost, nerijetko pokazuje i nevešto prikrivanu supranacionalnu i protukršćansku notu. Zato nije sasvim jasno, misli li Benedikt XVI. ozbiljno da bi četiri milijuna hrvatskih katolika mogla bitno pridonijeti vraćanju europske integracije njezinim kršćanskim korijenima, ili nam tek hoće kazati da se bolesna bačva, ona u kojoj se vino već ukvarilo, najbolje lijeći ulijevanjem zdrava vina. (Jer u tom bi ga slučaju i nepismeni težak podučio da takav način rasuđivanja ne priliči ni onima na manje odgovornim dužnostima.) Bit će, dakle, ipak da je papa došao hrvatskim katolicima – pa i onima u Hrvatskoj koji nisu ni katolici niti su Hrvati – prenijeti nešto što je i trajnije i vrijednije od aktualnog oblika tzv. zbližavanja europskih zemalja.

A što je dopustio da se stekne i drugaćiji dojam, i što je dao krila onima koji njegove misli svode samo na poticaj hrvatskog pristupa Europskoj uniji, također ne će biti sasvim slučajno, niti će biti sasvim bez udjela **n e k i h** hrvatskih šaptača. Ako su pritom i interesi opće crkve i vatikanske države pretpostavljeni interesima maloga hrvatskog naroda, nije ni prvi – a bit će – ni posljednji put. Kad su ono **n e k i** katolički biskupi i provincijali 1918. uvjerali Hrvate da im je «misija» stvoriti Jugoslaviju, siromašni je pop Stipe pl. Vučetić pokazao da je duhom bogatiji od onih na biskupskim stolicama, zgražajući se nad takvim nasiljem nad Evandželjem i podsjećajući da u Svetome Pismu takvo poslanje ni Hrvatima ni kojemu drugom narodu ipak nije namijenjeno i da Jugoslavija nije nikakva evanđeoska kategorija, potreba ni nužda.

A kad je ono jugoslavenski komunistički Beograd 1966., opet uz asistenciju **n e k i h** od naših crkvenih ljudi, sa Svetom Stolicom sklopio stanoviti aranžman koji je zbunio i teško uznemirio ponajprije one koji su i radi hrvatskog naroda i radi Crkve teško stradavali u prethodna dva-tri desetljeća, podsjetio je tada već dugogodišnji hrvatski politički emigrant, istaknuti pripadnik predratnoga katoličkoga – ali i hrvatskoga nacionalističkog – pokreta, dr. Ivo Korsky: «*Vatikan je samo vidljivi, upravni organ Crkve, te prema tome niti je nepogrešiv u političkim pitanjima, niti su ljudi obvezani slijediti sve njegove diplomske poteze. Hrvatski katolici dužni su slijediti nauk sv. Oca Pape samo u pitanjima vjere i morala, dakle kad govori kao Kristov Namjesnik na zemlji, ali ne ono što Papa, kao najviši upravni činovnik Crkve, smatra potrebnim da uredi na političkom području. Na političkom području svaki je Hrvat slobodan da vodi onu politiku koja koristi Hrvatskoj kao takvoj, bez obzira na vatikanska priznanja.*»

Poukama Stipe pl. Vučetića i dr. Ive Korskoga ni danas se nema što dodati ni oduzeti. Bit će tako i sutra i uvijek. I, makar grješnik, ne mislim da ću pred lice Gospodnje zbog toga crnjeg obraza od bruxelleskih slijepaca...

Tomislav JONJIĆ

IZ SADRŽAJA

EUROZA HARA HRVATSKOM.....	3
<i>prof. dr. Branimir LUKŠIĆ</i>	
PREDSTAVA SRPSKOGA NARODNOG POZORIŠTA U MLADIČEVU (LAZAREVU).....	6
<i>Josip Ljubomir BRDAR</i>	
RAĐANJE EUROPE (XI).....	10
<i>Dr. Vjeko Božo JARAK</i>	
DVADESETA OBLJETNICA RIJEČKE PODRUŽNICE HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA.....	13
<i>Slavko MEŠTROVIĆ</i>	
KRONOLOGIJA PRAVAŠTVА (IV).....	14
<i>Mladen KALDANA</i>	
SAVJET LIJEČNIKA.....	16
<i>dr. med. Drina BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ</i>	
RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (9).....	16
<i>Maja RUNJE, prof.</i>	
JOŠ O ŽERJAVIĆEVIM KRIVOTVORINAMA (III).....	18
<i>Vladimir MRKOCI</i>	
BLEIBURG, ČETRNAESTOG SVIBNJA 2011.	20
MACEJ 2011.: BLAGOSLOV KRIŽNOGA PUTA	
I MISA ZA NEDUŽNE ŽRTVE	25
OBILJEŽENA 66. OBLJETNICA STRADANJA HRVATA	
NA CRVENOJ STIJENI KOD KISELKAKA ..	28
<i>Ana POPOVIĆ</i>	
JUGOSLAVENSKI KOMUNISTIČKI ZLOČINI U GRAČANIMA KRAJ ZAGREBA 1945. GODINE	29
<i>Domagoj NOVOSEL, prof.</i>	
PROF. DR. ANTE SEKULIĆ (1920. – 2010.) U POVODU DEVEDESETE OBLJETNICE ..	34
<i>Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ</i>	
SLUČAJ PROF. DRAGANOVIĆA	37
<i>Vladislav MUSA, prof.</i>	
LEPOGLAVA JE MUČILIŠTE I GUBILIŠTE HRVATSKIH POLITIČKIH OSUĐENIKA ..	38
<i>Mons. dr. Juraj BATELJA</i>	
O NASTANKU I DJELOVANJU ORGANIZACIJE TIHO (4)	40
<i>Dr. Radoslav MARIĆ</i>	
VOJSKOVOĐA SVETOZAR pl. BOROEVIĆ: HRVATSKI PRAVOSLAVAC U BORBI PROTIV BALKANIZACIJE HRVATSKE (V)	44
<i>Mladen KALDANA</i>	
IN DIESER AUSGABE	47
IN THIS ISSUE	48

VERBA VOLANT...

BOLJE DA OVCE NE ZNAJU...

«Teksta Lisabonskog ugovora na hrvatskom jeziku nema. Zašto? Pa zar našim vlastima nije u interesu da se građani upoznaju s ustavom države kojoj pristupaju? Ako je pristupanje Hrvatske Europskoj uniji nešto jako dobro za njezine građane, zašto tim njezinim građanima nije dostupan cijelovit i pročišćen tekst famoznog Lisabonskog ugovora – tj. Ustava federalne države kojoj pristupa – na hrvatskom jeziku? (...)»

Romano Sole, član izvršnog odbora udruge „Velim Hrvatsku“ te predsjednik ogranka Matice Hrvatske u Münchenu na tribini pod nazivom "EU - nova tiranija" održanoj 24. ožujka 2011. u dvorani splitske bogoslovije u organizaciji "Matrice Hrvatske" naveo je intrigantan detalj iz službene korespondencije koju je nedavno vodio s Ministarstvom vanjskih poslova i europskih integracija:

"Službeno su nam iz ministarstva potvrdili da nemaju hrvatski prijevod Lisabonskog ugovora, odnosno Ustava EU-a. Dakle, Ministarstvo vanjskih poslova RH nema prijevod iz kojeg bi se hrvatski građani upoznali s temeljnim ustavotvornim dokumentom koji kazuje što EU donosi i kako će se u toj zajednici odlučivati. Ulagamo u Uniju, a da pri tome, u što sam potpuno uvjeren, niti jedan hrvatski saborski zastupnik uopće nije ni pročitao Lisabonski ugovor", ustvrdio je Sole.»

([www.http://europaskaunija.yolasite.com/eu-danas.php](http://europaskaunija.yolasite.com/eu-danas.php), 15. V. 2011.)

*

KOJI JE VAŠ PROBLEM, GOSPODINE BAČIĆU, PITA DR. JOSIPOVIĆ, NAJDRAŽI GOST PREDSJEDNIKA TADIĆA

«Brojke su neumoljive i korespondiraju etničkome zaokruživanju novonastalih država na području bivše Jugoslavije: 1971. na ovome području deklariralo se Hrvatima gotovo 185.000 osoba, 1991. nešto više od 105.000, a 2002. tek malo više od 70.000 osoba. Na predstojećem popisu stanovništva očekuje se daljnje smanjenje broja deklariranih Hrvata.

Međutim, objektivne su procjene da u Srbiji etničkih Hrvata ima najmanje 100.000, jer se oni izjašnjavaju pod drugim subetničkim ili nadnacionalnim imenima, ili se uopće nacionalno ne izjašnjavaju. Razlozi za to su što su Hrvati na vrhu ljestvice netrpeljivosti u očima većinskoga stanovništva, tik iza Albanača. (...)

Procjenjuje se da je protivno svojoj volji 1990-ih godina s ovih područja, prije svega Srijema, iselilo oko 35.000 Hrvata. (...) Od dolaska na vlast desničarske vlade **Vojislava Koštunice** oživljena je denacionalizacija Hrvata kroz punu potporu srpskih vlasti te znanstvenih, kulturnih i informativnih institucija formiranju posebne bunjevačke etničke skupine, koji proces je bio zaustavljen za vrijeme vlade ubijenoga Zorana Đindića. (...)

Politika hrvatske vlade prema ne samo vojvođanskim Hrvatima, već i Hrvatima iz susjednih zemalja poražavajuća je, osobito ako uspoređujemo skrb Republike Mađarske ili Republike Srbije za svoju manjinu u susjednim zemljama. O tome govori ne samo simbolična materijalna pomoć – zadnjih godina Republika Hrvatska izdvaja godišnje „čak“ oko 50.000 eura za udruge u Srbiji, što je po udruzi oko 1000 eura, dakle na razini malo jače godišnje plaće za dva vozača u diplomaciji. Mnogo je gore to što nismo uključeni u bilo kakve bilateralne razgovore dviju država u mnogim pitanjima koja se tiču izravno i nas. A već sam i spomenuo destimulacijsku politiku vlade za upis studenata na hrvatska sveučilišta (npr. maturanti iz Vojvodine moraju plaćati polaganje državne mature u Republici Hrvatskoj, dok učenici iz Hrvatske to ne plaćaju).

Posebno je katastrofalna već 10 godina duga politika svakakvoga onemogućavanja dobivanja dvojnoga državljanstva Hrvatima iz Vojvodine koju samostalno provodi hrvatski MUP, koji umjesto da provodi saborsku politiku utvrđenu Zakonom o hrvatskome državljanstvu, praktično vodi svoju politiku, a da za to nitko ne odgovara, niti to koga interesira u Hrvatskoj. Tim prije što su Hrvati u susjednim

zemljama tema potpuno nezanimljiva za medije u Hrvatskoj.

(**Dr. Slaven Bačić**, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Republike Srbije, u razgovoru s Bedrudinom Gušićem, <http://www.orbus.be/archiva/2011/aktua3157.htm>, 9. V. 2011.)

*

JEDNOM IH SPALITI NIJE BILO DOVOLJNO...

«U dosadašnjoj praksi ovakvo što nismo vidjeli. Posmrtni ostaci tijela koje smo pronašli toliko su puta spaljivani da će identifikacija biti skoro nemoguća“, kazao je (...) **Marko Jurišić**, direktor Instituta za nestale osobe BiH.

Djelatnici Instituta (su) krenuli s ekshumacijama na lokalitetu Ivandića kuća u bugojanskom naselju Vrbanja. Prema saznanjima kojima raspolažu, na ovom bi području trebali biti posmrtni ostaci **Jadranka Gvozdena**, **Perice Kovačevića** i **Nikice Miloša-Krndelja**, trojice iz skupine od 20 nasilno odvedenih hrvatskih zatočenika iz bugojanskih logora tijekom protekloga rata. (...)

U vrijeme kad su u Bugojnu počinjale ekshumacije, sudsko vijeće Suda BiH izjašnjavalo se o sporazumu o priznanju krivnje koji je Tužiteljstvo BiH krajem prošlog mjeseca sklopilo s **Enesom Handžićem**, nekadašnjim pomoćnikom zapovjednika za sigurnost 307. motorizirane brigade Armije BiH. (...) U udrugama proisteklim iz Domovinskog rata Bugojna od početka su inzistirali da Sud sporazum s Handžićem ne prihvati dok ne otkrije lokacije s tijelima svih 20 nestalih. Uvjereni su da ih Handžić zna, kao i da njegov iskaz može na optuženičku klupu dovesti i brojne druge predstavnike bošnjačkog političkog i vojnog vrha koji je u proteklom ratu iz Bugojna protjerao 14 tisuća Hrvata, a njih oko dvije tisuće pozavarao u desetak logora od kojih su najzloglasniji bili „BH banka“, „Stadion“ i „Gimnazija“.»

(Ana Popović, «Hrvati spaljivani više puta da ih ne mogu identificirati», *večernji.hr*, 19. V. 2011.)

*

**PRIJATELJSKI GLASI IZ
BRATSKE REPUBLIKE
SRPSKE**

«Hrvatska treba da prihvati istorijsku odgovornost za genocid nad Srbima, Jevrejima i Romima koji je u Drugom svjetskom ratu počinila Nezavisna Država Hrvatska i da usvoji Deklaraciju o genocidu nad ovim narodima koja je usvojena na Petoj međunarodnoj konferenciji o Jasenovcu, rekao je juče nakon usvajanja ovog dokumenta **Srboljub Živanović**, član Međunarodne komisije za istinu o Jasenovcu.

Nakon razmatranja primjedbi koje svaki zainteresovani treba da dostave do 10. juna, Deklaracija će biti upućena svim parlamentima regionala, među kojim i u Hrvatskoj, čijim bi usvajanjem bila dostignuta pravda za sve nedužne stradale, rečeno je na završnici dvo-dnevne konferencije.

- Jermenii su dočekali da nakon nekoliko decenija pojedini parlamenti usvoje Deklaraciju o genocidu nad njima od strane Turske, koji se desio 1915. godine. Tako se nadamo da će i naša deklaracija o genocidu nad Srbima u Drugom svjetskom ratu jednog dana doći na dnevni red većine parlamenta u regionu i svijetu - rekao je Živanović. (...)

Učesnici konferencije zatražili su i da se u cjelini sačuva i održava kao spomenik žrtvama jasenovački kompleks koncentracionih logora, te da se provede program zaštite i uređenja Spomen-područja Donja Gradina, koji je nastavak projekta o njenom uređenju iz osamdesetih godina prošlog vijeka. Peta međunarodna konferencija o Jasenovcu održana je u Banskom dvoru u utorak, 24. maja, i srijedu, 25. maja, a predsjednik Organizacionog odbora bio je predsjednik RS, **Milorad Dodik**. Na konferenciji je bio prisutan i premijer RS, **Aleksandar Džombić**, te predsjednik ANURS, **Rajko Kuzmanović**.

(www.fokus.ba, Banja Luka,
25. V. 2011., srp.)

EUROZA HARA HRVATSKOM

Piše:

prof. dr. Branimir LUKŠIĆ

Među hrvatskim se političarima širi epidemija euroze, medicinski poznata pod nazivom eurosia obsessiva. Uzročnik joj je eurovirus, koji doduše ne izaziva kravlje ludilo, nego blaže oboljenje slično napadima epilepsije tipa "petit mal" (medicinski poznat napad pod nazivom "absence"), koji se očituje u ukočenosti lica, u razrogačenim očima, i u poluotvorenim ustima, s izrazom strahopoštovanja na licu okrenutom u grču prema zapadu Europe.

komesaru kojega EU šalje da nam drži nadahnute lekcije o demokraciji, o sprječavanju diskriminacije prema istospolnim brakovima, o posvojenju djece od strane homoseksualaca i lezbijki i slično, kao i da zaviri u svaki kutak osobnoga i državnog života u E. P. (europskom protektora-

Simptomi euroze su nepovjerenje u vlastiti razum, podrhtavanje i klecanje koljena pred svakom bjelosvjetском protuhom i svakim europskim činovnikom, patološki pad osobnog dostojarstva, obredno sklapanje ruku i njihovo pružanje nekoliko puta dnevno u smjeru Bruxellesa, opsivni nagon za prodajom svega što je hrvatsko, te opći pad političkog imuniteta. Jedan od možda najčudnijih i najpogubnijih simptoma ove infekcije je tzv. "non-blink": bolesnik svjesno laže gledajući drugoga u oči, a da ni ne trepne okom.

Posljedica ove infekcije koja se naglo širi među političarima u Hrvatskoj je kolonijalno podilaženje svakom emisaru i

tu) nazvanom Hrvatska. Kako euroza slabiti snagu u nogama, ona one koji od nje boluju prisiljava da ulaze u EU puzeći na koljenima. Zato naše eurozne političare EU od milja naziva "zečići puzavci".

No, hvala Bogu, izgleda prema dosadašnjim medicinskim istraživanjima, da običan hrvatski puk ima "ognjištarski" imunitet prema eurozi. Hrvatski puk može dugoročnije ostati sačuvan od ove virusne infekcije tako, da stavi u karantenu ovaj soj svojih inficiranih političara, i zatim da ih, uz zabranu daljnog bavljenja politikom, pošalje kao rekonvalescente na zasluženi dugotrajni odmor na neki pusti otok, koji još nije u potpunosti prodan strancima. •

PROF. DR. SLAVKO KULIĆ O PRIKLJUČENJU EU: ZAPAD KROZ EU PLJAČKA ISTOČNU EUROPУ!

Dr. Slavko Kulić

(...) To što će Hrvatska ostati bez svojih brodogradilišta nije ništa u odnosu na to što još čeka ovaj narod kojeg će politička vlast žrtvovati u političke svrhe i »cilj svih ciljeva«, a to je uključenje u Europsku uniju. U tu umjetnu asocijaciju, s ovakvom politikom i ponašanjem državne vlasti, ući ćemo kao objekt, a ne kao subjekt civilizacije. Politička vlast Hrvatske vidi samo i isključivo sebe u birokratskoj strukturi Europe i nimalo ih ne brine od čega će ovaj narod i radnici živjeti. Što će to i tko čuvati interes hrvat-

skog naroda ako stranci kupe sve što vrijedi?! Ako ništa ne proizvodimo i ne izvozimo, članstvo u takvoj Europi postaje besmisleno. Hrvati na ovaj način neće imati priliku da budu ni podanici, ni najamnici jer strani kapital ima svoju vrijednosnu strukturu koja prati interes kapitala i zato je krajnje vrijeme da pobegnemo od ove društvene nesreće. (...)

Europska unija samo je još jedan oblik pljačke jer kao što je nekad u povijesti Europa pljačkala druge kontinente, tako danas kroz Europsku uniju pljačka istočnu Europu. Europske direktive su ultimativne, ocjenio bih ih kao teži oblik staljinizma. Da kojim slučajem te direktive primamo iz Moskve, sigurno je da bismo se pobunili protiv njih. Ovako, šutke ih prihvaćamo. Ne znam zašto nikad nitko nije raspravio ni u vjerskom, političkom ni znanstvenom determinizmu posljedice jednog takvog ultimativnog odnosa prema Hrvatskoj i jugoistočnoj Europi. (...) (www.novilist.h, 12. siječnja 2011.).

Godina velike korizme

Uno pasano lito će sigurno ustati zapamećeno kako „godina Ive Sanader“ A, ča se mene tiče, to će biti "godina velike korizme"! Vrime čišćenja i trižnjenja, kraj dugega pijanstva, vrime mamurluka, glavobolj, mučnine. A ud čega se svaken po tenen hrvatu... povraća!

Inšoma, potle karnevala, maske se skidaju, pak su svi takovi kakovi su, a ne kakovi bi stili da hi mi vidimo! Ne znan kako vi, ma ja nisan nanke malo razočaran! Jer, da bin bija razočaran, moran najprije biti... očaran! Ali ja, koji po svojoj prirodi nisan ni skeptik, ni cinik, ipak svakega našega političara vidin kako uno dite koje sidi na bukalinu, kahlici, kako ćete. Pak lipo sere i gleda te u voči! Država u kojoj biti na vlasti znači samo steći unosno zanimanje je stvarno u Sanaderovo banani, definitivno i beznadežno! Kad (ako ikad!) politika bude u službi općega dobra, kad (ako ikad!) fotelje postanu neudobne, asketske, drvene klupe, moremo očekivati niko svitlo na kraju tega našega tunela prez kraja! Dotad sve je samo politikantsko... blablabla... ! Jer! Sve ča oni govore i delaju je samo, isključivo, u službi pridobivanja naših glasova! Dakle, eli zadržavanja, eli sticanja fotelja! S općin dobrom, s dobrobiti Hrvacke i Hrvata to nima blage veze! E, tako!

Ako ste ud mene učekivali niki rezime tega proteklega (i proleteg) lita, ćete ustati kratkih rukavi! Neka to delaju pošteni profesionalci, a ne čangrižljiva piskarala, kako ča san ja. A ja ću unako, prez reda i sveobuhvatnega pristupa, nahitati par stvari.

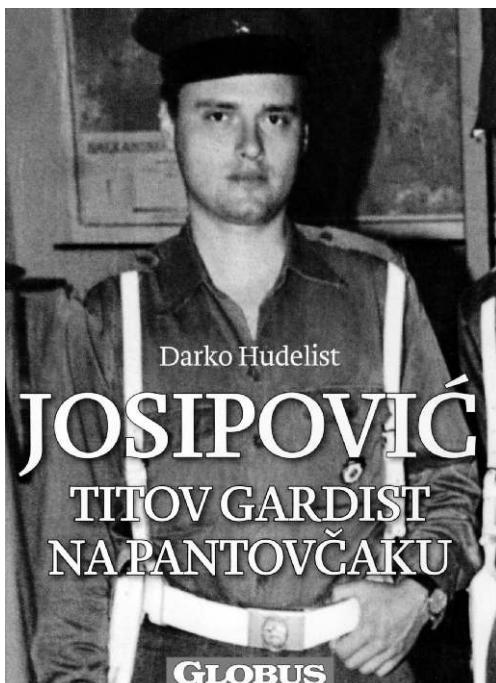
Prvo! Šjora Jadranka!! Kako morete očekivati ud mene da van išta virujen! Ste pošli u Austriju (gle čuda!), baš kad su van bivšega šefa locirali i uhitili! I drsko, ne trepnuvši, novinarima odgovorili da to nima veze z Ivon Sanaderon!!! Ma dajte, vas molin! Sa-

ZABORAVLJENI BISERI - DR. IVO JOSIPOVIĆ: SUVERENOST VIŠE NE POSTOJI

«Haaški sud bio je pionirski i važan korak u razvoju međunarodnog kaznenog prava. Ukupno gledajući, taj je korak bio uspješan. Da nije tako, sigurno ne bi bilo ni novog stalnog Međunarodnog kaznenog suda. Haaški sud za ratne zločine jasno je afirmirao humane vrijednosti i učinio da se one pravno artikuliraju. Dakako, taj sud ima slabosti. No, sigurno je da vrijeme i zasluge jasno nadmašuju njegove slabosti.

- Kako komentirate prigovore da se procedurom u slučaju Bobetko narušava suverenitet države?

Klasični suverenitet danas više, zapravo, ne postoji. Nepregledan je broj slučajeva u kojima su države dio svoga suvereniteta podredile zajedničkim ciljevima, vrijednostima čovječanstva i koegzistenciji država. Neosporno je da obveze prema Haaškom судu danas, a sutra prema stalnom Međunarodnom kaznenom судu, na određeni način umanjuju konzervativno shvaćenu suverenost. Slučaj Bobetko pokazao je da politiziranje haaških slučajeva ne daje rezultate koje neki možda priželjkaju. (B. Vlašić, «Razgovor s dr. Ivom Josipovićem, kandida-

Darko Hudelist

JOSIPOVIĆ
TITOV GARDIST
NA PANTOVČAKU

GLOBUS

Titov gardist na Pantovčaku:
dr. Ivo Josipović

tom za sudca Međunarodnoga kaznenog suda», *Jutarnji list*, 16. XII. 2002.) •

PISMA IZ ISTRE

mo vi i dalje nastavite sидити na ten vašen bukalinu! Kahlici, to jest!

Drugo! Nike budaletine (koji pensaju da smo mi stvarno imbecili) su nas pokušavali uvjeriti da je vojna suradnja Hrvacke i Srbije, ništo zasvin normalno, poželjno čak! A ja se pitan, ki će biti "crveni", a ki "plavi" u zajedničkin vojnin vježbami! I da li će se po kamionima privati "Sprem'te se sprem'te, četniciii...", eli "Evo zore, evo dana, evo Jure i Bobana..."! Ma kega vi to zajebavate! A u istu kategoriju spada i ideja da se zajedno z...jo uvik prijateljskon Slovenijon imamo zajedničko zrakoplovstvo! Tobože... radi uštede! A zašto ne bimo imali zajedničko zrakoplovstvo s susjednon (također!) i prijateljskon (ali stvarno!)... Mađarskon? He, he! Mađarska ne spada ni u "Zapadni Balkan", ni u "Eurozonu"!!! Eeeee! Ča sve ne delaju uvi naši Euro-očajnici da bi se svidili toj svojoj Europi! Ma mudante bi na glavi nosili svi redon!

Treće! Po nikin anketami ispalo je da velika većina Hrvata ne želi da gremo u Europsku uniju! Pak su uni naši Euro-očajnici, brže-bolje lansirali rezultate nika druge, valjda njihove, ankete! A koja tvrdi suprotno. A valjda ste primijetili da već dugo o niken tamo referendumu za pristup EU, naši političari ne govore, eli to tek tu i tamo, unako usput spomenu! Kako ništo ča je potpuno nevažna formalnost!

A da li ste se zapitali jenu stvar, ako je točno da je baren znatan dio Hrvata proti EU, zašto ni jena politička stranka ni stala na čelo te mase Hrvata, koji nisu Euro-očajnici! Ma zato ča ud livih, do desnih svi pensaju isto: "Europa nema alternative!" Sve sami Sanaderi potle Sanderi koji svi lipo znaju ča bi i ča će sami sa sobon, ma ne ča će ni s ton državon, ni s tin narodon.

Zašto san ja tako ogorčeni Euroskeptik? Samo ču van jedan razlog navesti: za ulazak u Europu ja san dosad čuja samo jedan uvjerljiv razlog i argument, da nas u Bruxellesu čeka 12 jako udobnih i... unosnih foteljjah!!! Nas čeka? Ma, ne!

Njih! Ne sumnjan ni malo da su se već počeli laktariti naši kandidati za 12 apostola!

Ako slučajno znate još koji argument za ulazak u EU, lipo vas molim da mi se javite! Jer ako ne, ja ču sigurno poći na ti referendum i glasovati "PROTIV!" Isto tako, ako imate koji dobar argument pri ruki da ja zajden na bilo koje naše izbore

ko je to bilo kad su Gotovinu... locirali, indentificirali, uhiliti i transverirali! Uz zdušnu pomoć naših pizduna, koji sad krokodilske suze za generalon lju. Pak ču vas, šjor dotor, podsjetiti da su se tih dana, diljem Lipe naše, policijoti polomili skidajući z fasadah plakate z likom Ante Gotovine. Uostalen, ja san hi osobno po Puli bija zalipija baren dvajset. Po noći, konspirativno, naravno! Ma ujutro ni bilo više ni jenega. Sve su hi poskidaли naši harni, marni, hrvacki policijoti!

Inšoma, lipi moji krokodili, dajte si lipo utarite te vaše suzice. I ne delajte tovare ud nas. Uostalen, svaken tovaru je jasno da su naši euročajnici naše generale prodali, da bi s tím Judinim srebrnjacima kupili ulaznice za EU! I zato mi je bilo glupo uopće komentirati une članke po novinah: „Nevjerica i šok!“ i slične štupidece, kad su u Haagu Gotovinu i Markača osudili. A ča ste očekivali? Kad su i prije suda bili osuđeni u Hrvackoj! Ma dajte, vas molim.

Ča san još stija reći? A, da! Slušan ja niki dan na radju unega tamno Plenkovića. Državnega tajnika za eu-rointegracije, za blablabla i ča ja znan sve ča. Koji je našu javnost uporno uvjerava kako ni istina da naš narod ni informiran o problematici članstva Hrvacke u EU. Da se niš ne skriva, prišućuje, mulja, petlja, da se niš potajno ne dogovara, blablabla i tako dalje. A z druge strane, kad su nika druge, isto tako „odgovorne“ političare pitali zašto poli nas ima toliko euroskeptika, odgovor je bija da je to posljedica... neinformiranosti!!! Pa dobro, ki je tu munjen, a ki se pravi munjen! I ki nas to za tovare drži!

E, a referendum? Hahaha... hihih... ma dajte vas molim. Uozbiljite se. Kad je razvidno da nijedan naš političar uti referendum ne uzima ozbiljno. Kad ste čuli da su izgovorili: „Ako uđemo u EU.“ Nikad! Oni se ponašaju kako uni patrijarhalni otac, glava obitelji, koji unaprid kući karte za kino, pak pita dicu: „Dica, se slažete da gremo u kino?“ A brižna dica pojma nimaju ni koji će film gledati!!!

Vaš Blaž Piljuh

javite mi. Inače mi ni na kraj pameti ni, poći glasovati da sjase Murta i zajaše Kurta i obratno! U uven našen... Hrvatis-tanu!!!

Iaaaaaa... iaaaaa...

Morete reći ča čete. I da san staro, mrzovljeno gundalo. I da san zanovijetalo. I da san zlopantilo. Ma ja jednostavno ne volim kad niki ud mene pokušava tovara delati!

Andrija Hebrang! Za razliku ud svih drugih političara, on je javno prizna da „ponekad govori neistinu“. A izgleda da se ponikad i pravi munjen! Jer kako inače objasniti da se je u Bleiburgu toliko čudjava. Da zašto su austrijski policijoti zabranjivali našin ljudima nositi majice z likom generala Gotovine! E pa sad! Da ja nisan staro, mrzovljeno gundalo, zanovijetalo i zlopamtilo, ne bin se domislijala ka-

PREDSTAVA SRPSKOGA NARODNOG POZORIŠTA U MLADIĆEVU (LAZAREVU)

Epilog je doista bio tužan. Iz neke trošne napuštene kućice policajci izvode, ili bolje rečeno pridržavaju neko jedno čovjekoliko biće koje se jedva kreće. TV-kamere snimaju taj prizor za potrebe domaće i svjetske javnosti. U nastavku tv-prijenosu predsjednik Srbije **Boris Tadić** to tužno uprizorenje predstavlja svjetu kao trijumf, kao konačnu pobjedu demokratske Srbije.

"General" Ratko Mladić

Naime, čovjek kojeg su pridržavali policajci nije nitko drugi već mitski srpski junak i dugogodišnji bjegunac haaškog suda – **general Ratko Mladić**.

Iz onoga što smo vidjeli i što znamo, dade se lako zaključiti kako uhičenje „najtraženijeg“ bjegunca na Balkanu nije ništa drugo nego – komedija. Pa, ako je već komedija, zašto Srbija nije izvela tu predstavu na tradiciji bogate komediografske baštine sve od **Branislava Nušića pa do Mije Aleksića i Miodraga Petrovića Čkalje**. U tu komediju mogli su ukomponirati i „junaštvo“ koje obogaćuje srpsku kulturu i narodno predanje. A „junaštvo“ Ratka Mladića nije tek isprazni mit, ono je bazirano na ubijanju i razaranju Zadra, Šibenika, Kijeva, Vrlike, Sinja, pokolja u Škabrnji, ubijanju civila i razaranju Sarajeva te, na koncu, ubijanju 8.000 razoružanih Srebreničana.

To „junaštvo“ zadužuje srpsku povijest. Zato su, kada je već došlo pogodno vrijeme, mogli R. Mladića stilizirati na primjer u ratnika – junaka koji se dobro-

Piše:

Josip Ljubomir BRDAR

voljno predaje na „žrtvenik otadžbine“. U tom smislu trebalo je složiti pozornicu. U svrhu prezentacije raskoši srpske demokracije trebalo je uprizoriti one koji podržavaju junački čin Ratka Mladića. Oni bi istakli zastavu EU. Orkestar Prve trube Dragačeve interpretirali bi u ritmu Žikina kola **Beethovenovu Odu radosti** kao himnu EU, a scenu bi krasili i panoi koji reklamiraju svjetsku i europsku banku, MMF i ostale finansijske institucije koje pomažu Srbiji.

S druge strane bile bi postavljene radikalne skupine. Žene „Srpskog kola“ bi jecale i preklinjale „haaške ustaše“ zbog nepravde, a muškarci i četnička mladež nosili bi transparente kojima bi veličali junaštvo Mladića, Šešelja, Karadžića i drugih. Jedan mladi četnik trebao bi držati stiliziranu haašku božicu pravde koju bi prolazeći s čizmom zgazio Ratko Mladić. Jedan kvalificirani scenarističko-režiserski par to je mogao sjajno odraditi.

Mogla je u igri biti i neka druga verzija „hapšenja“. Da bi se Mladiću potencirao mit junaštva i neuhvatljivosti, moglo se angažirati jurišne helikoptere i specijalne postrojbe za njegovo uhičenje. To bi također afirmiralo mit o njegovu junaštvu i neuhvatljivosti, a službenoj Srbiji prisrbilo atribuciju dosljednosti i demokratičnosti. A sve to zajedno je put do otvaranja bruxelleskih vrata kao i vrata međunarodnih finansijskih institucija.

Budući da je uhičenje Ratka Mladića bez dvojbe farsa, to stvara mogućnost vlastitog poigravanja scenarijem njegova „hapšenja“. Moguće je poigravanje ali uz uvjet makar trenutačnog zanemarivanja zločina vezanog uz tog čovjeka. I ne samo uz njega. Iako je Ratko Mladić realizator razaranja i pokolja Zadra, Škabrnje, Šibenika, Kijeva, Vrlike, Sinja, Sarajeva, Srebrenice itd. onda se predsjednik Srbije Boris Tadić ljuto vara da će Mladićevo uhičenje sprati ljudu sa srps-

skog naroda. Ali gdje su, gospodine Tadiću, stotine tisuća beogradskih „Mladića i Mladićki“, koji su bacali cvijeće na tenkove što su krenuli u razaranje Vukovara i ubijanje civila i ranjenika u vukovarskoj bolnici?

Hoće li Mladić i sa njih sprati ljudu?

Ratko Mladić nije bio sam. On je dio nečega puno većeg. On je dio onih koji selo, gdje je tobože uhičen, preimenuju njegovim imenom. On je dio i onih spomenutih koji su cvijećem pratili tenkove na Vukovar. On je dio onih koji su ubijali i razarali Hrvatsku, a sada traže stanarsko pravo, obnovu kuća, „zaostale“ plaće i mirovine itd. On je dio onih koji su ubijali i razarali Sarajevo, on je dio onih koji su poubijali 8.000 Muslimana u Srebrenici, on je dio onih koji su na zločinu stvorili tzv. Republiku Srbsku.

Nameće se pitanje, može li osoba mentalne razine onoga što smo vidjeli u haaškoj sudnici „na predstavljanju“ biti supstitucija za jedan zločin bez presedana u novijoj povijesti, sačinjen u projektu stvaranja tzv. „Velike Srbije“.

Mladićev mentalni kapacitet očito nije reduciran njegovom navodnom bolešću. On je „stari“ Mladić, jedino malo usporen. I tako: kad ga čovjek gleda u sudnicu karikaturalno stilizirana i jadna, ne može prepostaviti da ta spodoba može biti cijena za katarzu zemlje koja je na zločinu nad Hrvatima i Muslimanima željela ostvariti projekt tzv. Velike Srbije. U tom projektu Ratko Mladić imao je zaduženje sukladno svojoj sposobnosti: razarati i ubijati. •

Uhičenje zločinca

O STEPINCU 13. SVIBNJA – NA DAN «ODELJENJA ZAŠTITE NARODA»

Visokorazvijena i razmjerno unosna manufakturna (da ne kažemo: industrijska) proizvodnja protuhrvatskih pamfleta nastavlja se: čitav je jedan svibanjski tjedan u novinskim plahtama EPH-ova dnevnika *Jutarnji list* najavljuje i reklamira pamflet lepoglavskog tamničara **Dane Mirića** koji je – kao što policijski stražari najniže klase i inače znaju – javnosti podastro svoje predodžbe o uvjerenjima, mislima i osjećajima zatočenoga zagrebačkog nadbiskupa i kardinala, blaženoga Alojzija Stepinca. Ta, tko je pouzdaniji svjedok od udbaškog stražara?! Pripovijeda naš Danilo, kao da budući svetac nije imao pametnijeg posla nego svoje misli dijeliti s nekakvim ključarom, i kao da režimski i udbaški šefovi od nekakvoga Danila nijednu tajnu nisu krili. I valjda je zato naš Danilče postao svjedok kakvog je *denes kunst imeti* (što kaže jedan od *Dudekovih* krunskih svjedoka u nezaboravnim *Gruntovčanima*) pa je upućen i u crkvenu terminologiju, a po božnost mu viri iz svake rečenice. Časti naš Danilče svoju žrtvu ne više imenom *bande i fašista* – kako su mu jugoslavenski komunisti «tepalji» pola stoljeća, nego o njemu s poštovanjem govori kao o *Nadbiskupu*.

Pamflet je, dakle, toliko nedomišljen i naivan da se čovjek mora upitati, jesu li

njegovi naručitelji do te mjere izgubili rasudnu moć da su se u propagandnom smislu spustili na razinu **Nikole Buršića**, ili im se ta moć pomutila od obijesti. Jer da nije tako, valjda bi im palo na pamet da nije najzgodnije «Mirićevu» (hajde da si lažemo!) papazjaniju u Zagrebu bombastično predstaviti baš 13. svibnja, na dan koji je znamenit po tome što je istoga nadnevka 1944. godine, prema nalogu

druga **Josipa Broza Tita**, pri «Povjereništvu za narodnu obranu Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije» formirana zloglasna OZNA (*Odeljenje za zaštitu naroda*). Ili su numerološki nagoni bili tako snažni, da se i na taj način htjelo odati priznanje OZN-i i pokazati, komu mi to dugujemo da smo to što jesmo. Kao da i bez toga priznanja ne bismo znali... (B. T.)

Posljednji čuvan Predstavljena knjiga Dane Mirića 'Stepinac u Lepoglavi'

Alojzija Stepinca u Lepoglavi niti su trovali, niti su zračili

Dane Mirić, posljednji čuvan Alojzija Stepinca, u knjizi demistificira teorije o nadbiskupovo smrti

*ZAGREB

Osjeočao se optuženim da je ubojica, da je on otrovaо Stepinca – rekao je o Danu Miriću, autoru knjige Stepinac u Lepoglavi Ivica Đikić, jedan od urednika knjige koju Novi liber objavljuje.

Borac i milicajac

Nije čest slučaj da osobe koje nose takav teret objave knjigu, no Dane Mirić, jako nikada nije bio osobno prozvan, je kao posljednji čuvan Alojzija Stepinca tijekom njegova boravka u Lepoglavi odlučio razriješiti sumnje o tome je li Stepinac bio trovan ili zračen tijekom boravka u zatvoru.

Slavko Goldstein i Boris Pavelić na predstavljanju knjige Dane Mirića.

zne dokumente o verzijama Stepinčeve smrti, o tome je li bio trovan ili zračen te je na kraju odlučio objaviti knjigu.

Čin gradanske hrabrosti

- S obzirom da je riječ o Hrvatskoj u ovom trenutku, može se reći da je Mirićev potez čin gradanske hrabrosti, kazao je Ivica Đikić.

Davor Krile, član uređništva Novog libera, podsjetio je da su se o Stepinčevoj smrti izkruglili bliskih Crkvi stalno pronosile teorije kako je bio trovan ili zračen. - Knjiga demistificira ovo pitanje, rekao je Krile.

Slavko Goldstein rekao je kako će knjiga biti objavljena i u Beogradu te dodao kako su urednici i sami mjesecima provjeravali navode iz knjige ne bi li bili sigurni u sve što se u njoj navodi. •B. Vlašić

Milicajac koji je sudjelovao u NOR-u, od 1948. pa do 1951. bio je zaposlen u zatvoru.

Urednik Đikić:
Mirić se osjećao optuženim da je ubojica koji je otrovao Stepinca

ru kao čuvan u Lepoglavi. U svibnju 1950. postaje Stepinčev čuvan sve do njegova puštanja iz Lepoglave i odlaska u Krašić. I Mirić tada napušta Lepoglavlju i nastavlja karijeru unutar policijskog sustava, završava Višu upravnu školu i radi sve do 1979.

Više od deset godina Dane Mirić je skupljao gradu, ra-

Sretan praznik, dragi drugovi!

BILANDŽIĆEVA «POVIJEST»

Ako je išta na ovome svjetu sigurno, onda je sigurno da akademik **Dušan Bilandžić** dogodine – ako mu ustreba EPH-ovski honorar za obnovu kupaonice u krvavo zarađenom stanu, ili ako se poželi obilnjeg objeda – ne će tvrditi ono što tvrdi danas. Pola stoljeća (odnosno sve do tada dok se takvo što plaćalo sinekurama, među kojima ona na Zrinjevcu nije najmanje neudobna) uvjeravao nas je u «napredni» karakter komunizma i Jugoslavije, potom je sve radove na tu temu proglašio običnim smećem. Pola stoljeća prisezao

je na partijsku knjižicu, a onda se, kad je naručitelju njegovih «intelektualnih» usluga, **Stipi Mesiću**, zatrebalо sanirati znamenitu epizodu s australskim zazivanjem *Jure i Bobana*, prisjetio svojih mladenačkih godina provedenih u sjemeništu, i podsjetio kako je «uspaljenoj emigraciji» pjeval molitve na latinskome.

No sve su te mijene neprispodobive novijoj, u kojoj je počeo tumačiti da su najveći protivnici Jugoslavije bili upravo oni koji su za njezinu obnovu pobili stotine tisuća ljudi: **Josip Broz Tito** i njegovi suradnici u tom zločinačkom poslu. I ne

zna čovjek, čemu bi se više čudio: spremnosti EPH-ovih «inženjera duša» da te budalaštine populariziraju i proglašavaju novom dogmom, ili spremnosti socijalističkog akademika Dušana Bilandžića da, po običaju, za potrebe svojih konstrukcija iz najdubljih dubina svoga središnjeg živčanog sustava izvuče više mrtvih svjedoka nego što bi ih mogao potegnuti i **don Živko Kustić**. A naš «jutarnji propovjednik» u tome poslu s krpicama, škarama i ljepilom, kao što znademo, nije najmanje vješt. (T. J.)

OTVORENO PISMO ZLOSTAVLJANIM ŽENAMA U DOMOVINSKOM RATU

Poštovane gospođe, stradalnice Domovinskog rata!

Početkom agresije na Hrvatsku 1991. godine silom prilika postajem izvjestitelj za hrvatsko iseljeništvo, iz kojeg sam kao domoljub došao u obranu Domovine. Danas kao katolički publicist pokušavam promicati i širiti istinu u raznim glasilima. Stoga pratim aktivnosti i tribine koje pokreće gđa Marija Slišković u sklopu projekta Žene u Domovinskom ratu – Snagom ljubavi činiti dobro.

Na Dan žena 8. ožujka prisustvovaо sam u Novinarskom domu tribini, koju su mediji ignorirali, a na kojoј je svjedočila zlostavlјana anonimna stradalnica, gospođa iz Vukovara.

Njezin glas je podrhtavaо, treperio, titraо, dok su se njezina usta jedva otvarala, često i bez glasa. Suze i jecaji su joj navrili zbog prisjećanja na vrijeme zla i patnje, zbog događaja u kojima se zatekla i sama propatila u jesen 1991. Iako je prošlo 20 godina, gospođa je teško govorila o tragediji i stradanju žena poslije okupacije Vukovara. Zatim još teže svjedočila svoju osobnu tragediju. Imala je tada 23 godine, muža branitelja, sina 5 godina starosti, obitelj, brata, susjede Srbe i Hrvate... Svjedočila je što je sve vidjela i doživjela. Silovali su je, počevši od njezinog susjeda Srbina, do raznih pridostih bradatih spodoba te je nažalost danima bila svojina mnogih. Grozno je što su sve srbočetnici činili toj ženi, majci, supruzi hrvatskog branitelja iz Vukovara. A nije ona jedina, već samo jedna među mnogima...

Emocije pri svjedočenju bile su snažne i potresne, prenijele su se i na slušateljstvo...

Publika u muku, grč i suze na licima, stezanje u grlima, glave pognute na prsima...

Meni osobno bila je to najteža tribina o ratnim stradanjima od kada pamtim. Šokiralo me njezino svjedočanstvo o zlostavljanju žena u okupiranom Vukovaru. Ostao sam bez glasa, bez hrabrosti pristupiti nesretnoj gospođi s iskazom osobnog

poštovanja i podrške njezinoj tragičnoj žrtvi. Toliko bolno da se jednostavno ostaje bez teksta i racionalne riječi utjehe. Strašno, a ipak vrlo potrebno! Nužno je to čuti i upoznati svijet s tom istinom. Ako se ne posvjedoče te i takve istine onda kao da se ti zločini nisu nikada ni dogodili. Do sada se za nijedan takav zločin nije sudilo!

Svjedočanstva tih najgnusnijih a prešućenih zločina nad ženama za vrijeme velikosrpske agresije postaju nužnost i velika potreba. Upravo sada u vremenu kada se bezočnije nego ikada zločini nad hrvat-

skim narodom nastavljaju kroz podmetanja i sudske presude hrvatskim braniteljima u domovini i Haagu; zbog crnog petka 15. travnja 2011., kad su hrvatskim generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču izrečene strašne, povijesno nepravedne, bezočno lažne presude. Lončići su posve pobrkani, preskočena je istina kako je sve započelo, tko je koga napao i razarao, unereden je redoslijed i žestina stradanja, uzroci i posljedice; preskočena je istina o teškom stradavanju i četverogodišnjem teroru nad hrvatskim narodom, kako bi se sada nakon 20 godina hrvatska

samoobrana i oslobođenje, podvaljivački proglašilo „zločinačkim podhvatom i organizacijom“.

Poštovane gospođe, vi koje ste divljački nehumano zlostavljanje ratne žrtve, stradalnice kojima je mučeno tijelo, a još više srce i duša, kojima su željeli zvјerski iščupati duh čestitosti, majčinstva i supružništva, molim vas nemojte posustati u hrabrosti svjedočenja istine...

Isus je govorio: „Istina će vas osloboditi...“ (Iv 8; 32). Molim vas, prihvate tu Kristovu riječ, zbog vašega osobnog oslobođenja, zbog more koja pritiće vaše ranjene duše, ali i zbog istine o obešašćenju mnogih žena stradalnica u srbočetničkoj agresiji koje nisu uspjele preživjeti, koje su umirale od tuge, bola i stresa. Vi supruge, sestre i majke, koje ste u vremenu Domovinskog rata molile i služile hrvatske branitelje, koje ste i same iskusile Isusovu kalvariju poniženja, vapim vama na današnji dan muke Isusove: Smognite onu snagu koju ste imale prije 20 godina, uzdignite ponosno svoje suzne oči prema nebu i posvjedočite strašnu istinu...

U ime raspetog Gospodina, protiv svih sotonskih laži i podvala, za svoju dušu i hrvatsku opstojnost, dignite svoj glas zlostavljenih žena protiv novog poniženja kojim nam isti oni stranci koji su nam zabranili pravo na obranu, sada nepravedno i podvaljivački sude, zbog izmišljene „zločinačke organizacije i podhvata“. Što je bio veći zločinački podhvat i organizacija, nego bespomoćne i nemoćne hrvatske žene premlaćivati, ponižavati, smišljeno silovati i obešašćivati...

Nema većeg zločinačkog podhvata od onog koji su činili nad vama, drage gospođe, nema veće podlosti, mrskije odvratnosti s kojom su se srbočetnički zločinci genocidno osilili na hrvatske žene i majke, s bolesnom pakošću i sotonski smišljenim provođenjem zločina obešašćenja. Danas ti isti zločinci i u Srbiji i u svijetu, a najžalosnije i u Hrvatskoj, likuju, dok se hrvatski narod i hrvatska država iz Haaga proglašava „zločinačkim podhvatom i organizacijom“!

U ime istine i pravde, poštovane gospođe, treba kriknuti do neba, treba ponovo stati uz žive i mrtve branitelje, uz naše

optužene i osramoćene generale. Potrebno je podići glas optužbe protiv politički nemoralno montiranih presuda. Ima li itko veće pravo to učiniti, doli vas zlostavljanih žena i majki? Potrebno je svjedočiti istinu o najbrutalnijim zvjerstvima nad ženama u zatočeništvu i u logorima, o zločinima silovanja, o ratnim zločinima srbočetničkih hordi u mnogim hrvatskim naseljima. Samo žene stradalnice, nevine patnice, mogu srušiti sotonske podvale koje su ovih dana dosegnule svoj vrhunac.

Duboko se klanjajući svakoj vašoj osobnoj patnji, tjelesnim i duševnim neizbrisivim mukama, molim i vapim – dok živate svjedočite istinu o onome što su vam bez milosti činili! Novom snagom svoje ljubavi, možete činiti dobro – svjedočenjem i podsjećanjem na istinu. Neka vam na tom putu uskrsnuli Krist iscijeli ranjene duše i udijeli tu novu snagu.

Damir BOROVČAK

Na Cvjetnicu, 17. travnja 2011. •

GENERALU HEROJU

Mladenu Markaču

*Tu, na Peske si se rodil
vu Đurđevcu školo hodil.
Dečec, pevčec – prefriaganec
- vu bogčije žuti žganec.*

*Dok si malo poodrasel
vu Zagrebu si se našel.
Bolšemu se kruvu nadal
- športske škole tam nadvladal.*

*Sokolovo bistro joko
v povest gledi na široko.
Hrvacka Te ljubav grela
- srce Tvoje sebom sela.*

*Čez vojarne mladost zeta
devedesetega leta.
Srbski tenki, ratno stanje
- očo zeti naše kraje.*

*Mladen skupi dečke svoje
kaj je moje – ne je tvoje.
Na vratu im križ, krunica
- a na pleče je strojnica.*

*Na braniku Domovine
otišel si gde se gine.
Zapovednik, v boju prvi
s kninskog kraja beže Srbi.*

*Gori nebo, gori zemla,
mir, sloboda – lucka željka.
Na Golgotu smrtni dani
Elli, elli, lama azavtani!*

*Pet let boja, agresora,
se od Drave, se do mora.
Branitelji, generali
- pobedo ste zvojevali!*

*Prešetala povest veka
Generale sad sud čeka.
Staro sudska, rimska pravo
- vu Haagu je popluvano.*

*Poncije vas osudili
kak Jezuša okrunili.
Kalvarija odkuplena
za Hrvate s krvarena.*

*Durđevečki dragi sine
sunce pravde Tebe grije.
Ti si Picok svojeg grada
- pobednik si od si zala!*

*Božja vola Tebe prati
odabrani vi Hrvati!
Bog nek Te čuva, brani
od kleveta svih izbavi.*

*Generali – Božje moći
- i za Vas će – Uskrs doći.*

Slavko ČAMBA

RAĐANJE EUROPE (XI.)

Rimsko carstvo bijaše od 395. podijeljeno na dva dijela: istočni dio, nazvan Bizant ili Bizantsko carstvo, sa sjedištem i Carigradu te zapadni dio kojemu prijestolnica bijaše u Rimu, ali kada je Alarik osvojio Rim 410., kralj se preselio u Ravenu. Središnja vlast zapadnoga dijela Rimskog carstva bijaše tim događajima vidno oslabljena, a također i cjelokupna moć carstva, što se pokazalo očevidnim prudorom germanskoga vojskovođe Odonakara koji je 476. srušio Romula Augustula, posljednjega vladara Zapadnoga rimskog carstva.

Vijest o tome, koliko god bila potresna, nije u Carigradu shvaćena kao konačna propast nego samo kao privremeni gubitak dijela carstva. Moćno Rimsko carstvo i dalje postoji. Njegovi vladari u Carigradu smatraju se vladarima i jednoga i drugog dijela te imaju zadatku čim prije posetići njegovu cjelovitost oslobođivši zauzete krajeve. To je pošlo za rukom caru Justinianu I. (527.-565). Nu, taj se uspjeh nije mogao dugo održati. Postupno su doseljeni narodi zauzimali pojedine dijelove carstva i neprekidno nastojali prodrijeti i u one dijelove u kojima ne bijahu stanovali. Njihovo geslo bijaše: osvojiti stanovitu oblast, uspostaviti u njoj svoju vlast i nastaviti proširivati njezine granice. Upadan primjer predstavlja Lan-gobardi. Nasilno su prodrili u Italiju i u jednom njezinom dijelu osnovali svoju državu. Njihov vladar Perktarik (671.-688) uspio je od bizantskoga cara isposlovati priznanje svoje države. Njegov nasljednik Austulf, zauzeo je 751. Ravenu, sjedište vojno-upravnoga područja bizantskoga cara u Italiji, a potom je zaprijetio osvajanjem Rima.

U međuvremenu došlo je do pojačana rasta moći i utjecaja rimskoga pape, i to ne samo na vjerskom nego i društveno-političkom području. Unatoč tomu, nije bio u stanju oduprijeti se Langobardima.

U listopadu 752. langobardski kralj postavio je Rimu dva zahtjeva: bezuvjetno priznati vrhovnu vlast langobardskoga kralja i redovito plaćati porez!

Papa Stjepan II. (752.-757.) našao se u neprilici. Obratio se caru u Carigradu moleći njegovu pomoć, ali mu on nije pritekao u pomoć nego je samo poslao

Piše:

Dr. Vjeko Božo JARAK

svoga poslanika koji je pokušao posredovati i nagovoriti langobardskoga kralja kako bi nastali spor riješio pregovorima. Bijaše to uzaludan pokušaj. Papa je tada održao molitveni ophod: s mnoštvom vjernika on je bos i u pokorničkom ruku molio Božju pomoć noseći Kristovu sliku. Nakon toga obratio se za pomoć franačkom kralju. Prikazao je stvarno stanje grada Rima i zamolio prijam kod kralja. Bio je to prvi dodir pape Stjepana II. s kraljem. Papu su posjetila dvojica kraljevih poslanika, i ugovoren je susret s kraljem. Susret se zbio 6. siječnja 754. Protekao je u prijateljskim razgovorima: franački kralj Pipin Mali (714.-768.) obećao je papi pomoć u obrani od Langobarda i povratak preotetih područja uključujući i grad Ravenu.

Papa je Pipina pomazao posvećenim uljem za kralja. To je isto učinio papa Leon III. okrunivši na Božić 800. u crkvi sv. Petra u Rimu Karla Velikoga za „rimskoga cara“.

To je u Carigradu shvaćeno kao mijenjanje smjera: Rim se odriče Carigrada i okreće se prema Franačkom kraljevstvu koje se javlja kao nova i velika svjetska

sila. Time papa prisvaja sebi prava koja su u nadležnosti bizantskoga cara.

Tada su u većoj mjeri počele izbijati nesuglasice između Istoka i Zapada, Carigrada i Rima. Carigrad bijaše u početku mala biskupija pridružena nadbiskupiji u Heraklijii. Postavši carskom prijestolnicom, grad se brzo razvijao, te je u doba cara Justinijana imao oko milijun stanovnika. Pomno se njegovao grčki jezik, njegovo bogatstvo lijepih izražajnih mogućnosti. Nadasve pak, time je dolazila do izražaja velika književna i filozofska baština; ona se brižno njegovala i vjerno pre-davala mlađim naraštajima. Začudo! Uza svu svoju zaljubljenost u grčki jezik, vjesnici kršćanstva nisu drugima nametali grčki jezik nego su im omogućavali uporabu svoga materinskog jezika; dakako ovdje je prvenstveno riječ o Slavenima. Čini se kao da je u tom nanovo oživio duh Ivana Zlatoustoga. On je, koliko je poznato, bio među prvim glasnicima kršćanstva koji se u Carigradu trudio kako bi se pri-padnicima drugih naroda naviještalo kršćanstvo na njihovu jeziku.

S time je usko povezano bogoslužje. Ono je bilo raskošno. Kao da su glasnici kršćanstva dobro poznavali suvremenu psihologiju i u svojoj svakodnevici, prvenstveno u bogoslužju, poštivali temeljnu istinu o psihologiji čovjeka: čovjek

S krstionice u Cividaleu (Čedad) u Julijskoj krajini, umjetnost Langobarda oko 770. g.

nije samo umno nego i umno, i voljno, i osjećajno biće. Tako su oblikovani njihovi vjerski obredi – s nepatvorenim smislim za čovjeka u cjelini, za njegov razum, volju i osjećaje.

Veličanstvenu i prelijepu crkvu „Aja Sofija“ i tri susjedne crkve u gradu posluživalo je stotine svećenika, a za Justinijanova vladavine bijaše ih više od pet stotina. Dodamo li tome broju mnoštvo veće od tisuću redovnika, onda nije teško zamisliti kakav je ulagan trud i umijeće da bi tajanstvenost kršćanske vjere budila u ljudima plemenite osjećaje i ljubav prema svojoj vjeri i njezinu javnom svjedočenju. Bilo je u nekim samostanima redovnika koji bijahu razvrstani u tri skupine te molili, razmišljali i pjevali po osam sati dnevno tako da je bila u pojedinim crkvama neprekidno živa proslava Boga i njegova Krista.

Dok se sve to u Carigradu i, približno tomu, događalo u cijelom carstvu, Rim je gubio sjaj svoje ljepote. Nije nikakvo čudo što su ljudi počeli najprije isticati svoj Carograd, a potom iznositi dvoumice glede kršćanske svakodnevice na Zapadu. Sumnja jednom posijana, uvrježuje se i postaje teško iskorjenjiva.

Veliko isticanje značenja Carigrada, zabilje se na crkvenom saboru u Kalcedonu 451. Na svršetku rada, kad je papino poslanstvo već otputovalo u Rim, većina nazočnih biskupa izglasala je odluku da Carograd, kao novi Rim, ima sva prava, moć i ugled kao stari Rim. Taj stav nije u početku pokazivao značajnije posljedice, ali su se tijekom povijesti zapažale međusobne razlike koje su se u nepogodnim okolnostima uzimale nedomišljeno i rabile kao dokaz za tvrdnje koje ne stoje s tim u svezi. S druge pak strane u zapadnom je kršćanstvu sve više i sve jače dolazio do izražaja papin ugled i moć.

Ako pogledamo ulogu koju je u kršćanstvu imao kralj Karlo Veliki, može nam se to učiniti opravdanim. On je, naime, birao biskupe, postavljao ih i uklanjao; pritom se savjetovao s drugima, pomno razmišljao i postupao ozbiljno i odgovorno. Pa ipak to u svojoj biti nije bilo dobro. Gdje god se pojavila i najmanja pukotina u smisljenu i odgovornu postupku, otvarala su se vrata pojedinačnim ili grupnim prohtjevima i probitcima, te je takav način odabira ljudi za preosjetljive i odgovorne

Njemački kralj Henrik IV., dio statue od pozlaćene bronce (Aachen, 1200.-1215.)

službe postajao pogibeljnim za vjeru i vjersku zajednicu, a potom i za narod u cjelini. Nije stoga čudno što su se pape trudili kako bi sačuvali samostalnost i pri odlučivanju isključivši tzv. simoniju – trgovanje crkvenim službama.

U cjelini pak uzeto, svaki oblik moći u bilo kojoj vjerskoj zajednici predstavlja ozbiljnu pogibao što zasjenjuje i ugrožava čisto kršćanstvo.

Tijek povjesnih zbivanja pokazuje zamršenu sliku međusobnih odnosa crkvenih i vjerskih predstavnika u borbi za prevlast. Kada je riječ o rimskome papi, onda uz neosporan porast njegove moći i ugleda, treba ostaviti otvorenim pitanje: koliko je njihova primjena u životu vjerske zajednice bila u skladu sa stavom i postupkom Isusa Krista? Jedan nam to primjer bjelodano pokazuje: Njemački kralj Henrik IV. (1050.-1106.) imenovao je nadbiskupa u Milanu. Papa Grgur VII. (oko 1019.-1085.) usprotivio se tomu i

zaprijetio kralju isključenjem iz Crkve. Kralj je oštrosno uzvratio pokušavši zbaciti papu, ali je izgubio podršku i, želeći sačuvati položaj, bio prisiljen moliti oproštenje. Papa se tada nalazio u Apeninima, u dvoru Canossa. Henrik ga je tu posjetio, pokorio se njegovo odluci i zamolio oproštenje, što je očito bilo neiskreno, ali površno gledano – uspješno. Henrik je ponovo donosio slične odluke, ali papina kazna nije bila provediva, jer je većina biskupa stala uz Henrika, a papa je završio život u progonstvu.

Po svojoj upadljivoj zaoštrenosti i ujedno jasnoći, primjer se čini jedinstven, ali s obzirom na jezgru sadržaja, takvih je primjera bilo u povijesti kršćanstva, a ni danas nismo od njih slobodni; oni postoje, truju i unakazuju sliku kršćanstva pred očima svijeta.

Slične pak napetosti i otvoreni sukobi između kršćanstva na Zapadu i onoga na Istoku, imaju u svojoj pozadini shvaćanja

koja su jasno objavljena na Kalcedonskom saboru u njegovu isticanju položaja carigradskoga patrijarhata. U javnost su pak izbila u pogibeljnu obliku nastupom Focija na mjestu carigradskoga patrijarha. Prije njegova nastupa izvršen je pritisak na patrijarha Ignacija; od njega se tražilo da sudjeluje u nasilnu odvođenju triju ženskih osoba ugledne obitelji u samostan. Ignacije to nije prihvatio, pa je bio uklonjen s položaja. Pri odlasku je zahtjevao da se njegov nastup na mjesto patrijarha kao i njegova ređenja poštiju, što mu je njegov nasljednik Focije pismeno posvjedočio. Unatoč tomu, Focije je nakon dva mjeseca opozvao svoje obećanje. To je uzbunilo pristalice svrgnutoga patrijarha i otvorena pobuna bijaše na vidiku. Nu Focije je nastavio provoditi svoj plan. U proljeće 859. proglašio je nezakonitim Ignacijev izbor, svrgnuo nadbiskupe koji ga bijahu podržavali i dao ih uhiti. Nakon toga javio je papi Nikoli I. kako je Ignacije na svoju ruku napustio svoje stado, te da ga je crkveni zbor (sinoda) osudio. Papa je na to odgovorio kako osuđuje dovođenje na patrijarški položaj čovjeka svjetovnjaka (Focije nije bio iz redova klera; sve propisane redove primio je u roku od 5-6 dana, što je bilo nedopustivo!) te da odbacuje osudbu Ignacija, a ne će potvrditi izbor Focija dok ne dobije pravi uvid u stvarno stanje. Nu kad su dvojica njegovih poslanika došla u Carigrad, bijahu uhićena, ponižavana i prisiljavana da bi pristala na osudbu Ignacija. Papa je, dakako, osudio taj postupak u cijelosti. Sukob se ponovno rasplamsao kad je grupa Ignacijevih pristaša (862./863.) izvijestila papu o stvarnom stanju u tom sukobu. Papa je sazvao crkveni zbor na kojem je Ignacije priznat, a Focije osuđen. Papa je, nadalje, izvijestio cara Mihajela III. i patrijarhe u Antiohiji i Aleksandriji o sporu Ignacije – Focije. Njegovi poslanici bijahu odbijeni, ali je sadržaj njegova pisma objavljen u Carigradu. Na to je Focije optužio rimske promicatelje kršćanstva u Bugarskoj kako šire „novotarije“ i zatražio je od franačkoga kralja Ludviga II. da svrgne papu Nikolu I. Ujedno je uredio da bude sazvan crkveni zbor 867. i na njemu osuđen papa Nikola I. Nu papa je umro prije nego je ta vijest do njega stigla.

(nastavit će se)

Riječka podružnica HDPZ-a obilježila je 20. obljetnicu svog osnivanja. Osnivačka skupština održana je 3. svibnja 1991. godine u vijećnici tadašnje Općine, a danas Grada Rijeke. Skupštini je predsjedao **Slavko Meštrović**, a za prvog predsjednika novozabranog Upravnog odbora s dvogodišnjim mandatom izabran je **Andrija Vučemil**.

Obilježavanje 20. obljetnice počelo je u svibnju 2011. razgovorima s medijima o tom događaju i općenito o statusu političkih uznika u Hrvatskoj, kao i o pogledu na sadašnju političku situaciju. Bivši politički zatvorenici uvijek se bave političkim temama.

Također, upriličena je prigodna izložba fotografija, novinskih članaka iz tog vremena, kao i publicističkih izdanja pjesama i memoarskih knjiga članova bivših političkih uznika.

Osvrt na 20. obljetnicu započeo je **svečanom sjednicom Upravnog odbora 17. svibnja 2011. godine**. Svečana sjednica započela je hrvatskom himnom, minutom tišine za sve poginule i umrle, te kratkom molitvom dominikanca **dr. Marijana Jurčevića** uz kojeg su bili nazočni još dvojica naših uglednih članova svećenika **o. Atilije Krajcar** i **o. Mijo Likić**. Poslije molitve Očenaša, kratki uvodni osvrt na proteklih dvadeset godina podnio je predsjednik Podružnice **Tadija**

Jure Knezović, Albina Dušić i njezina torta, Tadija Zubak i Andrija Vučemil

Slavko Meštrović i o. Atilije Krajcar

DVADESETA OBLJETNICA RIJEČKE PODRUŽNICE HRVATSKOG DRUŠTVA POLITIČKIH ZATVORENIKA

Zubak. Nakon toga slijedila je recitacija pjesama naših robijaških pjesnika Andrije Vučemila i **Ratimira Mlinarića**, a priželjkivali smo i **Ljubicu Došen**, ali ona, na žalost, zbog starosti i bolesti nije mogla biti nazočna.

U kulturno-umjetničkom dijelu programa nastupio je glumac Hrvatskoga narodnog kazališta Ivana pl. Zajca Rijeka, **Denis Brižić** s tri vrlo zapažene i dojmive recitacije: *Juže dvigoše Turci...* *Zapis popa Martinca let Gospodnji*

Albina Dušić

Piše:

Slavko MEŠTROVIĆ

1493., potom *Hrvatska, ljubavi moja* Zlatka Tomičića i, na koncu, *Vukovarski arzulah* Antuna Šoljana.

Upravni odbor Podružnice HDPZ-a donio je odluku o dodjeli zahvalnica istaknutim članovima, suradnicima i donatorima u proteklom periodu koje im je podijelio predsjednik Podružnice Tadija Zu-

bak. Poslije svega navedenoga upriličen je skromni domjenak uz pomoć naših sponzora i donatora. Najupečatljivija je bila velika torta s likom 20. obljetnice koju su napravile zlatne ruke naše članice iz Istre, gospođe **Albine Dušić**. Ne samo što ima zlatne ruke, ona ima i široko srce za svoju udrugu. Uvijek u nju dolazi i uvijek donosi! Hvala joj.

Dvadeset godina jedne ovako vremene i svime izmučene udruge nije malo. No, mi u našoj udruzi mislimo slaviti i obilježavati i naredne obljetnice. Ako Bog da i 25., 30...

Svečanoj sjednici Upravnog odbora bili su nazočni i predstavnici nekoliko grada i Primorsko-goranske županije, a posebnu čast i zadovoljstvo smo imali nazočnošću višegodišnjeg predsjednika HDPZ-a, sada predsjednika međunarodne udruge Inter ASSO, gosp. **Jure Knezovića**, kojemu je uručena i zahvalnica, na čemu se on zahvalio s nekoliko prigodnih riječi.

PROLJETNE KIŠE

Hrvatskoj

U kapljama kiše

sjaji tvoje lice,

Orjava šumi

I zemlja se puši.

Reska bol još uvijek

caruje u duši.

Višnja SEVER (1949.)

U POVODU 150. OBLJETNICE STRANKE PRAVA I 115. OBLJETNICE SMRTI OCA DOMOVINE DR. ANTE STARČEVIĆA

KRONOLOGIJA PRAVAŠTVA (IV.)

17. V. 1864. U Splitu je rođen Ante TRUMBIĆ. Umro je u Zagrebu 17. studenog 1938. Suvoditelj jedne od triju pravaških skupina (Trumbić-Supilova) iz koje će nastati dalmatinska Stranka prava 1894. Iznimno aktivan i zaslužan u nastanku i razvitku dalmatinskog pravaštva, polako se okreće projugoslavenskoj politici. Suosnivač je Hrvatske stranke 1905. (fuzija maticе dalmatinske Stranke prava i Narodne hrvatske stranke) i jedan od važnijih ljudi u politici „novog kursa“ koja se zalaže za hrvatsko-srpsku suradnju protiv Beća i ubrzo Pešte. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata član je emigrantskoga Jugoslavenskog odbora, u kojem se bori za južnoslavensku državu, a protiv talijanskog i srpskog imperijalizma. Kao ministar vanjskih poslova Kraljevstva SHS prisiljen je potpisati Rapaljski ugovor zbog stanja u međunarodnoj politici i srpskog kapitulantstva te nakon toga podnosi ostavku. Uvidjevši ubrzo zlo jugoslavenskog unitarizma, postaje pristaša pa član Hrvatske zajednice (HZ). Jedan je od najčešćih kritičara Radićeve kapitulacije 1925. Od HZ-a i dijela nezadovoljnika iz H(R)SS-a nastaje 1926. Hrvatska federalistička seljačka stranka (HFSS) u kojoj je Trumbić najistaknutija osoba. HFSS i HSP kao Hrvatski blok izlaze na državne i lokalne izbore 1927. Sa sve jačim protuhrvatskim nasiljem Trumbić uviđa da ni (kon)federalizam nije rješenje pa počinje zastupati ideju hrvatske samostalnosti. Sa svojim međunarodnim vezama i poznanstvima jako je pomogao promidžbi hrvatskog pitanja u inozemstvu kao i HSP-u te UHRO-u (Ustaša-hrvatska revolucionarna organizacija).[1]

17. II. 1865. U Senju je rođen veliki hrvatski pjesnik i pravaš **Silvije Strahimir KRANJČEVIĆ**. Umro je u Sarajevu 29. listopada 1908. Već je kao učenik 1883. objavljivao u pravaškom književnom listu *Hrvatska Vila*. Zbog pravaške

Priredio:

Mladen KALDANA

orientacije nije mogao naći posao u Banskoj Hrvatskoj, radi čega odlazi u BiH gdje je radio kao učitelj u raznim gradovima, te uređuje časopis *Nada*. Kranjčević je bio središnja osoba sarajevskoga Kola hrvatskih književnika. Kao antiklerikalac

17. I. 1867. Izlazi prvi broj humorističko-satiričkog lista – *Zvekan*. To je prvo pravaško glasilo. U njemu je Starčević objavio, među ostalim, „Dva razgovora stekliša i prostodrušnika“ pod naslovom *Bi li k slavstvu ili ka hrvatstvu?*[4] Taj iznimno značajan spis je od velike važnosti za razumijevanje ideoškog sklopa Ante Starčevića, odnosno pravaškog koncepta hrvatskoga nacionalnog identiteta. Način pisanja u *Zvekanu* pribavio je pravašima nadimak „stekliš“, koji je Starčević objeručke prihvatio radi naglašavanja potrebe za bijesnim napadačima (perom i glasom) na protivnike pravaštva. Posljedni broj lista izlazi u prosincu iste godine.[5]

23. II. 1867. U Splitu je rođen **Kerubin ŠEGVIĆ**. Političar, povjesničar, filolog, publicist i svećenik. Osuđen kao ustaški ideolog, strijeljan je u Zagrebu 30. lipnja 1945. Pravaški orijentiran, bio je pripadnik: dalmatinske Čiste stranke prava, Hrvatske stranke prava (članica Hrvatsko-srpske koalicije), Starčevićeve stranke prava (milinovci) te, za vrijeme južnoslavenske države, Hrvatske zajednice i Hrvatske federalističke seljačke stranke. Napisao je prvi životopis Ante Starčevića (1911.), a još prije i biografiju Eugena Kvaternika (1907.). Oduševljen tim revolucionarom pisat će o njemu i 1921. Pristaje uz gotsku teoriju o podrijetlu Hrvata koju zastupa dvjema glavnim studijama: *Toma Spličanin (1200.-1268.)*, (1927.) i u berlinskom časopisu *Nordische Welt* (1935.),[6] odnosno u studiji *Die gothische Abstammung der Kroaten*.

Pravaški bard Silvije Strahimir Kranjčević

sukobljavao se s vrhbosanskim nadbiskupom Stadlerom.[2]

12. XI. 1865. Napokon je počeo zasjedati Hrvatski sabor koji je bio sazvan još 17. srpnja. Na izborima u lipnju i srpnju izabrano je četiri pravaša: Ante Starčević, Dragutin Accurti (ubrzo će napustiti pravaške redove), Vjenceslav Urpani i Erazmo Barčić. Osim u načelnim pitanjima, pravaši neće ni jedinstveno glasati. Od izbora za Sabor 1865. Stranka prava i službeno postoji.[3]

23. VI. 1868. U Mostaru je rođen **Ivan-Aziz MILIĆEVIĆ**, izniman pravaš, književnik i novinar. Umro je 23. svibnja 1950. u Sarajevu. Završio je pravo u Beču. Svoje literarne radeove počinje objavljivati u *Hercegovačkom bositjku* (prvi neslužbeni list u BiH, izlazi 1883.-1885.) i *Glasu Hercegovca* (izlazi 1885.-1896., tada jedini list u BiH koji brani hrvatstvo). Pisao je pjesme i novele pod pseudonimima Aziz Hercegovac i Ib-

ni Mostari. Od 1891. živi u Zagrebu gdje surađuje s mnogim listovima, posebno s pravaškom *Hrvatskom*. Tamo upoznaje A. Starčevića koji je podupro njegov politički i književni rad. Kao istinski pravaš zauzima se za slogu Hrvata katolika i muslimana. Ostvaruje književnu suradnju sa svojim prijateljem pravašem Osmanom Nurijem Hadžićem, s kojim objavljuje *prvi muslimanski kalendar Mearif* 1894. pod zajedničkim pseudonimom Osman-Aziz. Godine 1897. u Mostaru pokreće list *Osvit*, koji djeluje u pravaškom duhu. Ivan-Aziz Milićević sudjelovao je u osnivanju hrvatskih kulturnih ustanova u BiH te je bio osnivač i voditelj kulturno-povijesne zbirke *Dokumenti hrvatstva u Bosni*. Bio je i član Družbe „Braća Hrvatskog Zmaja“. Za vrijeme NDH je slavljen kao „nestor pravaške misli u Bosni“.[7]

20. XI. 1868. Pokrenut je mjesecnik *Hervat* u kojem su većinom pisali Ante Starčević i Eugen Kvaternik. Izašao je neposredno nakon objavljanja kraljeve sankcije Hrvatsko-ugarske nagodbe s „riječkom krpicom“ (18. studenog). U prvom broju objavljen je programatski spis pravaša kojeg je napisao Starčević, datiran 30. rujna 1868. (Hrvatsko-ugarska nagodba je sklopljena 24. rujna).[8] Uz hrvatsko državno pravo, u spisu veliku važnost ima i načelo narodnosti. U srpnju 1869. obustavljen je izlaženje lista, no pravaši su nastavili s izdavanjem *Hervata* pod nazivom *Hrvatska* pod uredništvom Vjekoslava Bacha. Prestaje izlaziti početkom 1870. Nakon godinu dana vraća se kao tjednik.[9]

17. I. 1869. U Docu kraj Travnika rođen je **Nikola MANDIĆ**, pravnik i političar. Pogubljen u Zagrebu 7. lipnja 1945. nakon osude zbog političkog djelovanja u NDH. Jedan od osnivača i predsjednika Hrvatske narodne zajednice (HNZ) 1906. Bio je zastupnik u Saboru BiH (1910.), njegov dopredsjednik i predsjednik te zamjenik zemaljskog poglavara. Osim toga, bio je član Vrhovne uprave (jedinstvene) Stranke prava 1911.-1913. Nakon što anektirana BiH nije priključena Hrvatskoj, Mandić postaje zagovornik suradnje sa Srbima na načelima banovinske Hrvatsko-srpske koalicije. Nova politička orijentacija nije odmah prihvaćena od većine u HNZ-u, koja je i dalje stajala na pravaškim osnovama. Mandićeva struja počinje prevladavati tek

nakon definitivnog odbijanja ujedinjenja s Hrvatskom od strane autonomaške Muslimanske narodne organizacije (MNO) 1912. Za vrijeme NDH postaje predsjednikom vlade 2. rujna 1943. Pokušavao je normalizirati stanje u državi. Zbog prirode vlasti u NDH, totalnog rata, a i vjerojatno svojih godina, neuspješan u svojim nakanama.[10]

25. III. 1869. U Tešnju je rođen **Ademaga MEŠIĆ**, veliki starčevićanac, narodni prosvjetitelj i kulturni radnik. Datum i mjesto smrti nije sigurno. Umro je od posljedica zlostavljanja u bolnici ili 5. srpnja 1945. u Popovači ili neutvrđenog dana mjesec srpnja iste godine u Staroj Gradiški. Mešić je vjerojatno najveći i najzaslužniji muslimanski pravaš u povijesti. Bio je uspješan trgovac i poslovni čovjek, što mu je omogućilo da i financijski značajno doprinosi pravaštvu, nacionalnom osvješćivanju hrvatskih muslimana i poboljšanju njihovog socijalnog položaja. Oko 1895. počinje djelovati kao uvjereni starčevićanac, a još je 1880-ih počeo upijati pravaštvu pod utjecajem tešanjskog učitelja (inače katolika). Mešić je jedan od pokretača prohrvatskog književno-poučnog lista *Behar* (1900.) i Muslimanskoga kulturnog društva *Gajret* (1903.). To će se društvo početi srbizirati već 1907. Zato će Mešić sudjelovati u osnivanju prohrvatske *Narodne uzdanice* 1923. kao protuteže *Gajretu*. Također je

utemeljio 1908. prohrvatsku Muslimansku naprednu stranku (MNS), a za Prvoga svjetskog rata *Hrvatsko-muslimansku dobrovoljnu jedinicu* (tzv. Ademagina vojska), sastavljenu od tešanjskih dragovoljaca, za borbu na austrougarskoj strani. U južnoslavenskoj državi bio je član Jugoslavenske muslimanske organizacije (JMO), no nakon njenog pristupanja Jugoslavenskoj radikalnoj zajednici (JRZ) pruža ogromnu potporu i pomoć pri osnivanju hrvatske Muslimanske organizacije (MO) 1935., koja će 1936. pristupiti HSS-u (MO HSS); te *Društvu bosansko-hercegovačkih Hrvata* (1939.), koje je radilo za slogu katolika i muslimana te hrvatstvo cjelokupne BiH. Osim toga, Mešić je utemeljio *Hrvatsku muslimansku čitaonicu* u Tešnju, *Hrvatski muslimanski konvikt* u Sarajevu, *Islamsku dijoničku štampariju*, *Muslimansku trgovaciku i poljodjelsku banku*. U svibnju 1941. Pavelić ga je imenovao ustaškim doglavnikom, no Mešić nije sudjelovao u vlasti. Razlozi su sljedeći: njegovo nezadovoljstvo ustaškom politikom, njeno favoriziranje druge skupine muslimanskih političara (skupina oko Džafer-bega Kulenovića) i Mešićeva životna dob. Unatoč tome komunističke vlasti su ga terorizirale.[11]

Bilješke:

- [1] M. DIKLIĆ, *Pravaštvu u Dalmaciji do kraja Prvoga svjetskog rata*, 169.-172., 263., 355., 357.; Ivo PETRINOVIC, *Ante Trumbić. Politička shvaćanja i djelovanje*, Zagreb 1986., 115.-406.
- [2] S. MATKOVIĆ, *Čista stranka prava 1895.-1903.*, 46.; Jure KRIŠTO, *Riječ je o Bosni*, Zagreb 2008., 106.
- [3] M. GROSS, *Povijest pravaške ideologije*, 120.
- [4] Vidi spis u: A. STARČEVIC, „Bi-li k Slavstvu ili ka Hrvatstvu? Dva razgovora“, *Djela III*, 5.-47.
- [5] M. GROSS, *Povijest pravaške ideologije*, 141.; J. HORVAT, *Ante Starčević*, 293.-297.
- [6] *Tko je tko u NDH*, 378.; Živan BEZIĆ, „Don Kerubin Šegvić – život, smrt i djelo“, I. dio, *Hrvatska obzorja. Časopis Matice hrvatske u Splitu*, 4/1996., br. 1, 84.
- [7] *Tko je tko u NDH*, 273.-274.; L. ĐAKOVIĆ, *Političke organizacije bosanskohercegovačkih katolika Hrvata*, sv. 1, 157.
- [8] Vidi spis u: T. CIPEK, S. MATKOVIĆ, *Programatski dokumenti hrvatskih političkih stranaka i skupina*, 193.-195.
- [9] M. GROSS, *Povijest pravaške ideologije*, 141.-142., 157., 171.
- [10] *Tko je tko u NDH*, 253.; M. DIKLIĆ, *Pravaštvu u Dalmaciji do kraja Prvoga svjetskog rata*, 418.
- [11] N. KIŠIĆ-KOLANOVIĆ, „Ademaga Mešić i hrvatska nacionalna ideja 1868. - 1918. godine“, ČSP, 40/2008., br. 3, 1119.-1140.; Zlatko HASANBEGOVIĆ, „Iz korespondencije Ademage Mešića uoči uspostave Banovine Hrvatske. Pismo Društva bosansko-hercegovačkih Hrvata u Zagrebu reis-ul-ulemi Fehimu Spahi i vrhbosanskom nadbiskupu Ivanu Šariću iz svibnja 1939.“, ČSP, 40/2008., br. 3, 969.-998. •

Ademaga Mešić:

Vermögensabgabe

PREIS 50 HELLER.

Verlag der Hrvatska Knjižara Sarajevo. 1917.
Das Reinerträge ist Zwecken der Kriegsfürsorge gewidmet.

Brošura Ademage Mešića iz 1917. g.

SAVJET LIJEČNIKA

UBLAŽAVANJE BOLOVA

Uzroci bolova, akutnih ili kroničnih, nebrojeni su. Jednako su tako brojni i različiti stavovi i strategije liječenja ili ublažavanja bolova, ovisno o uzrocima ili o fazi poteškoća. Pri tome nažalost postoje mnoge pogrešne predodžbe, kako kod pacijenata, tako i kod liječnika. Kod mnogih je ljudi primjerice raširena praksa da za tabletama posežu već kod malih poteškoća. Tko je pritom doživio brzo i ugodno olakšanje, bit će sve manje spreman dobrovoljno nešto izdržati. Svi smo ljudi, a u današnje vrijeme i razmazeni predodžbom da nam uvijek mora biti ugodno. Bol je međutim prirodna pojava koja ima svoju upozoravajuću svrhu. Ako nije pretjerana, dobro ju je katkada izdržati dok sama ne prođe.

Ipak, treba reći da u mnogim slučajevima treba odmah adekvatno reagirati. Tako pacijente nakon operacija nije dobro pustiti da trpe, jer bolno iskustvo može u leđnoj moždini i mozgu stvoriti nove uhoodane kombinacije i kronificirati stanje, pa se kasnije i relativno male neugodnosti u tom području tijela doživljavaju kao bol. Smjesta treba ciljano reagirati i kod prvih

Piše:

**dr. med. Drina
BLAŽEKOVIC-SOJČIĆ**

znakova migrene, jer je tako moguće napad sprječiti ili ga barem skratiti i ublažiti. „Običnu“ glavobolju, uzrokovanu pretjeranim radom pred ekranom, stresom ili napetostima mišića, moguće je ipak prevladati strpljenjem, smirenoscu i opuštanjem, uz malo masaže i vježbi za vrat, osobito ako je uzrok u zgrčenosti mišića vrata. Katkad se mora ispitati osvjetljenje radnog mjesta ili ispravnost naočala – i eto čuda! Kod mamurluka se dovoljno naspavati, piti mnogo vode i uzimati sol – a izbjegći omiljeni, navodno bezazleni paracetamol, koji u kombinaciji s alkoholom teško oštećuje jetra.

Ne postoji nikakva potreba i opravdanje mučiti se s jakim i neizdrživim bolovima. Razumije se da prvenstveno treba liječiti uzrok boli, no kako to nije uvijek moguće (kod tumora, reume, uznapredovalih artroza te u mnogim drugim slučajevima), ne treba se igrati Indijanaca i štedjeti lijekove. Vodeći princip mora biti: toliko

puno koliko je potrebno, a toliko malo koliko je dovoljno. Cilj je ukloniti bol ili je svesti na podnošljivu razinu.

Paleta lijekova protiv boli je široka, a pojednostavljeni ih je moguće podijeliti u tri skupine: nesteroidne lijekove, steroidne lijekove i opijate.

Nesteroidni lijekovi su primjerice aspirin, paracetamol, diklofenak i ibuprofen. U ljekarni ih obično kupujemo bez recepta, pod nazivima proizvođača. Pogodni su za umjerene bolove, osobito za one s upalnom komponentom mišića i zglobova. Steroidni lijek je kortizon, a blagotvoran je kod upalnih i autoimunih bolesti te kod alergija. Njime je moguće i trajno liječenje, no kako izaziva brojne nuspojave, primjena treba biti tako kratka koliko je moguće, a doza najmanja ona koja je djelotvorna. Opijati, potomci morfina, primjenjuju se za nesnosne bolove, a postoji ih više vrsta. Slabiji je primjerice Tramadol, a veoma su jaki Morphin i Fentanyl. Opijati djeluju centralno, u mozgu, mijenjajući doživljaj boli, no ne uklanjanjući uzroke. Imaju potencijal za stvaranje ovisnosti.

RAZMIŠLJANJA O STARENJU I STAROSTI (9)

O DUHOVNOJ SLOBODI

Piše:

Maja RUNJE, prof.

Najveće blago starosti krije se vjerojatno u prilici da možda još jednom prošrimo prostor svoje duhovne slobode. U ranijim su nam godinama naše brojne uloge, osobito ona profesionalna, nudile maske, pružale utočište unutar socijalne piramide, odvlačile nas u užurbanost. Dok smo bili pravnici, obrtnici ili inženjeri, mogli smo se praviti jakima i prikrivati unutarnje poteškoće i slabosti – i pred sobom i pred drugima. U starosti se možemo otvoreno pogledati u lice i pokazati ga. Konačno smo u prilici da prigrlimo svoj autentični identitet. U međuvremenu znamo da postignuća i životni smisao nisu isto. Zadobili smo stanovitu distancu – mir i veća sloboda čine se na dohvat ruke.

Za mirom čovjek čezne iz najveće dubine svoga bića. I svatko bi ga htio imati. Biti miran, znači ući u posjed potpunosti, netaknutosti, dovršene kuće. Znači osjetiti sigurnost, s ramena otresi teret tjeskobe. Nažalost, mir je tako teško čvrsto zgrabiti! Evo ga, blizu, a onda izmakne...! Za njim se treba uspinjati, probijati se gustim i oštrim trnjem... Putovanje traži otvorene oči, prepoznavanje, suočavanje. A starost je za put stvarno prava prilika, iako će za mnoge biti teški izazov. Pitanje je naime kako učiniti dodatni napor upravo u životnom razdoblju koje je orijentirano prema svršetku, u

kojem nas tijelo i duša svakodnevno podsjećaju na krhost i prolaznost. Nije uvijek lako zakoračiti na teški teren u trenutcima koji nas upravo zasipaju novom tjeskobom.

Razočaravajuće je da moderne znanosti o čovjekovu doživljavanju vlastite prolaznosti i smrti kažu malo bitnog. Psiholanaliza, kojoj sigurno imamo zahvaliti za veliku količinu znanja o čovjeku, također kaže malo. Možda je zanimljiva Jungova postavka da je starost u velikoj mjeri ogledalo naše mladosti. Svaki je čovjekov period života naime okarakteriziran specifičnim „prastrahom“ koji je svaki put trebalo prihvati i nadvladati, za životni korak ka zrelosti. Čovjek koji nije prihvatio izazove, zaostajao je, opterećen smetnjama koje su se mani-

Svi lijekovi protiv bolova mogu imati nuspojave. Poznato je da neki oštećuju želudac sve do krvarenja, a da drugi uzrokuju smetnje u zgrušavanju krvi (aspirin), dijabetes, osteoporozu, povišeni krvni tlak, nakupljanje vode u organizmu, stanjivanje kože (kortizon, kod duge lokalne uporabe) ili začepljenost (opijati, gotovo redovito). O svim nuspojavama treba voditi brigu, a često ih je potrebno dodatno liječiti.

Kod trajnih je bolova ponekad potrebno primijeniti i druge vrste lijekova osim lijekova protiv bolova. Tako se primjerice koriste i antidepresivi, budući da često postoji uzročno-posljedična veza između bolova i depresije. Ponekad su nužna i korisna sredstva za umirenje i opuštanje mišića na bazi benzodijacepina, primjerice diazepam (Valium), mada kod njihove

primjene postoji velika opasnost od brzog stvaranja tolerancije. Duljim trošenjem ti lijekovi naime postaju manje djelotvorni, pa nastupa potreba za povećanjem doze. Istodobno se razvije i tjelesna ovisnost. Na to se nažalost rijetko misli, te se ta grupa lijekova propisuje šakom i kapom, osobito kao sredstvo za spavanje. Vremenom djeluju još samo kao placebo, dok kod stvarne potrebe učinka više i nema. Istodobno, od opijata postoji skoro praznovjerni strah zbog bojažni od ovisnosti te se oni propisuju prerijetko i u preniskom doziranju. Činjenica je međutim da realna opasnost uopće nije tako velika ako liječnik dozira primjereno – tako da se ukloni bol, ali izbjegne ekstaza, euforija ili osjećaj blaženstva. Kod nekih kliničkih slika, primjerice kod uznapredovalog ili prefinalnog stadija tumora, opasnost od ovisnosti je uostalom nevažna. Ljudski je jedino važno uklanjanje ili ublažavanje боли.

Korisno je možda spomenuti da navikavanje postoji i kod stalne uporabe nesteroидnih lijekova protiv bolova (onih koji se nabavljaju bez recepta). Nakon duge i neprimjerene uporabe mogu naime od jednom nastupiti neobjašnjive glavobolje ili drugi bolovi. Ti novi bolovi nastaju kao izraz tjelesne ovisnosti, radi manjka lijeka u tijelu, a ponekad i kao izraz psihičke ovisnosti. Čovjekovi su živci, mozak i psiha komplikirana zajednica!

Pri primjeni lijekova protiv bolova nikad se ne smije zaboraviti na jetra i bubrege. Ti organi moraju naime preraditi i izlučiti sve te strane i često otrovne supstance (između dva zla biramo manje!). Zato se treba držati nekih jednostavnih pravila. Kod kroničnih bolova, ako je zaista potrebno, dobro je uzimati preparate s produljenim (retard) djelovanjem u obliku tableta, kapsula ili flastera, ali onda zaista redovito. Takvi preparati međutim ne koriste kod akutnih bolova. Kod akutnih bolova pomažu normalne tablete, čepići (vrlo učinkovito!), kapi ili injekcije. Doza uvijek mora biti dovoljna da bi se postigao učinak. Ako je je učinak izostao, treba brzo pridodati dodatnu dozu lijeka kako bi se u krvi postigla djelotvorna razina. Tablete treba uzimati s puno vode, nikako s mljekom ili sa sokom.

Uz to treba uvijek voditi računa uzima li se lijek prije jela (što znači barem pola sata prije obroka!), s jelom ili nakon jela (što znači tri sata poslije obroka!). U kombinaciji s lijekovima ne pije se nikakav alkohol! O vrsti lijeka, o kombiniranju lijekova te o eventualnim promjenama treba odlučiti liječnik. Danas, hvala Bogu, postoje ambulante za liječenje boli gdje je moguće dobiti najbolju pomoć. U liječenje će se ponekad uključiti i drugi stručnjaci, primjerice fizikalni terapeuti. U mnogim je slučajevima fizikalnom terapijom naime moguće postići značajne učinke, s mnogo manje lijekova, čime se štedi tijelo. •

festivale strahom. Pitanje je ovdje međutim mogu li se životni strahovi usporediti sa zadnjim strahom, strahom od krajnjeg gubitka, kada se gubi sve, uključujući i vlastiti život.

Blagoslov je ljudske egzistencije da čovjek uvijek traži smisao svog života, možda najžilavije onda kada ga teško načini. Upravo u drugoj polovici života uporno težimo punini i zaokruženosti. Zato u mislima prebiremo svoje bilance, tražeći opravdanost - u usponima i u padovima. Svjesni smo da integrirajući i teške i nerazumljive događaje zadobivamo stabilnost. Darujemo povjerenje svom duhu, u drevnoj zakonitosti naše egzistencije koju ne prepoznajemo samo onda kada je riječ o uspjesima, već i u di-

jelovima tijekom kojih se život kretao bolnim putanjama. Na temelju toga razumijevanja i takvih osjećaja možda je moguće prihvatići i smrt. Ponekad se čak čini da je negdje u nama načelno spremjen i arhetipski program za integriranje smrti, sazdan tisućjećima kolektivnog iskustva, te da bi i on mogao pomoći.

A mogućnosti duhovnog razvitka sigurno postoje – unatoč ranije spomenute kauzalnosti naše biografije i unatoč nove slabosti koju nosi sama starost. U čovjekovoj se naravi prisili ponavljanja naime uvijek suprotstavlja potreba za promjenom. Iz uzajamnog djelovanja jedne i druge oblikuje se naš život. Što se novih tegoba same starosti tiče, njih uvijek

moe nadvladati čovjekova neutaživa želja za skladom i srećom...

Sama smrt, naravno, ostaje tajna, no u okviru važnog plana prihvatanja samoga sebe svatko može osjetiti da starost i smrt životu daju oblik i značenje. Tko bi želio živjeti bez granice! *Iz same činjenice da granica postoji, čovjek crpi odlučujući poticaj za kreiranje vlastitoga života. Smrti možemo zahvaliti za život. Život bi bio bezvrijedan da se, na proturječan način, ne odvija u sjeni smrti, zbog čega ga mi osjećamo i zamjećujemo* (Wilhelm Schmidt: „Filozofija umjeća življena“). U međuvremenu želimo više duhovne slobode. *K slobodi ste, braćo, pozvani...* (Sv. Pavao Galaćanima)•

JOŠ O ŽERJAVIĆEVIM KRIVOTVORINAMA (III.)

Piše:

Vladimir MRKOČI

Ponovio bih još jednom primjedbu na koju Žerjavić nije obratio pažnju i koju je prešutio u svom odgovoru. Smatram političkom i intelektualnom insuficijencijom što se nitko od naših znanstvenih ni političkih korifeja ni bilo koja znanstvena institucija nisu osvrnuli na činjenicu izostavljanja žrtava komunističkog terora u spomenutoj knjizi. Ako je to možda bilo razumljivo 1989., bilo je neshatljivo 1997. Smatram da je pitanje ratnih žrtava bilo na najsramotniji način zloupotrebljavanu od komunista kroz ovih pola stoljeća. Smatram stoga da je to pitanje, pitanje žrtava II. svjetskog rata jedan od najvažnijih historiografskih problema i egzistencijalno političko pitanje. Svakom upućenom i inteligentnom čitatelju, a tih je u svijetu više nego u nas, jer nisu bili podvrgnuti pola stoljeća komunističkom intelektualnom drilu i ispiranju mozgova, mora necjelovitost i jednostranost podataka upasti u oči i izazvati sumnju. Svaki poznavatelj komunizma, surovosti i okrutnosti njegove vlasti u svijetu a naročito u Hrvatskoj, biti će naprosto zbumen tvrdnjom ove knjige, kako u Hrvatskoj nije bilo uopće žrtava komunističkog terora, iako je Hrvatska jedina zemљa, uz Finsku, koja se protiv komunizma borila na svome teritoriju. Hrvatska se predstavlja kao jedinstven politički fenomen, zemљa u kojoj je bila krvava komunistička revolucija i borba za vlast, i u kojoj su komunisti došli na vlast terorom bez žrtava.

Neupućeni čitatelj, nakon što pročita ovu knjigu, čudit će se zašto su se Hrvati bezrazložno žalili protiv komunizma i naprsto ne će moći shvatiti zašto su se pola stoljeća tako ogorčeno i uporno borili protiv komunizma. Upućeni čitatelj će čitajući te necjelovite i jednostrane podatke morati doći do uvjerenja kako Hrvatskom još uvijek kruži duh komunizma.

Žrtve komunističkog terora pretvorio u žrtve fašističkog terora (19. travnja 1998.)

Na moj „nesuvisli napis“ Žerjavić je bio prisiljen priznati da je žrtve komunistič-

kog terora ubrojio u žrtve fašističkog terora, a sada nastoji dokazati kako žrtve komunističkog terora i ne postoje, nego su to u stvari žrtve fašističkog terora: „Ja sam one koji su do 8. maja 1945. od strane okupatora Nijemaca i Talijana, i one koji su se s njima borili protiv narodnooslobodilačkog pokreta, logično, svrstao kao žrtve fašističkog terora“. Koliko je to „logično“ neka prosudi čitatelj. Zatim izjavljuje da ne može tvrditi da su „brojke fašističkog terora“ apsolutno točne niti ih ne može nazvati „žrtve komunističkog terora“.

Muslim da je pretvaranje žrtava komunističkog terora u žrtve fašističkog terora još veći skandal nego ih naprostо pribrojiti u žrtve fašističkog terora. Da bi ovo

negiranje žrtava komunizma opravdavao, iskonstruirao je jednu vrlo mutnu teoriju: da je u tijeku „narodnooslobodilačkog pokreta“ bio manji broj komunista 5-10 posto, a 90 posto nekomunista, i da je „još 1945. bila koaliciona vlada“, pa prema tome nisu mogli biti odgovorni komunisti, a tek za zločine od 8. maja 1945. je „uglavnom odgovorna Narodnooslobodilačka vojska i tadašnje lokalne i izvršne vlasti“ odnosno „srpskokomunistički sistem koji je tek tada bio u osnivanju“.

Godine 1941. u Pistalinskoj Dragi partizani su na prevaru pobili oko 200 domobrana, u Kulen Vakufu u rujnu 1941. ubijeno je 900 do 1.000 izbjeglica. U Livanu 1942. oko 500 zarobljenika, koji su se predali uz obećanje poštede života, u Sošicama ubijeno je oko 500 zarobljenika i bačeno u Jazovku, da se spomenu samo neke i da se ne spomenu sve one žrtve koje su ubijene u čistkama nakon komu-

Može li se knjiga koja je devet godina smatrana korisnom pretvoriti u štetnu

Ustav neupoznati je optužniku sasvim a neko se misli na istaknutim ostvatačima, za kojih se utvrdi pravni identitet i učinkovitost. Uzrebo trebalo da razgovara sa vlasnicima i poslodajcima njihovu dugotrajnost i veličinu sredstava.

Na podneblju mreži podataka priznati su jedan od najvećih predstavnika u Nezavisnoj Federaciji, te u drugim zemljama, uključujući i stvarne gubitke vojnika u NDH. Koliko je i međunarodnoj javnosti moglo razviti preko 300 tisuća žrtava, obilježio je izgubljeni zadatak, računat u ratnim opštinama, u kojima je učestvovalo preko 10 tisuća ljudi; fronte od 10 tisuća ljudi, jer su sve velike operacije, uključujući i učešće u bitkama i talijanskim operacijama, uveliko narušavale i poništavale veliku granicu u kojoj se vojnika. Povremeno naša venecijanska nasejla nije moglo navesti o svim žrtvama, ali su se mnoge strane u tom razdoblju vezane na traženje, križaju put i uključujući i "Rivadavia duncandari", u kojem je veteran u izveštju iz 1993. na prikazu podao da je učestvovao u

Hrvatsku. Konačno zašto nije Hrvatska, za svoje usluge u anti-fašističkoj koaliciji priznata 1945.?

Potpuno se slažem sa Žerjavicom kada kaže da „imam neku drugu povijesnu istinu“. On govori da je 1941.-1945. bila „narodnooslobodilačka borba, ja smatram da je bio građanski rat“. Komunisti su 1941. godine započeli građanski rat po nalogu Kominterne, u interesu „čuvanja dragocijene krvи sovjetskih narod-

dragobojene krvи sovjetski karada“ kako doslovce stoji u proglašu, ne radi nacionalne slobode i demokracije već radi stvaranja komunističke vlasti. Zar je „oslobođenje“ Svibanjski pokolj, stvaranje komunističke diktature, stvaranje velikosrpske Jugoslavije, konfiskacija, nacionalizacija, kolektivizacija, ukidanje građanskih sloboda, privatnog vlasništva i nacionalne samostalnosti? U obranu svojeg statističkog promašaja on se poziva na „internacionalnu klasifikaciju antifašističke borbe“. Što se tiče historije sve ozbiljne historijske studije o građanskom ratu u Jugoslaviji i o jugoslavenskim komunistima kao eksponentima Moskve. A o kompetentnosti političke „internacionalne kvalifikacije“ neka posluži samo nekoliko primjera: kralj **Aleksandar**, ubojica **Radića**, bio je svojevremeno internacionalno vrlo visoko kvalificiran, velikosrpski puč 27. ožujka 1941., kojim je Jugoslavija bačena pod njemačke tenkove, internacionalno je okvalificiran kao: „Jugoslavija je našla svoju dušu“. Zar Jalta nije dokaz kvalifikacije te „internacionalne kvalifikacije“ par excellence. Tito najveći zločinac u historiji Hrvatske, bio je vrlo visoko „internacionalno klasificiran“, a isto tako i Staljin, njega su čak intimno u familiji vođe najveće i prve demokracije svijeta zvali „Uncle Joe“.

I, na koncu, budući da historijskim meditacijama ne mogu uvjeriti Žerjavića da je potrebno u statistici uz žrtve fašističkog terora unijeti i žrtve komunističkog terora i da se žrtve komunističkog terora ne mogu političkim a kamoli historijskim manipulacijama pretvoriti u žrtve fašističkog terora, slažem se s time da je ova diskusija potpuno bespredmetna. (**Svršetak**) •

Drugi argument koji bi trebao opravdati statističku tranziciju žrtava komunizma u žrtve fašizma jest u „doprinosu Republike Hrvatske u pobjedi antifašističke koalicije i utvrđivanje istine o svim povijesnim događajima 1941.-45.“. Ne radi se o Republici Hrvatskoj, nego o komunističkoj SRH. A što se tiče utvrđivanja istine, ona je sljedeća: od početka rata 1939. pa do 22. 6. 1941. komunisti su bili članovi fašističke koalicije i dijelili plijen sa fašistima. 1943. **Tito** je pregovarao s Nijemcima i nudio im sporazum i zajedničku borbu protiv Saveznika u slučaju iskrcavanja na našu obalu. Što do tog saveza nije došlo, krivi su Nijemci, a ne antifašisti. 1944. izdana je direktiva svim jedinicama NOV, članu antifašističke koalicije, da se suprotstave Saveznicima ako se iskrcaju i bacih ih u more. 1945. Tito je izigrao Sporazum Tito-Šubašić, iste godine ruši američke avione. Vijeće sigurnosti je osudilo Jugoslaviju, člana antifašističke koalicije zbog raspirivanja građanskog rata u Grčkoj i pomaganja komunistima. Tito je glavni ratni huškač III. svjetskog rata, čak ga i **Staljin** mora obuzdavati i bio je to sve dok ga nije Staljin odbacio. U to vrijeme Saveznici pomišljaju na rat sa Jugoslavijom i ustaške diverzantske grupe koje se prebacuju u to vrijeme u Jugoslaviju, čine to uz znanje savezničkih tajnih službi.

Na tom antifašističkom doprinosu osnivaju i komunisti antifašisti i pravo na hrvatsku državu i međunarodno priznanje Republike Hrvatske. Međutim, kao da zaboravljaju da su ti bivši članovi antifašističke koalicije, dali **Miloševiću** presudno priznanje za agresiju na Hrvatsku, da su potajno simpatizirali agresiju, i da su tek pod pritiskom države koja nije bila član antifašističke koalicije priznali Republiku

BLEIBURG, ČETRNAESTOG SVIBNJA 2011.

I ove je godine na Bleiburškom polju održana komemoracija pobijenoj hrvatskoj vojski i civilima što su se u svibnju 1945. povukli prema zapadu, u nadi da će se uskoro vratiti u domovinu.

Po mnogočemu je to povlačenje bilo nalik tolikim uzmicanjima kroz povijest: narod se s političkim i vojnim vodstvom povlači pred trenutno nadmoćnjim neprijateljem, da bi izbjegao prvi val nasilja te se u izbjeglištvu organizirao i nastavio borbu za slobodu i povratak. Povlačio se tako na sličan, mukotrpni način, i srpski narod u Prvome svjetskom ratu: kralj, prijestolonasljednik, vlada, vojska i stotine tisuća Srba probijali su se kroz albanske gudure, sanjujući da će se vratiti kući. I nakon nebrojenih žrtava vratili su se, na bajonetama savezničkog, ponajprije francuskog oružja. I u doba Drugoga svjetskog rata, svega nekoliko godina ranije, povlačili su se na sličan način, samo u manjem broju, Grci i Nizozemci, Francuzi i Danci, Poljaci i Belgijanci...

No, hrvatski je slučaj 1945. bio različit od ostalih. Hrvati su se kao narod našli suočeni s drugačijim neprijateljem, s neprijateljem koji je pod svaku cijenu – uz pomoć tzv. demokratskog svijeta – htio obnovu Jugoslavije, i koji je k tome u toj Jugoslaviji htio uspostaviti boljševičku strahovladu. Opet uz pomoć tzv. demokratskog zapada, jer – kako je ovlaš rekao britanski premijer **Churchill** – mi Englezionako ne kamo živjeti tamo. Taj je neprijatelj još od 1941. iza sebe sijao samo smrt. Kulen Vakuf i Španovica, Vrgorac i Livno, Daksa i Široki Brijeg, stotine drugih tužnih toponima, stotine pobijenih intelektualaca, svećenika, stotine jama i rovova ispunjenih ljudima pobijenima bez suda i sudišta, stravične su postaje hrvatskoga križnog puta kojim je obilježena obnova Jugoslavije. To je razlog zašto se na hrvatskom povlačenju nije našla samo vlada s užim vojnim vodstvom, nego se na povlačenje odlučio čitav jedan narod. Bleiburg, prema tome, nije mjesto gdje je zločin počeo, nego je mjesto gdje je doživio logičnu i neizbjježnu kulminaciju. Zato komemoracija Bleiburške tragedije ne smije biti samo osuda komunizma; ona mora biti i osuda svakog pokuša-

ja da se Jugoslavija i jugoslavenstvo prikažu u pozitivnom svjetlu.

Cini nam se korisnim danas, dva desetljeća od uspostave neovisne Republike Hrvatske, dokumentirati kako se odnosimo prema Bleiburgu i bleiburškim žrtvama, pa u nastavku donosimo nekoliko govora s ovogodišnje bleiburške komemoracije. (T. J.)

Govor biskupa križevačkoga Nikole Kekića

«Braćo i sestre u Kristu, još smo u uskrsnom ozračju. Stoga kličem Isusovim pozdravom: Mir vama!

Bleiburg – bila je to velika nesreća! Bol koja je potresla ne samo hrvatski narod i koje bolno sjećanje još traje, okuplja nas i potiče na razmišljanje. Uspomena se odnosi zapravo na sve žrtve onoga vremena, na sve logore, mučilišta i gubilišta. Blei-

Kad se kao hrvatski katolici sjećamo pobijenih Hrvata, odmah u spomen i molitvu uključujemo zapravo i sve nedužne žrtve iz drugih naroda i vjeroispovijesti. Jer sve žrtve Bleiburga i križnih puteva moramo smatrati nedužnim žrtvama osvete budući da su stradali bez pravedna suda i dokazane krivnje, a svaki je čovjek načelno nedužan dok mu se ne dokaže osobna krivnja. Zato bi svaki pokušaj označavanja ovog žalobnog slavlja u povezanosti s ikojom stranačkom ili državnom, poraženom ili pobjedničkom tendencijom, bio nova teška zloroba.

Ne moramo isticati da je takvih zloroba bilo, također na gubilištima u domovini, što je bio razlog da se crkveno vodstvo teško ili nikako nije moglo u to uključiti. Sada je, Bogu hvala, moguće o svemu tome svjesnije i mirnije misliti i postupati.

Biskup križevački msgr. Nikola Kekić

burg je na svoj način postao znakom svih tih patnji, jer ovdje je bilo moguće okupljati se i u doba kad drugdje u domovini to nije bilo moguće. Vodstvo ovih žalosnih proslava nakon toliko očekivane ponovne uspostave hrvatske države preuzeila je naša Katolička crkva, što je odmah – manje ili više – sprečavalo uvijek moguću politizaciju u korist ove ili one skupine, stranke ili države. Iz godine u godinu to je sve jasnije i sve značajnije.

Ovdje je na svoj način pokrenut niz zločina koji se proširio na mnoga područja.

Mi ovdje ne istražujemo ničiju osobnu krivnju ni njegovo političko opredjeljenje, nego smo došli iskazati ljudsku i kršćansku počast svim žrtvama. Žrtve su velikom većinom bili Hrvati i baš zato za njih posebno moli i na njih misli svekoliki hrvatski narod u domovini i inozemstvu iznova pronalazeći svoje temeljno jedinstvo čovječnosti iznad svih povijesnih podjela.

Hrvatskoj zaista treba povezanost hrvatskoga narodnog bića. I na ovaj način s Crkvom promičemo to osnovno ljudsko i narodno jedinstvo, tijekom stoljeća, a i

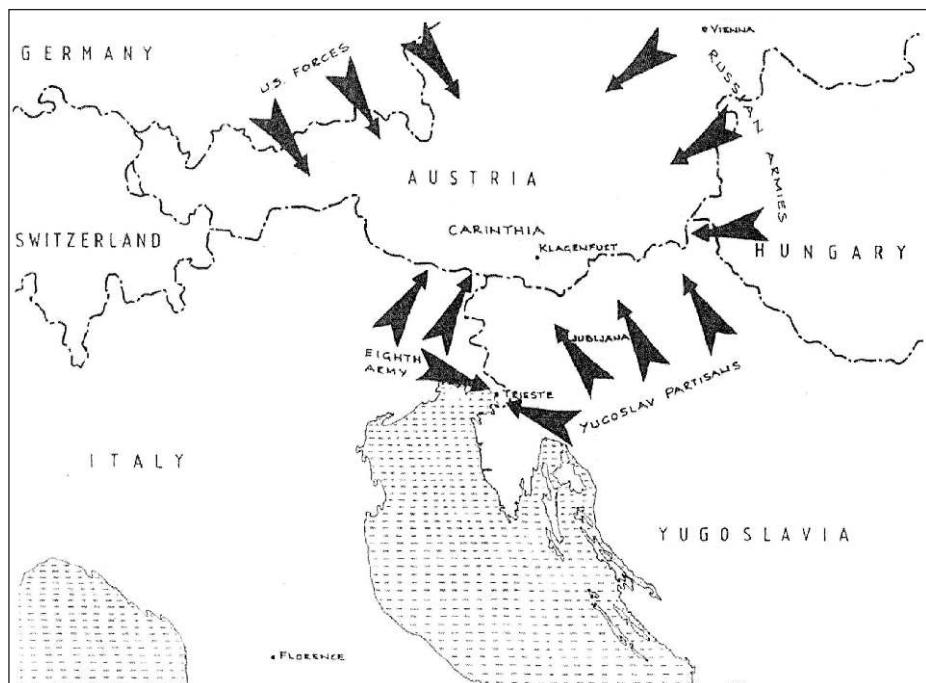
danas, ugrožavano lažima i kratkovidnim ideologijama. Kršćanstvo nije ideologija nego zajedništvo, pa mi katolički pružamo ruke i svima koji drugačije vjeruju i drugačije misle dokle god hrvatskom narodu, hrvatskoj državi i svim njezinim građanima žele dobro.

Ovdje spomen na mučenike postaje poticaj na suvremeno domoljublje i ljubav među narodima. Stoga nemojmo više nikada upadati u slične političke i ideološke stranputice koje redovito završavaju krvljom u nesretnim podložnostima, čak i robovanjima vještijima i jačima.

Kruh i vino kojima se i ovo euharistijsko slavlje služi plodovi su i znakovi poštovanog rada i zauzimanja za mir i blagosostanje. U tom duhu neka djeluju svi koji našem narodu žele istinsku slobodu, kruh svagdašnji i slogu u patnji i radosti.

Sveti Otac Benedikt XVI., koji uskoro dolazi u pastoralni pohod Hrvatskoj, posvuda promiće baš te vrijednosti. U Zagrebu Papa će se susresti s katoličkim obiteljima i moliti da svi ostanemo zajedno u Kristu. Sveti otac također će moliti s mlađima pred izloženim Presvetim oltarskim sakramentom i pred likom Majke Božje od Kamenitih vrata da budu promicatelji i svjedoci Kristova evanđelja u širenju civilizacije ljubavi u ovome svijetu punom đavolske tame i beznađa. Mi biskupi i svećenici, redovnici i redovnice te svećenički i redovnički kandidati i kandidatice, zajedno sa Benediktom XVI., molit ćemo u zagrebačkoj katedrali kod groba blaženog Alojzija Stepinca, nepokolebljivoga svjedoka ljubavi prema Kristu i Katoličkoj crkvi, koji nije podlegao nijednoj totalitarnoj vlasti te je time postao svjetlik i smjerokaz pravog Bogoljublja, čovjekoljublja i domoljublja.

U tom duhu slavimo ovaj Bleiburg i tako usmjeravamo Crkvu u Hrvata i sav hrvatski narod. U duhu biblijskog shvaćanja naroda nijedan narod ne živi samo za sebe, od drugih se odvajajući i drugima se protiveći. Bog je svoj izabrani narod – Izrael predodredio da bude kvasac širenja Kristova čovjekoljublja među svim narodima. Tako se i naš mali, poput Izraela neuništivi hrvatski narod, odavle iz Bleiburga, smjesta svoje krvave patnje, baš kao i Isus s križa na Golgoti, okreće i dariva svim narodima za uskrsnuće uvijek novije čovječnosti, a te čovječnosti nema bez vjere u Boga i življenja prema Božjem ustavu, a to je deset Božjih zapovijedi.

Povijest nas uči da su sve nesreće i tragedije u prošlosti hrvatskoga naroda bile prevladane stamenom vjerom u trojedinoga Boga po zagovoru presvete Bogorodice Marije. Za nas vjernike sadašnjost i budućnost hrvatskoga roda ovisi jedino o čvrstoj vjeri u Boga: Oca u povezanosti s Isusom Kristom, jedinorođenim Sinom njegovim, i u Duhu Svetome. Zato, braćo i sestre, budimo i ostajmo zajedno u Kristu. Amen.»

Govor izaslanika Hrvatskog sabora prof. dr. Andrije Hebranga

«Poštovani oče biskupe i svi predstavnici crkve, g. veleposlaniče Republike Hrvatske, poštovani članovi Počasnoga bleiburškog voda, saborski zastupnici, poštovani g. ministre unutarnjih poslova, a poseban pozdrav mom ratnom prijatelju dr. Boži Ljubiću, danas ovdje predstavniku i predsjedniku Hrvatskoga nacionalnog vijeća Bosne i Hercegovine, dame i gospodo štovatelji obilježavanja najveće hrvatske tragedije!

Okupili smo se na Bleiburškom polju, simbolu najvećih hrvatskih patnji i simbolu najvećeg komunističkog zločina poslijeratne Europe. Na ovom polju počeli su se izjednačavati zločini komunizma sa zločinima fašizma a nastavili su se na križnim putovima koji s Bleiburga vode tisućama kilometara. Ovdje na Bleiburgu komunizam postaje uz fašizam najveće svjetsko zlo, jer se pretvara u sustav koji ubija one koji misle drugačije, one koji imaju drugačiji svjetonazor, one

koji bi mogli postati politički protivnici. Strašna komunistička metodologija ubijanja ovdje je unaprijeđena, jer žrtve ne samo da nisu imale pravo na obranu, nego nisu imale pravo na evidenciju, pokop, pravo na grob. Ubili su njihovo tijelo, zatrli trag njihova imena i ozakonili zavjet šutnje. Žrtve su pokapane anonimno, duž tisuće kilometara križnoga puta, vezane žicom koja i nakon toliko desetljeća odaje narav ubojica.

Čast mi je danas u ime Hrvatskoga sabora odati počast svim žrtvama komunističkih zločina.

Ima, na žalost, onih koji nam u posljednje vrijeme prigovaraju zašto je Hrvatski sabor pokrovitelj obilježavanja zločina koji je počeo na Bleiburškom polju. Odgovaram im, to je zato što je Hrvatski sabor nositelj hrvatske suverenosti u dobru i zlu, u planiranju budućnosti ali i u ispravljanju hrvatskih tragedija iz prošlosti. Dužnost je Hrvatskom saboru štititi interes Hrvata u Hrvatskoj, ali i onih u Bosni i Hercegovini kao i Hrvata razasutih širom svijeta. A pod zemljom na preko 900 lokaliteta leže stotine tisuća njih, oni su ugradili svoje kosti u temelje današnje hrvatske državnosti. Bez njihovog križnog puta i njihove mučeničke smrti hrvatska država ne bi nikada uskrsnula! Na njihovoj žrtvi učili smo što znači stvoriti vlastitu državu u obrani nacionalnog identiteta. To su razlozi zašto Hrvatski sabor odaje počast Bleiburškim žrtvama. Zato zahvaljujem drugom sazivu Hrvatskog sabora i prvom hrvatskom predsjedniku dr

Franji Tuđmanu, što su prihvatili ovo značajno pokroviteljstvo koje ćemo zauvijek njegovati!

Obilježavajući žrtve križnih putova, mi im se moramo ne samo pokloniti, već ne smijemo dozvoliti da padnu u zaborav. Oni koji žele ukinuti najvišu razinu odavana za počasti zapravo žele ostvariti komunistički plan da njihov zločin padne u zaborav. Napravili su sve da se žrtve njihovog zvjerstva zaborave. Doživjeli smo i nedavno da stanovnici obližnjeg Macelja šapću kada u šumama tražimo skrivene posmrtnе ostatke! Da, šapću sada nakon 66 godina! Kosti pod zemljom trebale su natjerati strah u one koji su preživjeli, a taj strah generacija trebao je biti jamac zataškavanja strašnih zločina.

Zato smo danas ovdje, da se pomolimo za Bleiburške žrtve ali i kažemo svijetu: Ne smijete zaboraviti što se je ovdje dogodilo, jer inače će žrtve biti uzaludne! Narod koji zaboravlja svoju prošlost osuđen je ponoviti ju. Moramo našim mlađim generacijama neprestano govoriti i objašnjavati što se je ovdje dogodilo, jer to je jedini način da se komunizam više nikada ne vrati, da se više nikada ni u jednoj pomućenoj glavi ne rodi zapovijed masovnog ubijanja. Zato smo danas ovdje, da poručimo svijetu: Mi to više nikada ne ćemo dopustiti!

Sastavni dio strašnog zločina je i zataškavanje broja žrtava. Neki falsifikatori povijesti govore o ubijenim vojnicima, što je laž. Ubijeni su razoružani vojnici, po svim međunarodnim sporazumima to su civili s kojima se treba humano postupati. Veći dio ubijenih, prema dosada otkrivenim grobnicama, bili su starci, žene i djeca na čijim se posmrtnim ostacima nalaze teške ozljede glave. Te ozljede svjedoče o krvnicima i njihovim neljudskim metodama. Koliko je takvih nesretnika pobijeno na bleiburškim križnim putevima? Podaci su različiti. Tako se primjerice Josip Broz u govoru u Ljubljani krajem svibnja 1945. godine hvalio: »Likvidirali smo dvjesto tisuća bandita, a još toliko smo ih zarobili. Stigla ih je ruka naše pravde!«. Njegov glavni egzekutor, šef zločinačke OZNE Aleksandar Ranković, u Beogradskoj skupštini 1. veljače 1951. godine iznosi još strašnije brojke i kaže: »Kroz naše zatvore nakon 1945. godine prošlo je 3.777.000 zatvorenika, dok smo likvidirali 586.000 narodnih neprijatelja!«.

Postavljam pitanje, a koliko je onda bilo ubojica? Zašto nikada nisu odgovarali za najteže zločine ravne genocidu? Mi imamo pravo tražiti da se procesuira one koji su živi, a ostalima da se objave imena i obznani njihova sramota!

Danas, 66 godina nakon pokolja nevinih pripadnika razvojačene vojske, starača, žena, djece i svećenika, moramo se pitati, jesmo li za te žrtve učinili sve što smo mogli. Ne, nismo, i to mora biti teret našoj savjeti! Nismo osudili počinitelje, iako imamo dokaze o njima! Povjesničari i istražitelji su nam dali dovoljno podataka o zločincima i mi s ovoga mjesta tražimo da nadležne institucije učine ono što im je dužnost, da odmah pokrenu procese kažnjavanja ubojica, jer zločin protiv čovječnosti ne zastarjeva! Nismo čak osudili niti onoga tko je izdao zapovijed za najveće ubojstvo moderne svjetske povijesti! Danas imamo dokumente i svjedočenja da je zapovijed za ubijanje izdao tadašnji komunistički vođa Josip Broz Tito. Publicist i povjesničar Pero Simić u svojoj knjizi *Tito, fenomen stoljeća* iznosi svjedočenje jednog od zapovjednika zločinačke OZNE, Jefte Šašića. Taj pukovnik priznaje da je početkom svibnja 1945. godine dobio Brozovu zapovijed koja se odnosila na 200.000 civila zarobljenih kod Bleiburga. Njegova zapovijed, duboko promišljena, hladno je glasila: »Pobiti!«.

Brozovu zapovijed temeljito su izvršili njegovi podređeni sa svojim brigadama smrti. A danas taj Broz još ima svoje ulice i trgrove u modernoj, demokratskoj Hrvatskoj! Ne možemo u Europu s tom sramotom, Europa je već davno raščistila s komunističkim zločincima! Radi dostojanstva žrtve, duga prema jednoj tragičnoj generaciji, skinimo te sramotne nazive i udimo u Europu uzdignute glave!

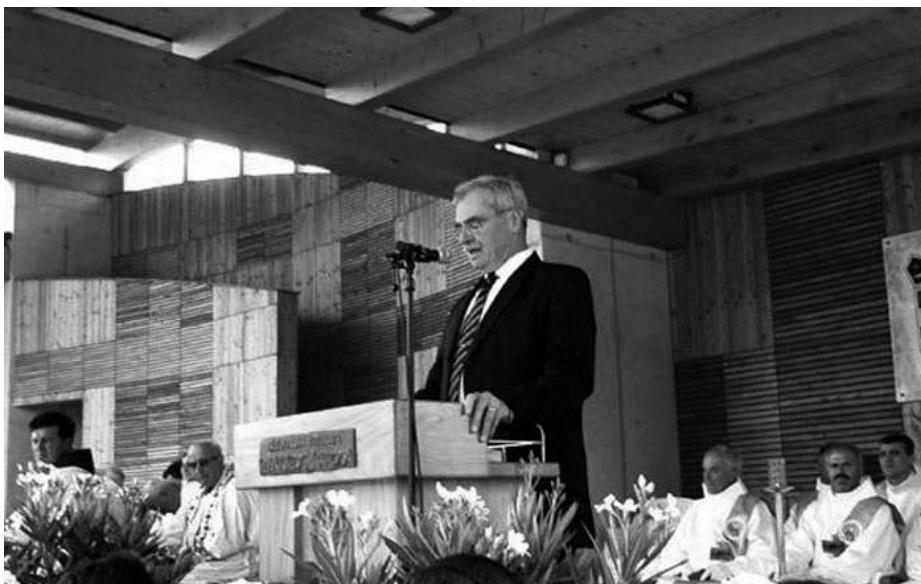
Da, Europa je obračunala s komunističkim zločinima. Godine 2006. izglasana je rezolucije Vijeća Europe o osudi komunističkih zločina koja ističe da su zločini opravdavani u ime teorije klasne borbe i principa diktature proletarijata. Komunizam je, prema Rezoluciji, ozakonio eliminaciju ljudi koji su smatrani protivnicima novoga društva. Na žalost, kaže Rezolucija, počinitelji tih zločina nisu izvedeni pred sud međunarodne zajednice, kako je to bio slučaj sa stravičnim zločinima koje je počinio nacizam. Zato se pozivaju sve postkomunističke zemlje da preispitaju i da se distanciraju od komunističkih zloči-

na te "da ih osude bez ikakvih nejasnoća". Na žalost, u nas ima još dosta otpora koje na javnoj sceni osudama tih zlikovaca pružaju pojedinci i grupacije. To su oni koji skrivaju komunističke zločine tobožnjim antifašizmom i tako štite svoje prethodnike. Poručujemo im s ovoga mjesta: Priznajte i ispravite grijeh svojih otaca, to je put iskupljenju i istini!

Ipak, sa zadovoljstvom mogu vas izvijestiti da smo ove godine ispunili jedan dug žrtvama komunističkih zločina. Nekoliko godina sam pripremao, lobirao i pisao zakonski tekst koji je Vlada RH prihvatala a Hrvatski ga sabor donio. To je *Zakon o otkrivanju, obilježavanju i trajnom održavanju grobova žrtava komunističkih zločina*. Prema usvojenom Zakonu, Vlada osniva Ured koji će istraživati stotine i stotine poznatih i još nepoznatih grobova žrtava, dostoјno ih obilježiti svjetovnim i crkvenim obilježjima i trajno održavati. Tako će se stotine tisuća potomaka komunističkih žrtava moći pomoliti za njihovu dušu i oplakati njihova tijela. Ured će voditi očeviđnik svih nalazišta kostiju, ispitati vrijeme kada je zločin počinjen kao i broj posmrtnih ostataka. Radit će se naporno i dugo, koristit će se suvremene tehnologije otkrivanja svakog grobišta, a konačni cilj bit će istina o zločinima i davanje dužnog poštovanja svim lokalitetima komunističkih žrtava.

Zajedno ste primijetili, da su mediji gotovo potpuno preskočili izvijestiti o donošenju ovoga Zakona. Nigdje vijesti, komentara ili intervjuja o temi komunističkih zločina! Isto kao što nisu izvijestili javnost kada smo u Hrvatskom saboru donijeli *Deklaraciju o osudi zločina komunizma*. To je nastavak poznate ideologije zataškavanja istine. Misle da će prešućivanjem vijesti zaustaviti istinu! No ovoga puta istina će isplivati na površinu, tužna, bolna i objektivna. Učinit ćemo sve da se nevine žrtve ne zaborave, jer to je zalog naše pomirbe koju nam nameće naš kršćanski svjetonazor. Započeli smo borbu za istinom, i tu ćemo bitku dobiti!

Klanjamo se svim nevinim žrtvama naše povijesti bez obzira tko je zločin počinio, ali ove žrtve počinjene pod crvenom zvijezdom petokrakom su žrtve zavijene u veo šutnje. Ta šutnja je zločin nakon zločina, i svi koji se protive istini o tim žrtvama podržavaju ga. Poručujemo s ovoga mjesta onima u vrhu vlasti koji veličaju crvenu petokraku da je ona za nas

Prof. dr. A. Hebrang

simbol patnji i zvjerstava, kako tada na Bleiburgu tako i nedavno u Domovinskom ratu! Pod tom je zvijezdom poslije Drugoga svjetskog rata ubijeno na stotine tisuća civila, a povijest mora pamtit i preko osam tisuća hrvatskih civila pobijenih pod petokrakom u Domovinskom ratu! Zato je ta zvijezda za nas simbol zla i tražimo kaznu za one koji su je nosili na čelu dok su činili zvjerstva!

U spomen na sve žrtve komunizma, koje su pale na ovim križnim putovima, u komunističkim kazamatima, koje su ubijane u zemlji i inozemstvu, poručujemo počiniteljima: Očekujemo vaše priznanje i pokajanje jer je to temelj konačne pomerbe! Možemo se u molitvi pomiriti s prošlošću, ali naše žrtve ne smijemo nikada zaboraviti!«

Govor predstavnika Islamske vjerske zajednice, glavnog imama u Gunji hadži Idriza ef. Bešića

«Štovani izaslaniče hrvatskog Sabora, gospodine Hebrang!

Uzoriti biskupe Kekić! Cijenjeni članovi Počasnoga Bleiburškog voda! Drage majke i sestre! Dame i gospodo! Dragi i štovani prijatelji!

Esselamu Alejkum!

Okupili smo se i danas ovdje na Bleiburškom polju na 66. obljetnicu, da obilježimo važan i tužan događaj: tragediju i jedan od najvećih zbjegova našeg naroda, što je imalo za posljedicu na tisuće nevino stradalih žrtava čiji broj na žalost ni do danas nije utvrđen.

Došli smo na Bleiburško polje, da odamo počast i pomolimo se za, na prevaru

od saveznika razoružane i nepravedno pobijene, pozdravimo preživjele i nazočne, a podsjetimo odgovorne da se konačno odužimo žrtvama, tako da odgovorno i znanstveno utvrdimo broj stradalih, a za nas posebno važno - broj muslimana žrtava Bleiburga.

Ja sam i danas, kao i do sada ovdje zahvaljujući Islamskoj Zajednici u Hrvatskoj i njenom predsjedniku, našem uvaženom muftiji gospodinu Ševki Omerbašiću. Ovo nije stvar Islamske zajednice, ovo je nadležnost i dužnost, danas dviju država. Pitam ovdje zašto se muslimanske žrtve prešućuju, zašto se danas od muslimanskih žrtava Bleiburg svi distanciraju. Jedni ih se odriču, drugi ih ne ističu.

Oni koji danas pišu i koji su u posljednje vrijeme pisali o Bleiburškoj tragediji, nisu spomenuli niti jednog muslimana. U filmu "Četvorored" također nije nitko spomenut, iako je od ta četiri, jedan red bio muslimana.

Isto kao i u Domovinskom ratu, broj muslimana žrtava na Bleiburgu je bio više nego proporcionalan broju stanovništva i značajan, što sam i osobno slušao od direktnih aktera i sudionika Bleiburške tragedije, i što često i ponosno ističu članovi Počasnoga bleiburškog voda.

Bilo bi nepravedno i nepošteno prema žrtvama doći ovdje a ne kazati da je to bilo vrijeme kako je jednom prigodom ovdje jedan od sudionika kazao, kada su zajedno rame uz rame išli Josip i Jusuf, David i Davud, i kada je Josip bio na straži, Jusuf je mogao mirno spavati i obratno.

Bleiburško polje je pravo mjesto, da spomenemo i analiziramo naše odnose

danasa, i konstatiramo da su se ti odnosi nažalost promijenili, Bleiburg je pravo mjesto da pitamo, zašto i gdje je naše mjesto u Hrvatskoj danas?

Relevantni (Ranković) izvori bivše države su tvrdili da je na Križnom putu učestvovalo samo pripadnika muslimanske vjeroispovijesti do 50.000 (pedeset tisuća). Bleiburg je uz Potočare kod Srebrenice najveća grobnica muslimana u Evropi. Bleiburg je naša rana i soubina, Bleiburg je naša činjenica i opomena, on je uveliko odredio naš status u bivšoj državi, što je posebno osjetila moja Gračanica i moje rodno selo Soko iz kojeg je zajedno s hrvatskim vitezom Ibrahimom Pjanićem, kako su nama djeci govorili, "odstupilo" na desetine osoba.

Naše pamćenje i sjećanje na žrtve Bleiburga je naše pravo, naš zavjet i naša obveza, mi na slučaju Bleiburg testiramo našu nacionalnu i ljudsku svijest. O Bleiburgu se trebamo jasno odrediti, objaviti *Bleiburšku rezoluciju* kao moralno-politički akt i uputiti je našoj i svjetskoj javnosti.

Oživljavajmo sjećanje na Bleiburg tako što ćemo objektivno govoriti i pisati o Bleiburškoj tragediji. Ne dozvolimo da bleiburške žrtve padnu u zaborav i ostanu same. Bleiburška tragedija nam treba biti spoznaja da saveznik nužno ne znači i prijatelj.

Nije slučajno ovaj skup i komemoracija vezana za Majčin dan, jer teška je suza majčinska, a još je teža i njeno srce se ne može smiriti, jer se istina ne zna - pravda nije zadovoljena.

Hrvatska majka s Bleiburškog polja je postala i ostala simbolom stradanja.

Oplakivale su istovremeno i Mara i Mejra, i Fatima i Katarina, i neka njihove majčinske suza budu molitva da se nikada i nikome i nigdje ne ponovi rat, jer rat stvara, uvjetno kazano heroje, a herojstvo se nažalost mjeri mrtvima.

Bleiburg nije i ne smije biti samo godišnjica, on jeste i mora biti naša svakodnevница, jer ovdje je nepravedno stradal i ostala naša mladost.

Bleiburg je uz Srebrenicu i Drinu najveće stratište muslimana u Evropi, pa dozvolite da se i ovdje na Bleiburgu sve mogućem Bogu obratimo dovom koju je uvaženi Reis ulema uči u Srebrenici.

Molimo te Bože Svemogući, neka tuga postane nada, neka osveta bude pravda, neka majčina suza bude molitva, da se

više nikada, nikome i nigdje ne ponove Bleiburg i Srebrenica, a mi bismo dodali niti Žepa ni Foča, Jazovka ni Manjača.

Ili kako je ovdje pozvao uvaženi muftija Ševko ef. Omerbašić, da se obratimo Svemogućem Bogu dovoljno – molitvom, da nam da snage da ne zaboravimo, da praštamo i da se ne svetimo, jer osveta vodi u novo nasilništvo.

Svemogući Bože primi naše dove - molitve jer ih Ti najbolje čuješ, i najbolje znadeš što govorimo i što mislimo. Oprosti grijeha umrliim, nepravedno umorenim i ubijenim, a i nama živima jer Ti si vrhunac pravde i istine i jedino Ti Uzvišeni Bože imas pravo i mogućnost konačnog opроста.

Stvoritelju naš, skrušeno te molimo, da sve žrtve ovoga svijeta i ovoga mjesta nađu mir u Tvojoj milosti. Ospozobi nas snagom Ademovog pokajanja, Ibrahimovog pravovjerja, Musaove pravde, Isaove ljubavi da se svi nađemo na Nuhovoj lađi spasa.

Bože Svemogući, ujedini naša srca u vjeri i ljubavi. Učvrsti nas u istini i pravdi. Osnaži nam volju za mir i toleranciju!

Bože Sveznajući, pouči nas međusobnoj ljubavi! Udruži misli naše u domu i domovini.

Bože, pomozi nam da drugima praštamo kako bi i mi zaslužili Tvoj oprost. Bože, ne dopusti da nama vladaju oni koji se Tebe ne boje i koji nisu milostivi prema nama.

EL FATIHA

ESSELAMU ALEJKUM I HVALA NA PAŽNJI!«

U ime Hrvata iz BiH, govorio je dr. Božo Ljubić

»Poštovani,

Na današnji dan 1945.godine, ovdje na Bleiburškom polju počela je jedna od najvećih tragedija u povijesti hrvatskog naroda.

Bleiburg je u hrvatskoj nacionalnoj svjetlosti simbol i sinonim za sve zločine koje su Titove komunističke vlasti počinile u poraću, sinonim za stradanje hrvatske mладости, sinonim križnih putova o kojima se moralno šutjeti, da bi se narod držao u pokornosti, a krvnici ostali nekažnjeni.

Te, kronološki daleke, a nama tako bolno bliske, '45 godine, kada je prestao svjetski rat, hrvatski vojnici i još brojniji civilni (i ne samo hrvatski) povlačili su se

prema zapadu i predali zapadnim saveznicima, uzdajući se u zaštitu i utočište.

Međutim, predani su, na milost i nemiloslost partizanskoj vojsci, iako su dobro znali (ili trebali znati) kako se ta vojska i novopostavljeni režim okrutno obračunava sa svima koje je smatrala protivnicima. Slijedio je pokolj hrvatskih vojnika i civila, na Križnom putu od Bleiburga ovdje u Austriji, preko Slovenije pa sve do Makedonije.

Danas se često može čuti kako je Srebrenica najteži zločin u Europi nakon drugog svjetskog rata.

Da, Srebrenica je težak zločin, najteži mogući-genocid.

Međutim, stradanje koje simbolizira Bleiburg je po svojim razmjerima višestruko veći zločin.

Zločin je jednako bila i nametnuta štinja, što roditelji i djeca, braća i sestre, ni svjeću nisu mogli zapaliti svojim najbližima. Ali, zato smo mi ovdje danas, a naši potomci sutra kao žive svjeće koji ne će dopustiti da ovaj zločin pokrije tama zaborava.

Na kome je krivnja za ubojstva na desetke tisuća vojnika i civila bez suda i suđenja, povijest zna. To su Titovi partizani.

No, odgovornost je na vlastima u novostvorenim državama nakon raspada Jugoslavije, zato što nisu istražili masovne grobnice, brojne jame i druga stratišta, utvrdili približno točan broj žrtava i, budući da još ima živih naredbodavaca i izvršitelja, proveli sudske procese i kaznili ih. Ali, na žalost još ima onih koji poriču potratne zločine komunističkog režima i štite njegove istaknute nositelje na svoju sramotu i sramotu država koje to toleriraju. Čak i danas, nakon što je EU-parlament jasno osudio ove zločine ima onih koji to čine, a u isto vrijeme se zaklinju u europske vrijednosti.

Govoreći ovdje danas kao predstavnik Hrvata iz Bosne i Hercegovine, moram reći da hrvatski narod u Bosni i Hercegovini ponovno proživljava još jedan križni put. Hrvate se pokušava izbaciti iz Ustava, oduzeti nam pravo na dom i domovinu, u zemlji Bosni i Hercegovini u kojoj su naši korijeni najdublji, koju smo oplemenjivali i branili više od tisućljeća. Igle paradoksa, ponovno ovaj politički etnocid nad Hrvatima u Bosni i Hercegovini predvodi politika koja se, za razliku od svojih europskih kolega, nikada nije

odrekla ideološkog i svakog drugog nasljedja egzekutora genocida iz '45.

Nažalost, u tome što rade asistiraju im i kolaboriraju i neki koji nose hrvatsko ime.

Srećom oni danas nisu niti izdaleka tako moćni kao njihovi prethodnici '45., a ni mi nismo bespomoćni kao što su to bili nenaoružani civili i razoružani vojnici.

I Europa je danas mnogo bliže nego tada, već dogodine, akobogda, na našim granicama i našim putovnicama, kao što je odavno u našim stremljenjima i u našoj kulturi.

Žrtve Bleiburga i križnog puta nisu bile uzaludne. One su bile nadahnuće za sve borce za narodnu slobodu, u domovini i emigraciji tijekom perioda komunističke diktature.

Žrtve Bleiburga i križnog puta su bile nadahnuće, opomena i putokaz za pobjedu u domovinskom ratu ali i danas.

Nadahnuće da niti jedna žrtva koju trebamo podnijeti ne može biti veća od one koju podnijeli oni čiju danas ovdje obilježavamo, Opomena da se uzdamo samo u sebe i da svoju sudbinu nikada i nikome ne smijemo dati u ruke, Putokaz da je za narodnu slobodu presudno narodno zajedništvo, bez obzira na svjetonazor i političko opredjeljenje.

To je posebice danas važno nama Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

Činjenica da ja danas ovdje govorim i kao predstavnik *Hrvatskoga narodnog sabora Bosne i Hercegovine*, koji okuplja skoro sve što politički vrijedi i predstavlja Hrvate u Bosni i Hercegovini,

činjenica da danas postoji apsolutni konsenzus i pozicije i opozicije u matičnoj domovini Hrvatskoj oko hrvatskog pitanja u Bosni i Hercegovini, te konsenzus i podrška crkve u Hrvata,

činjenica da je hrvatsko pitanje u Bosni i Hercegovini po prvi put, čini se, na pravi način internacionalizirano, daje nam za pravo nadati se da i ovaj naš križni put uskoro slijedi nacionalnim "uskrsom" i slobodom.

Zato nikad više povlačenja i nikad više predaje! Slava žrtvama za hrvatsku slobodu!

Živjeli!«

MACELJ 2011.: BLAGOSLOV KRIŽNOGA PUTA I MISA ZA NEDUŽNE ŽRTVE

U nedjelju 12. lipnja 2011. Macelj je ponovno okupio veliki broj udruga i hodočasnika iz svih dijelova Hrvatske. U programu posebnog svečanog okupljanja najprije su blagoslovljene potpuno završene postaje križnog puta, rad akademskog kipara **Ante Jurkića**, koji je blagoslovio zagrebački pomoćni biskup **mons. Mijo Gorski** dok su donatori stajali uz svoje postaje. Poslije molitve križnog puta uslijedila je svečana procesija oko spomen-crkve Muke Isusove, te sveta misa koju je predvodio biskup Gorski u suslavljku s dvadesetak svećenika. Na koncu se okupljenim obratio **Damir Borovčak**, dipl.ing., glasnogovornik *Udruge Macelj 1945.*:

«Poštovani Oče biskupe,, poštovani oci provincijali, poštovani župniče, poštovani svećenici, časne sestre i redovnici, poštovani branitelji Hrvatske iz 1941. i 1991., poštovani domaćini župe Đurmanec i maceljskog kraja, poštovani hodočasnici,

pozdravljam sve vas okupljene ovdje ispred Crkve Muke Isusove, u ime *Udruge Macelj 1945.* starim hrvatskim pozdravom – Hvaljen Isus i Marija! Odmah dodajem, hvaljen i sv. Josip, zaštitnik Isusa i Marije, a koga ovih dana slavimo kao zaštitnika hrvatske domovine – od 9. i 10. lipnja, jednoglasnom odlukom Hrvatskog sabora od 1687. godine. Danas je blagdan Duha Svetoga katolička crkva slavi svoj rođendan. Poznati teolog **prof. Tomislav Ivančić** kaže: „Duh Sveti donosi u svijet novu kvalitetu, on stvara novi svijet i

omogućava uništiti ratove, prognaništva, mržnju, nepraštanje, nečovještvo, zablude, prijevare i svaku zloču.“ [1] Upravo zato utjećimo se ovdje danas Duhu Istine.

Na Macluju u lipnju 1945., naša su subraća u Kristu, prolazili Muku Isusovu. Onima koji tvrde da nije bilo zločina na Bleiburgu, onima koji traže popise imena žrtava kako bi negirali posljedice Bleiburga, ovdje na Macluju su neumoljivi dokazi. Ekshumirane lubanje, njih 1163 s rupom na zatiljku ili razbijenog zatiljka, dokazuju teških partizanskih zlodjela. Njima koji vide dobrotu i ljepotu u partizanskoj petokraki, njima koji negiraju komunističke zločine i pokušavaju ih prikriti antifašizmom, njima koji pokušavaju opravdati i još uvijek veličaju zločinca maršala **Tita**, upućujemo poziv na suočavanje s istinom, poziv na kajanje i obraćenje. Tek poslije bistrine istine i dubine kajanja, moguće je oprost i željeni mir.

Je li J. B. Tito znao za zločine u svibnju i lipnju 1945.? Evo odgovora: Kretanje mar-

šala Jugoslavenske armije J. B. Tita, u svibnju i lipnju 1945. i boravak na području Slovenije i sjeverne Hrvatske na mjestima masovnih likvidacija hrvatskih zarobljenika (Varaždin, Zagreb, Krapina, Barbarin rov, Trbovlje, Celje, Tezno - Maribor, Bjelovar) zabilježio je ondašnji „Vjesnik“[2]. Govori tog vremena neupitno ukazuju na zločine po maršalovom planu:

- 20. svibnja Tito je boravio u Varaždinu i rekao: „Jugoslavenske armije koje u okolini obavljaju važne zadaće na konačnom obračunu s hrvatskim smradom. (...) U novoj komunističkoj državi svjetlost dana gledati će samo toliko dugo, koliko traje put do najbliže jame“.

- 28., 29. i 30. svibnja Tito je boravio u Ljubljani i okolicu te u svom govoru rekao: „Likvidirali smo 200 tisuća bandita, a još toliko smo ih zarobili. Stigla ih je ruka naše pravde.“

Sjetimo se te „ruke pravde“ – kao muificiranih tijela zazidanih u Barbarinom rovu u Hudoj Jami. Koča Popović je dobio tajnu naredbu od Tita za uništenje svih dokumenata o poslijeratnim pokoljima. [3] No, postoje i priznanja o slijedu naredbi za masovne likvidacije nad bespomoćnim zarobljenicima, kao napr. iz biografije Sime Dubajića.[4]

Biskup Mijo Gorski

Bleiburg je započeo s partizanskim „oslobodenjem“ Dubrovnika. U prvima masovnim likvidacijama na otočiću Daksi 25. i 26. listopada 1944. partizani ubijaju ugledne Dubrovčane. Na Daksi su 2009. ekshumirane 53 osobe, od toga 7 svećenika i franjevaca. Tu su nađeni posmrtni ostaci poznatog isusovca **p. Petra Perice**, autora najpopularnijih hrvatskih katoličkih pjesama „Zdravo Djevo, kraljice Hrvata“ i „Do nebesa nek' se ori“. Osvajanjem Širokog Brijega 7. veljače 1945. partizani nastavljaju svoje krvava zlodjela, ubojstvom i paljenjem mrtvih tijela hercegovačkih franjevaca. Od Mostara do Imotskog poubijali su njih ukupno 63. Danas se njihove kosti pronalaze po raznim jamama, od Mostara sve do Biokova, [5] a trojica su ubijena i pokopana ovdje u Maclju.

Za otkrivanje zločina u Maclju bitni su jedna žrtva i jedan partizan, koji nisu željeli prešutjeti i odnijeti istinu sa sobom u viječnost. **Fran Živičnjak** uspio je preživjeti vrijeme komunističke represije te je ostavio pisano i slikovno svjedočanstvo *U vječni spomen*, [6] kako bi idući naraštaji shvatili veličinu krvavog pokolja u Maceljskoj gori. Točna mjesta stradavanja u lipnju 1945. pokazao je bivši partizanski stražar *Mladen Šafranko*. Zahvaljujući njemu Fran Živičnjak i još neki sretnik uspjeli su preživjeti. Odmah po uspostavi demokratske vlasti u Hrvatskoj Mladen Šafranko je u srpnju 1990. [7] pokazao mjesta likvidacija. Procijenio

je broj žrtava na više od 13.000 ubijenih u 130 jama.[8] Dokaz postoji i u kronici Franjevačkog samostana u Krapini, upisom od 20. svibnja 1945. Hrabar je bio gvardijan **fra Ostijan Ostrogna**[9] koji je popisao 21 svećenika, redovnika i bogoslova koji su odvedeni u smrt. Njihova imena su na maceljskoj grobnici, gdje se njihovi ostaci sada nalaze:

1. Dr Josip Gunčević, kateheta, r. 1895.,
2. o. Ante Katavić, župnik, r. 1902.,
3. o. Karlo Grabovičkić, vikar, r. 1912.,
4. o. Ivan Ivanović, kapelan, r. 1916.,
5. fra Vitomir Mišić, bogoslov, r. 1921.,
6. fra Domagoj Čubela, bogoslov, r. 1924.,
7. fra Alfons Katavić, maturant, r. 1924.,
8. fra Paškal Vidović, brat laik,
9. Marijan Ivandić, župnik, r. 1902.,
10. Joza Percinlić, kateheta, r. 1909.,
11. Miroslav Radoš, župnik, r. 1910.,
12. Nikola Duvančić, bogoslov, r. 1923.,
13. Dragutin Turalija, bogoslov, r. 1923.,
14. fra Metod Puljić, župnik, r. 1912.,
15. o. Darinko Mikulić, mladomisnik, r. 1919.,
16. fra Julijan Petrović, bogoslov, r. 1923.,
17. Vjekoslav Terzić, župnik, r. 1906.,
18. Dragan Čapo, bogoslov, r. 1917.,
19. Stjepan Štramar, bistrički kapelan, r. 1915.,
20. Branko Kukolja, bogoslov, r. 1921.,
21. Nikola Ilijić, svećenik, r. 1913.

Popis svećenika iz 4 biskupije i franjevaca iz 2 provincije ujedno je opseg tragedije egzodus hrvatskog naroda, od Hercegovine, srednje Bosne, Srijema, Slavonije, Primorja, sve do Marije Bistrice. Uzmicalo se pred komunističkim krvnicima iz svih hrvatskih krajeva, tražeći spas u predaji zapadnim vojskama. Prema službenoj korespondenciji britanske vojske i Titova štaba spominje se brojka od 200.000 hrvatskih vojnika na Bleiburgu i još 35.000 kod Klagenfurta.[10] Prema dnevniku 5. britanskog korpusa hrvatsku vojsku pratilo je još 500.000 civila.[11] Te brojke ukazuju na egzodus naroda, a sustavno ubijanje tog mnoštva

zove se genocid. Britanci su u dogovoru s Titom, protivno načelima međunarodnog ratnog prava, predali sve izbjeglice jugoslavenskim partizanima. Znali su da ih predaju u smrt.[12] Nikada se nisu hrvatskom narodu ispričali za taj gnusni zločin.

Životopisi svećenika ubijenih u jami IV.d ovdje na lokaciji Lepa Bukva, objavljeni su u *Hrvatskom martirologiju XX. stoljeća*,[13] zavrjeđuju poštovanje i duboko promišljanje. Primjerice dr. Josip Gunčević, kateheta gimnazije u Zemunu, bio je član pet hrvatskih društava u tome do Drugoga svjetskog rata posve hrvatskom gradu, ravnatelj gimnazije u Slavonskom Brodu, autor većeg broja knjiga protiv bezbožnosti komunizma i vrlo ugledan profesor, prvi je pogubljen metkom u zatiljak ovdje na Maclju; zatim svećenik Nikola Ilijić, rodom s otoka Krka, bježi od talijanskih fašista, a u Maclju je ubijen od tzv. „antifašista“, ili Stjepan Štramar, kapelan iz Marije Bistrice zaređen po nadbiskupu Alojziju Stepincu završio je u jami u Maclju.

Ubojstva svećenika bila su uobičajena partizanska praksa. Poznati su podatci i posmrtnе fotografije unakaženog tijela župnika Matije pl. Žigrovića, koga su isti partizanski ubojice već u srpnju 1943. krvočeno mučili i naglavačke konjem vukli iz Gornjeg Jesenja do Golubovca te ga tamo zvјerski dotukli. Također biskup dubrovački dr. Josip Carević ubijen je u ožujku 1945., negdje u okolici Velikog Trgovišća. *Hrvatski martirologij XX. stoljeća*, prepun je podataka o ubijanju katoličkih svećenika, njih ukupno 664, [14] kao ciljanih žrtava komunizma.

Zajedno sa svećenicima u Lepoj Bukvi završilo je i 60 časnika hrvatske vojske,[15] neki podatci govore o čak 400 časnika[16] vezanih žicom. Ubijani su

Damir Borovčak

„šumarskim sjekircama udarcima po slijepoočicama“.[17] Njihova imena su nepoznata. Iskapanja 1992. ipak su iznjedrila nove dokaze i dva imena žrtava, a potom su po nečijem nalogu naglo prekinuta. Kod jedne žrtve pronađen je vjenčani prsten s ugraviranim imenom Zora i datumom 20. 8. 1931. što je otkrilo da je žrtva bojnik Hrvatskog zrakoplovstva **Leonard Heger**. Njegova udovica Zora, u dubokoj starosti poslije 48 godina[28] doznaće za smrt supruga Leona na Mačlju. Ta Zagrebčanka bila je poslije rata šest godina mučena u komunističkom zatvoru, a sva imovina joj je konfiscirana. Nađena je i vojnička posuda s nečitkim imenom – Jure Zelić ili Zrilić, iz Vrbove kraj Nove Gradiške.[19] A nađena su i dva dječja kostura 7 i 15 godina,[20] možda braća, međusobno vezani žicom, što dodatno potvrđuje surovost partizanskih krvnika. Uskoro će ovdje na Mačlju pronađeni predmeti žrtava biti dostupni pogledu javnosti.

Zbog sramotne društvene nebrige, ostaci 1163 maceljskih žrtava 12 su godina poslije iskapanja 1992. ležali u vrećama za smeće na tavanu patologije Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Nažalost nisu bile jedine. Na istoj adresi ležali su i ostaci 293 žrtava iz šume Lug pokraj Bjelovara. Nažalost u slobodnoj Hrvatskoj, posmrtni ostatci žrtava iz dva udaljena stratišta, pobijenih u istom zločinačkom podhvatu, prepustene su novom zaboravu. Posebnim zalaganjem preživjelog časnika s križnog puta **Stjepana Brađića** i domaćeg župnika fra **Draga Brgleza**, dostoјanstveno su pokopani ostaci 1163 maceljske žrtve u grobnicu na Mačlju. Pokop je 22. listopada 2005. predvodio zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić** i pokojni biskup varaždinski mons.

Marko Culej. Hrvatski mediji su taj najveći hrvatski sprovod posve omalovažili. Udarna medijska vijest tog dana bila su dva krepana labuda u Baranji i lažna panika o epidemiji ptičje gripe, od koje u Hrvatskoj nitko nije stradao. No važno je bilo još jednom omalovažiti maceljsku strahotu komunističkih zločina u kojoj su nebrojeni stradali.

Prikaz navedenih okolnosti podrijetla žrtava, koje su pokopane ovdje u zajedničkoj maceljskoj grobnici, iz godine u godinu okuplja sve veći broj udruga branitelja veterana 1941. i 1991., iz svih krajeva Hrvatske, koji prepoznaju maceljske žrtve kao svoje žrtve. Stoga, danas u vrijeme 20 godina slobodne i suverene Hrvatske, treba istaknuti dvije činjenice: a) Macelj je najveće stratište u Republici Hrvatskoj po do sada 1163 dokazanih i dostoјanstveno pokopanih hrvatskih žrtava komunizma , b) Macelj je najveće stratište katoličkog svećenstva u Republici Hrvatskoj: ukupno 21 svećenik, franjevac i bogoslov pobijeni su od komunističkih zločinaca u noći 4./5. lipnja 1945. i bačeni u zajedničku jamu

No potrebno je postaviti i neka pitanja: kada će konačno Vlada Republike Hrvatske zakonom proglašiti spomen-područje Macelj te onemogućiti daljnje obeščaćenje jama i neistraženih grobišta; kada će Vlada pokrenuti nastavak istraživanja komunističkih zločina na spomen-području Macelj, pogotovo na mjestima gdje već ima novih dokaza?

Maceljsko stratište otkriveno je prije punih 20 godina, a ovdje do sada o komunističkim zločinima nije progovorio ni jedan predsjednik Hrvatskog sabora, ni jedan predsjednik Vlade RH, ni jedan predsjednik Republike. Ignoriranje komunističkih zločina u 20 godina slobodne i demokratske hr-

vatske države, od vodstva hrvatske vlasti u svim mandatima, nije li to društveno i moralno zastrašujuća činjenica?

Konačno, na savjest urednicima svih hrvatskih medija prepustamo istraživanje zašto u 20 godina slobode nitko nikada u Republici Hrvatskoj nije osuđen ni za jedan komunistički zločin. Čak ni moralno – odgovorni maršal zločinačkog podhvata J. B. Tito. Tim je više potrebno stalno društveno razobličavanje i osuda zločinačke partizansko-komunističke ideologije, utvrđivanje zločinaca izvršitelja i posebice svih njihovih sadašnjih zagovornika i zaštitnika. Potrebno je to zbog utvrđivanja povijesne istine, kao osnove oprosta i svehrvatskog pomirenja.

Bilješke:

- [1] Tomislav Ivancić: Oaze života (Teovizija, Zagreb 2008.)
- [2] Brošura inicijative Krug za trg, Zagreb 2011.
- [3] Isto, kao 2
- [4] Simo Dubajić: Život, greh i kajanje (Beograd, 2006.)
- [5] Stopama pobijenih, br. 6., siječnja-srpanj 2011.
- [6] Fran Živičnjak: U vječni spomen (Zagreb, Đurmanec, 2008.)
- [7] Vjesnik, 22. srpnja 1990., naslovnica
- [8] Isto kao 6, str. 31.
- [9] Nacional br. 27., 24. svibnja 1996., str. 21., 22. i 23.
- [10] Bleiburg: Uzroci i posljedice (KHR, 1988.)
- [11] Isto, kao 2
- [12] http://www.hrvsijet.net/index.php?option=com_content&view=article&id=13341:ekskluzivno-izvjeće-tajne-slube-britanske-viii-armije-iz-svibnja-&catid=28:povijesni-identitet&Itemid=112
- [13] Don Anto Baković: Hrvatski martirologij XX. stoljeća (Zagreb, 2007.)
- [14] Isto kao 13
- [15] Isto kao 6, str. 27.
- [16] Govor Vladimir Fuček, Macelj pokop 22. listopada 2005.
- [17] Isto kao 6, str. 30.
- [18] Arena br. 1073, 7. kolovoza 1993., str. 58. i 59.
- [19] Isto kao 18
- [20] Isto kao 6, str. 39.♦

OBILJEŽENA 66. OBLJETNICA STRADANJA HRVATA NA CRVENOJ STIJEINI KOD KISELJAKA

„Imala sam deset godina kada sam posljednji put živog vidjela ujaka **Stjepana Miličevića**. Došao je vidjeti mene i majku prije nego što se preda partizanima. Nakon predaje više ga nikad nismo vidjeli. Pretpostavljamo da je likvidiran ovdje na Crvenoj stijeni“, prepričala nam je **Katarina Buljan** iz Gromiljaka pokraj Kiseljaka svoj posljednji susret s ujakom Stjepanom koji joj se kao djetetu zauvijek urezao u sjećanje. Sličnih je priča u Kiseljaku, Kreševu, Fojnicima, Visokom,

Spomen-križ

Brezi, Varešu i Busovači na stotine. Slične su po tomu što im je početak i kraj isti. Nakon što su je Jugoslavenska armija početkom travnja ušla u Kiseljak i okolna mjesta, uslijedili su pozivi za predaju hrvatskih vojnika. Nakon predaje, svi završavaju na Crvenoj stijeni gdje su bez suđenja i prava na obranu likvidirani.

„Kao dijete sam dolazio ovdje jer tu imamo zemlju. Čuo sam jauke, a onda su došli partizani i rekli mi da bježim jer će i mene ubiti“, ispričao nam je jedan od mještana koji je kao dijete čuvao stoku u blizini Crvene stijene, stratišta na kojem je život skončalo nekoliko stotina srednjobosanskih Hrvata neposredno nakon Drugoga svjetskog rata. Za njih se i u vrijeme komunizma molilo na zavjetnom mjestu Pod stijenom u neposrednoj blizini, a običaj je ustanovio pokojni **fra Stjepan Buljan**. Nakon proteklog rata na samom stratištu, Crvenoj stijeni, podignuta je spomen-ploča stradalima, a na njoj se svakoga svibnja okupljaju obitelji ubijenih. Među njima je i **Berta Mlivončić** iz Va-

Piše:

Ana POPOVIĆ

reša. Na Crvenoj stijeni 1945 ubijen joj je suprug **Vinko**. Berta je 66 godina udovica, a 12 veljače ove godine napunila je 100-tu. Iako je ušla u drugo desetljeće života, a danas živi u dalekoj Švicarskoj, Berta ne propušta odati počast suprugu svake godine. Pričati međutim nije bila u stanju. Suznih očiju plakala je nad suprugovom sudbinom i činjenicom da je ovaj stravičan zločin i do danas ostao nekažnjen.

A za kažnjavanje zločina koji nikad ne zastarijeva, potrebni su zakoni te konkretni podatci o žrtvama i ekzekutorima. Na njihovu prikupljanju radi Hrvatsko društvo političkih zatvorenika Kiseljak.

„Dosad smo prikupili imena 226 žrtava. Pretpostavljamo da im preko 600. Nastavljamo s prikupljanjem podataka, a kad završimo sva čemo imena ispisati na ploči

Berta Mlivončić

i podići je na Crvenoj stijeni“, kaže **Predrag Marković**, tajnik udruge. Osim žrtava, udruga je napravila iskorak i u prikupljanju imena počinitelja. Od obitelji likvidiranih na Crvenoj stijeni dobili su sljedeća saznanja. Šef zloglasne UDB-e u Kiseljaku bio je Fojničanin **Rešad Dizdarević**. U masovnim likvidacijama, prema saznanjima obitelji stradalih, sudjelovali su i **Smajo Mandžuka**, **Tomo Džalto**, **Sadik Remzo**, **Ćiro Radić**, **Rajko Petrović**, **Andelko Tvrtković**, **Ilija Terenac** te policajac **Esad Mačkić**. Zanimljivo je da

je prvi na popisu odgovornih za likvidacije na Crvenoj stijeni, Rešad Dizdarević, umro samo nekoliko dana nakon komemoracije žrtvama. Umro je u utorak 24. svibnja, a pokopan dan kasnije na groblju Bare u Sarajevu.

„Svima nama ostaje samo nada da će ga Bog kazniti kad već nije kažnjen na ovom Svijetu“, kaže **Ivo Miro Jović** koji se godina bavi istragom zločina na Crvenoj stijeni.

I dok ga Hrvati smatraju zločincem, nasljednici ideje za koju se nije libio okrvaviti ruke, Rešada Dizdarevića smatraju antifašistom i herojem. Nositelj je partizanske spomenice iz 1941. godine, Ordena za hrabrost NOB i dobitnik nagrade ZAVNOBIH-a. Zločin urađen po nalogu Rešada Dizdarevića nikad ne zastarijeva. No, nalogodavci i počinitelji umiru kao i obitelji žrtava te bi zločin na Crvenoj stijeni ipak mogao ostati nekažnjen. Dijelom je za to kriva država BiH koja nije donijela odgovarajuće zakone, a dijelom i oni koji nisu dovršili posao istrage i prikupili točne podatke o broju žrtava, odnosno popisali ih imenom i prezimenom...

„Mi čemo imena i ostalih žrtava i ekzekutora prikupiti. Ostalo je na državi BiH koja treba donijeti odgovarajuće zakone: Zakon o osudi totalitarnih režima i Zakon o bivšim političkim zatočenicima“, kaže Predrag Marković, tajnik Hrvatskog društva političkih zatvorenika Kiseljak. Za kažnjavanje prvog na popisu odgovornih za stravičan zločin na Crvenoj stijeni u Kiseljaku, Rešada Dizdarevića, prekasno je...“

Katarina Buljan

JUGOSLAVENSKI KOMUNISTIČKI ZLOČINI U GRAČANIMA KRAJ ZAGREBA 1945. GODINE

Dana 9. svibnja 1945. u Europi je završen Drugi svjetski rat. Svršetkom do tada najvećeg vojnog sukoba u povijesti stari kontinent počinje novu eru svojem razvoju. Hrvatski je narod u Drugom Svjetskom ratu doživio najgori mogući scenarij, građanski rat obojan ideološkim predznacima tadašnjih vodećih svjetskih sila. Dan 9. svibnja u Europi se slavi kao Dan pobjede. Nažalost, hrvatski je narod taj dan, ali i cijeli svibanj 1945. upamto kao krvavo razdoblje najgore komunističke represije i terora.

„Oslobodenje“

Osobito je grad Zagreb u svibnju 1945. doživio najtamnije trenutke svoje povijesti. Nažalost, javnosti su malo poznati događaji koju su se vrtoglavom brzinom odvijali u glavnom gradu Hrvatske. Dne 6. i 7. svibnja mnoštvo hrvatskih vojnika i civila napušta Zagreb iz straha pred Jugoslavenskom armijom, koja se poput bujice prelila Slavonijom i nadirala prema Zagrebu. Odluka o povlačenju prema zapadu dovela je nekoliko stotina tisuća Hrvata u bezizgledan položaj. U boljoj situaciji nisu bile ni njemačke jedinice koje su se već mjesecima povlačile sa juga Balkana. Zločini koje su počinile pripadnici Jugoslavenske armije na Daksi, Širokom Brijegu, Španovici, Zrinu, Krašiću i mnogobrojnim drugim hrvatskim gradovima i selima, bili su upozorenje što će stići sve neistomišljene nove vlasti.

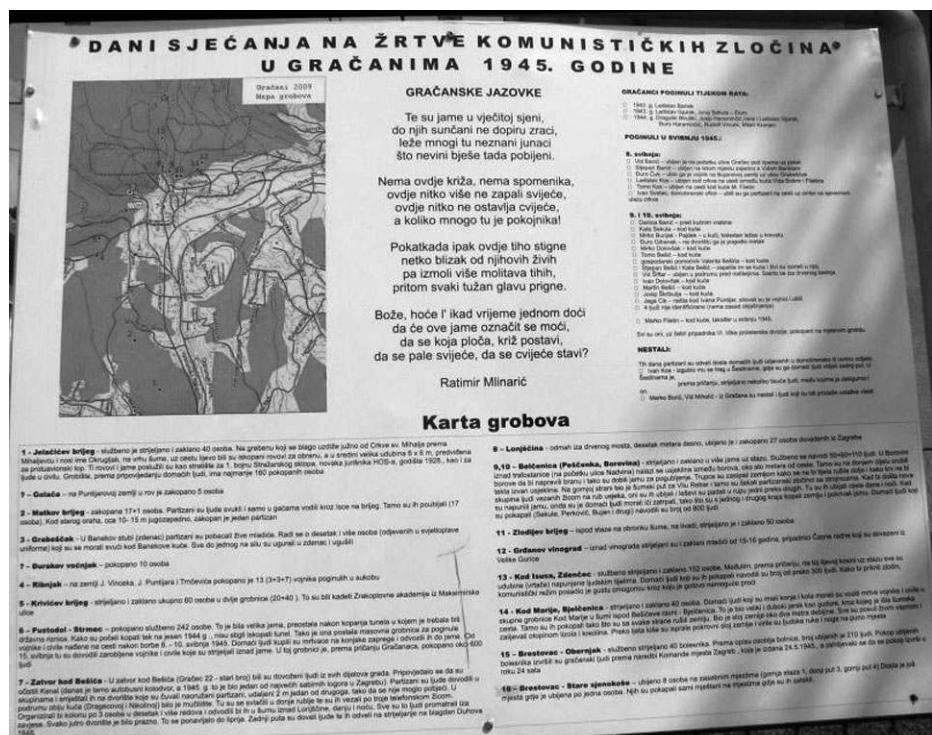
Nažalost, svi se hrvatski vojnici i civilni neće uspjeti evakuirati iz Zagreba i okolice, jer će obruč Jugoslavenske armije biti zatvoren prije njihova izvlačenja. Iako se očekivalo da će u Zagreb kao prve jedi-

Piše:

Domagoj NOVOSEL, prof.

nice ući odredi X. Zagrebačkog korpusa, to se nije dogodilo. „Slava oslobođenja“ Zagreba pripala je do jučerašnjim četnicima **Koste Nada, Peke Dapčevića i Koče Popovića**. Njihove fotografije najbolje svjedoče kojoj su vojsci pripadali do jeseni 1944. godine. Umjesto dotadašnjih kraljevskih kokardi stavili su crvenu zvizdu i nastavili rat protiv svega što nosi hrvatski predznak.

Naravno, ne treba imati iluzija da bi

Dani sjećanja na Gračanske žrtve u svibnju 2011.

hrvatski partizani prema Zagrepčanima bili popus-tljiviji: zločini koje je poči-nio X. zagrebački korpus u okolini Zagreba ili dalma-tinske brigade na Širokom Brijegu i Bleiburgu svje-doče o njihovoj okrutnosti. Ipak, Zagrepčani su se na-dali dolasku dobro organizi-rane i izobražene vojske, a dočekali su gomilu prljavih i okrutnih dojučerašnjih čet-nika. Nakon ulaska Jugos-lavenske armije u Zagreb

započinju strahoviti i jezoviti zločini nad Zagrepčanima i onima koji su se tih dana zatekli u Zagrebu, a nisu podržavali komunističku vlast. Zagrebačke bolnice, prije svega *Rebro* postale su stratište golobradih hrvatskih vojnika, koji su izbačeni sa svojih ležajeva, prebačeni u kamione i odvezeni na stratišta. Na stotine nepoćudnih Zagrepčana zatvoreno je u zloglasne logore „Kanal“ (današnji autobusni kolodvor) i Prečko. Gotovo da nije bilo zagrebačke obitelji iz koje nije bilo odvedenih u zatvor ili logor. Mnogobrojne su obitelji strepile što će biti sa njihovim najmilijima koji su otišli prema zapadu, u nepoznato...

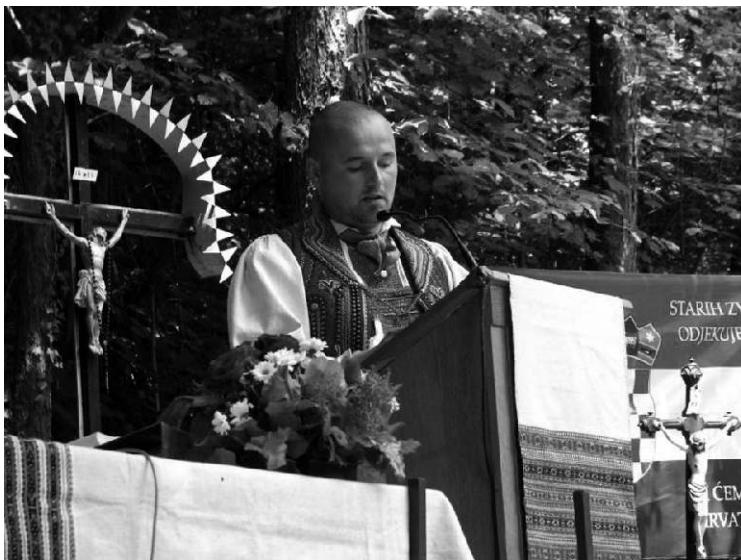
Okupljeno vjerničko mnoštvo na sv. misi

se život snizio na tako nisku cijenu da su svi pojmovi o njegovoj vrijednosti, koje je povijest razvijala stoljećima, još iz grčkih preko rimskih do kršćanskih vremena, postajali beznadni. Njegov um, intelektualna bitnost, njegov duh i duša, teško su se mogli izdlici na površinu. Dok su razularene mase partizana, mladića intoksciranih lažima i alkoholom, pjevale pjesme o 'slobodi', slobode nije bilo ni za koga – ni za potlačenu i zastravljenu većinu, kao ni za manjinu, koja se i sama bojala bezvlađa, nasilja i terora što ga je sama nametala većini. Svatko je u svakom trenutku mogao postati žrtvom arbitrarnog nasilja. Kad stari zakoni padaju, kakvi god oni bili, a novi nisu u stanju da se nametnu, strah odnosi ljudima volju, glavu i osjećaje njihova dostojanstva. Pojaviti se iz Amerike u takvoj sredini, svoj isječenoj trzajima vječnoga straha, bilo je uistinu strašno suživljavanje između vlasti slobode, osnovane na zakonu i pravu, i bezvlađa, nasilja i terora, osnovanog na imperativu pojedinaca ili skupine dešperatera, brava i rasova. Zakon je bio strojnica, i tko je imao više fišeka o pojasu, taj je bio i jači u odnosu prema nezaštićenom pojedincu. Biti Srbin u to vrijeme značilo je biti vlast.“

Tako je pisao B. Radica, osvijedočeni antifašist i antikomunist, čovjek koji je zazirao od totalitarizama. Zbog toga je njegov tekst bitan, jer je nepristran, pisan očima čovjeka koji dolazi iz jednoga drugog, demokratskog miljea.

Zagreb je dakle u svibnju 1945. bio grad straha i patnje, stradanja, ali i nadanja da je zlo moćno, ali ipak prolazno.

Najmasovniji zločini na području Zagreba dogodili su se u njegovim rubnim naseljima ispod Medvednice, prije svega u Gračanima. Gračani, uz Markuševac, Čučerje, Remete, Šestine i Bukovec čine niz od nekoliko prigorskih sela koja su od davnina gravitirala Zagrebu, vežući svoju ekonomiju uz glavni hrvatski grad. U vrijeme „oslobođenja“ Zagreba, Gračani su bili prigradsko selo s očuvanom tradicijom i običajima, dok su danas predgrađe Zagreba u kojoj se tradicija očuvala zahvaljujući prije svega crkvenim, folklornim i ostalim društvenim organizacijama.

D. Novosel na ovogodišnjoj komemoraciji u Gračanima

Za vrijeme Drugoga svjetskog rata Gračanci su živjeli mirnim životom bez ikakvih vojnih zbivanja. Većina muškaraca bila je novačena u domobranske postrojbe, dok ih se desetak dragovoljno prijavilo u Ustašku vojnicu. Sigurnost i mir Gračanci su imali zahvaliti i blizini „Vile Rebar“ koja se nalazila na rubu Gračana, a u kojoj je često, osobito kako se rat primicao krajju, boravio i dr. Ante Pavelić. Područje „Vile Rebar“, a samim time i cijelih Gračana osiguravao je „Poglavnikov tjelesni sdrug“. U selu je bila prisutna i satnija hrvatskog domobranstva, a od 1943. i jedinice njemačke vojske. Nijemci su spavali u prostorijama škole, ali i po kućama imućnijih seljaka. Nijemci su ubrzo sklopili prijateljstva s domaćim stanovništvom. Prema svjedočenju danas živućih svjedoka, Nijemci su osobito bili omiljeni među djecom, jer su im djelili čokolade i bombone, što je tada na selu bio pravi raritet. Osobitu je važnost odigrala njemačka vojna ambulanta. Budući da Gračani tada nisu imali nikakvu zdravstvenu ustanovu, njemački su bolničari pružali pomoći gračanskim stanovnicima, a i danas ima živućih kojima su Nijemci kao djeci spasili život, od tada smrtonosnih vodenih kozica i gripe.

Život je tekao svojim tokom, 1943. selo je osobno posjetio dr. Ante Pavelić i proglašio samostalnu općinu Gračani. To je za selo bio povijesni događaj, jer je to bilo prvi puta da su Gračani bili neovisni u odnosu na Šestine ili Remete, gdje su do tada bila sjedišta lokalne samouprave. Samouprava je trajala samo dvije godine, komunističke su je vlasti ukinule i nikada više nije obnovljena. Mir i blagostanje naglo su prekinuti u svibnju 1945. Dola-

zak VI. ličke proleterske brigade u Gračane bio je traumatičan događaj za cijelo selo. Njega se i danas stariji mještani sjećaju s knedlom u grlu i suzom u očima. Nakon dvo-dnevne bitke u kojoj su priпадnici VI. ličke proleterske brigade svaldali hrvatske i njemačke snage u povlačenju, započeo je cijelomjesečni masakr i izvljavanje nad poraženima.

VI. lička proleterska brigada uspostavila je u Gračanima svoj stožer (štab). Brigada je također uspostavila svoj stožer i vojni zatvor u ulici Gračec na kućnom broju 22. u kući **Drage Bešića**. Podrum kuće služio je kao mučilište, dok su gospodarske zgrade služile kao zatvor za zatvorenike. Prema navodima svjedoka, svako jutro partizani bi čistili podrum od krvi i dijelova tijela mučenih ljudi. U zatvoru su mučeni hrvatski i njemački vojnici, ali i velik broj civila, osobito žena. Stradali su i domaći stanovnici, članovi ustaškog pokreta ili priпадnici hrvatskih vojnih formacija.

Gračani su kao stratište izabrani iz dva razloga. Prvi je svakako praktične naravi i odnosi se na konfiguraciju gračanskog terena. Gračanska dolina, omeđena na sjeveru Medvednicom, na zapadu Šestinama, a na istoku brežuljcima koji se uzdižu prema Remetama, pružala je zločincima idealno mjesto za egzekuciju: pučnjava i krikovi odbijali su se od brjegova, a mnogobrojne zavale i šumarci davali su prostor za masovne jame. Ne treba zanemariti ni odličnu povezanost sa Zagrebom. Samo 15-ak minuta vožnje od logora na Kanalu bili su idealni za partizanske časnike i priпадnike KNOJ-a, koji su navraćali kako bi izvršili neku osobnu osvetu i smaknuća. Drugi je razlog bio taj što su Gračanci tokom cijelog rata ostali lojalni hrvatskoj državi. Broj Gračanaca u hrvatskim oružanim snagama i odličan odnos s Nijemicima, kao i podatak da su Gračani dali samo jednog ilegalca, kako su ga ostali mještani tada zvali, najbolje svjedoči o tome. Zbog toga je novi režim u Gračanima demonstrirao svoju snagu. Pokolj ranjenika izvršen je i u bolnici za plućne bolesti „Brestovac“ na Sljemenu, gdje su hrvatski vojnici izbačeni iz bolesničkih kreveta, poklani i pobacani u jame.

Smaknuća su trajala sve do početka lipnja 1945., kad VI. lička proleterska brigada napušta Gračane i ostavlja za sobom krvavi trag tzv. oslobođenja.

Pitanje krivnje

Postavlja se pitanje krivnje za počinjene zločine. Zapovjednik „VI. ličke proleterske brigade Nikola Tesla“ bio je general **Đoko Jovanić**, čovjek koji je na samom početku rata kao jedan od četničkih zapovjednika provodio progon Hrvata u Srbu i Boričevcu. Ubrzo je shvatio da su partizani jači i organizirani od četnika te je prešao pod zapovjedništvo **Josipa Broza Tita**. Jovanićeva izričita zapovijed je glasila: „Sve bandite, koji su služili hrvatsku ili njemačku vojsku, treba strijeljati.“

No, iako je Đoko Jovanić bio visoko pozicionirani zapovjednik i osvijedočeni neprijatelj svega hrvatskog, naredba o pogubljenju stigla je s vrha. Njegov nadređeni, general Koča Popović, zapovjednik II. Armije vojske Jugoslavije, izravno je primio naredbe od Josipa Broza Tita. Da je zločin u Gračanima izvršen smisljeno, jasno govori naredba koju je **Aleksandar Ranković**, šef OZN-e, uputio 17. svibnja zapovjedništvu OZNE u Zagrebu: „Vaš rad u Zagrebu je nezadovoljavajući. Za 10 dana u oslobođenom Zagrebu streljano je samo 200 bandita. Iznenađuje nas ova neodlučnost za čišćenje Zagreba od zlikovaca. Radite suprotno od na-

ših naređenja jer smo rekli da radite brzo i energično i da sve svršite u prvim danima.“

Dakle, sve je jasno: Ranković kao šef OZN-e, izravno podređeni Titov suradnik, dao je depešu hrvatskoj OZN-i da treba započeti s represijom i zločinima. Nakon toga OZN-a u Hrvatskoj kreće u akciju te započinju tragični i krvavi događaji u Gračanima. U prilog tome govori i podatak da su masovna pogubljenja u Gračanima započela 19. svibnja, znači dva dana nakon Rankovićeve naredbe. Sve do danas nitko nije odgovarao za zločine nad hrvatskim i njemačkim vojnicima te masom civila.

Detaljan opis grobnica

Jelačićev Brijeg - Službeno je strijeljano i zaklano 40 osoba. Na grebenu koji se blago uzdiže južno od crkve Sv. Mihalja prema Mihaljevcu i nosi ime Okrugljak, na vrhu šume, uz cestu lijevo njemački i hrvatski vojnici iskopali su rovove za obranu od partizana, a u sredini je bila velika jama dimenzija 6 x 6 m, u kojoj se nalazio protuzrakoplovni top. Ti rovovi i jame poslužili su kao stratište za *I. bojnu Stražarskog sklopa*, mladića od 17 godina, unovačenih nekoliko mjeseci pred kraj rata. Mladići su ubijeni vatrenim oružjem, ali i priklani bajonetama. U rovove je zakopan i manji broj civila. Prema pričanju svjedoka, ovdje se ukupno nalazi oko 600 žrtava, međutim službeno se vodi broj od 242. Mirko Banek (1919.) i danas živući stanovnik Gračana pokapao je žrtve na ovom stratištu.

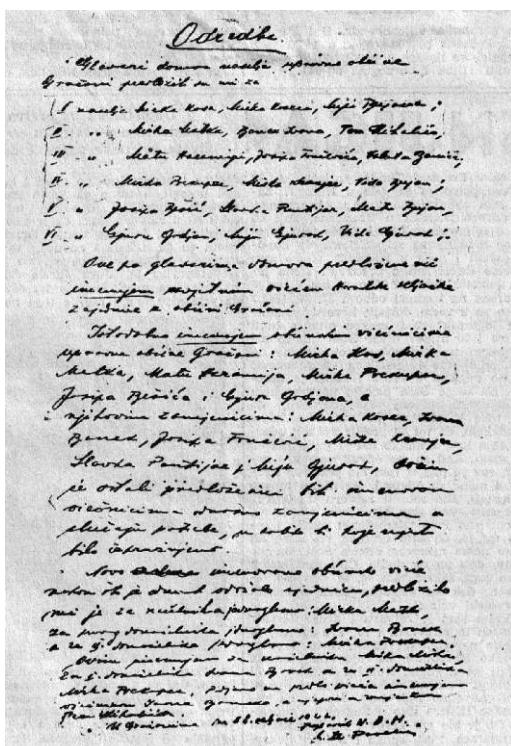
Gračanski Ribnjak – Na zemlji obitelji Vincek, Puntijar i Trnčević pokopano je 13 hrvatskih i njemačkih vojnika stradalih u borbi.

Krivićev Brijeg – U dvije grobnice baceno je ukupno 60 golobradih mladića, pripadnika Domobranske vojne škole. U prosjeku starosti 16 – 17 godina. Žrtve su ubijene iz vatrenog oružja, ali i priklane noževima.

Strmec – Službeno je na ovom mjestu pokopano 242 ljudi. Prema podacima tu se nalazila duboka jama, preostala nakon kopanja tunela u kojem je trebala biti državna riznica Nezavisne Države Hrvatske. Budući da su tunel počeli kopati tek u kasnu jesen 1944. godine, nikad nije dovršen. Nakon bitke u Gračanima ovdje je pokopano 242 ljudi, hrvatskih i njemačkih vojnika. U drugoj polovici svibnja ovdje su dovodili civile iz Zagreba, koje su strijeljali i bacali u jamu. Prema svjedočenju starijih mještana, ovdje se ukupno nalazi oko 600 žrtava, međutim službeno se vodi broj od 242. Mirko Banek (1919.) i danas živući stanovnik Gračana pokapao je žrtve na ovom stratištu.

Partizanski zatvor u kući obitelji Bešić

Bešić – U zatvoru na kbr. 22 u ulici Gračec bili su dovoženi ljudi iz svih dijelova Zagreba. To su uglavnom bili zatvoreni iz logora Kanal i Prečko. Partizani su ljudi dovodili u skupinama i smještali ih na dvorište koje su čuvali naoružani stražari, na udaljenosti svaka 2 m. U podrumu kuće Drage Bešića bilo je mučilište. Prema svjedočenju starijih mještana iz podruma je svako jutro iznošeno po nekoliko kanti krvi i ljudskih ostataka. Oni nesretnici koji bi preživjeli mučenje bili bi vezani po troje telefonskom žicom i u kolonama odvođeni u šumu gdje su bili ubijeni. Sve su to Gračanci znali i sa strahom promatrati iz svojih kuća. Međutim nikome nisu mogli pomoći. Svako jutro dvorište je bilo prazno, a oko podneva bi dolazili novi zarobljenici. U zatvor su partizani često dovodili i ženske zarobljenike, uglavnom mlade Zagrepčanke čiji su roditelji imali bilo kakvu službu u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Djevojke su mučene, potom silovane i ubijene. Prema nepouzdanim podacima ovdje je život na navedeni način skončala i kći doglavnika Mile Budaka – Grozda Budak. Navedeno su partizani fotografirali njeno mučenje te je načelnik vojnog suda *II. armije* dr. Gabrijel Divjanović snimke pokazao Mili Budaku uoči njegova smaknuća. Navedeni podatci nisu potvrđeni već sam

Pavelićeva Odredba o osnutku samostalne općine Gračani

Golača – Na zemlji obitelji Puntijar ubijeno je i zakopano pet žrtava. Prilikom izgradnje tramvajske pruge 1947. i 1948. godine radnici i domaći ljudi pronašli su ostatke leševa, ali su zbog vlastite sigurnosti o tome morali šutjeti.

Matkov Brijeg – Partizani su 17 hrvatskih vojnika svukli do gola, te ih ulicom Isce pokraj crkve doveli do Matkova Brijega. Na tom su ih mjestu poubijali i zakopali.

Grabeščak – Prema svjedočanstvu Rudolfa Baneka, partizani su na vrh ulice Grabeščak doveli desetak mladića u plavim odorama, pitomaca zrakoplovne škole i pripadnika Časne radne službe, svukli ih do gola i žive pobacali u *Banekov stubl* (bunar).

Durkov voćnjak – U voćnjaku obitelji Đurak pokopano je deset žrtava, među kojima i blagajnik općine Remete, gospodin Mlinarić. Navedeni podatci nisu potvrđeni već sam

ih čuo iz raznih izvora, ali bez čvrstih dokaza. Poslijednji su puta doveli ljude i odveli ih na strijeljanje, na sam blagdan Dušova 1945. godine.

Lonjščina – Ovaj dio Gračana od davnih je dana zvan i Banja Luka. Ne bih na ovom mjestu ulazio u toponimiju Gračana, već to navodim kako se neupućeni čitatelj ne bi zbungio i pomislio da se radi o gradu Banja Luci u Bosni i Hercegovini. Na ovom je mjestu pogubljeno i zakopano 27 hrvatskih vojnika i civila. Žrtve su bile vezane žicom i međusobno povezane. Zbog toga su padale zajedno u jamu. Ubijane su noću vatrenom oružjem. Prema naradi partizana zemljom su ih zatrivali stanovnici Gračana koji su za svoj rad dobili potvrde o radu.

Belčenica i Peščenka – Na ovim je mjestima prema službenim podatcima strijeljano i poklano 110 ljudi. U borovini na početku današnje ulice Nadvina, nalazi se usjeklina između borova, oko stotinjak metara od ceste. Tamo su na donjem mjestu srušili borove da bi napravili branu i tako dobili jamu za pogubljenje. Trupce su zasipali zemljom kako se leševi ne bi rušili prema dolje te kako krv ne bi tekla izvan usjekline. Na gornjoj strani bio je šumski put za Vilu Rebar, gdje su partizani sa strojnicama dočekivali nove zarobljenike. Kad bi došla nova skupina ljudi vezanih žicom na rub usjeka, oni su ih ubijali i leševi su padali u rupu jedni preko drugih. Kad su partizani napunili jamu, Gračanci su je morali zatrpati. Stariji Gračanci navode da je ovdje pogubljeno i zakopano oko 800 hrvatskih vojnika i civila, među kojima žene i djeca.

Zlodijev Brijeg – Na samom sjevernom dijelu Gračana, blizu šume nalazi se Zlodijev Brijeg. Na tom je mjestu strijeljano i zaklano 50 hrvatskih vojnika i civila.

Grđanov vinograd – Iznad vinograda obitelji Grđan strijeljani su i zaklani mladići od 15 – 16 godina, priпадnici Časne radne službe iz Velike Gorice. Nije poznat točan broj pogubljenih, ali je veći od desetak.

Zdenčec (Pri Isusu) – Gračanci taj dio Gračana zovu *Pri Isusu*, zbog raspela koje se nalazi na tom mjestu. Službeno su u tri grobnice pokopane 152 strijeljane i zaklani osobe. Međutim, prema pričanju starijih mještana, na lijevoj kosini uza stazu sve su udubine napunjene ljudskim tijelima. Stariji mještani navode broj od preko

300 žrtava na ovome mjestu. Kako bi prikrali zločin komunisti su na ovom mjestu zasadili gustu crnogoričnu šumu, koja odudara od okoline zasađene hrastovima i bukvom.

Bjelčenica (Pri Mariji) – Budući da su Gračanci i nekad i danas bili zaista vrlo pobožni ljudi, često su u šumi postavljali kipove Majke Božje. Zbog jednog od njih ovaj se dio šume naziva *Pri Mariji*. Navедena je lokacija udaljena tek nekoliko minuta od Zdenčeca i tamošnjeg stratišta, pa se zapravo radi o jednom relativno velikom području sa nekoliko kosturnica. Ovdje je strijeljano i zaklano 40 ljudi. Ovdje na Bjelčenici nalazio se veliki i duboki jarak kroz koji je išla šumska cesta. Žrtve su pokopane na taj način da su urušili na njih zemlju s obje strane ceste. Sloj zemlje bio je debeo oko 2 m. Sve je bilo posuto živim vapnom i zaliveno otopinom lizola i kreolina. No, preko ljeta su kiše isprale gornji sloj zemlje te su ljudski udovi

osnovne podatke. Prema izvještaju Miroslava Haramije i dr. Tadije Drinkovića koji je brinuo za bolesnike, partizani su brutalno pogubili 40 teških bolesnika, uglavnom domobrana i civila. Naknadno je pogubljeno još 170 bolesnika, a partizani su poštedjeli samo živote osoblja bolnice, jer im je bilo potrebno za liječenje njihovih bolesnika. Brestovac je narušen 1968. godine i danas izgleda potpuno sablasno. Žrtve su pokopane u blizini od strane gračanskih seljaka za što su dobili potvrde o radu.

Stare senokoše – U blizini Brestovca nalaze se Stare senokoše na kojima su nekada stari Gračanci kosili travu i sušili sijeno za stoku. Ovdje je pokopano 8 hrvatskih vojnika u tri zasebne grobnice.

Navedenim žrtvama treba pribrojiti i pobijeno domaće stanovništvo: **Vid Banić, Stjepan Banić, Jurica Ćuk, Ladislav Kos, Tomo Kos** (svi ubijeni na cesti), **Danica Banić** (ubili je partizani na kućnom pragu), **Kata Sekula** (ubijena u kući), **Mirko – Bunjak Pajdek** (bolestan, poginuo u kući), **Đuro Gibanek** (poginuo od zalutalog metka na dvorištu), **Mirko Dolovčak** (ubili ga partizani u kući), Tomo Bešić (ubijen od nepoznatih vojnika u kući), pomoći radnik Tome Bešića, nepoznatog imena (ubijen od nepoznatih vojnika u Bešićevu kući), **Stjepan i Kata Bešić** (granata im zapalila kuću, živi izgorjeli), **Vid Šiftar** (ubili ga partizani u podrumu vlastite kuće ispred roditelja), Ivan Dolovčak (ubijen u kući), **Martin Bešić** (ubijen kod kuće), **Josip Škrublja** (ubijen kod kuće), **Jaga Cik** – kućna pomoćnica obitelji Puntijar (silovali je, a potom ubili Čerkezi), domobranski satnik **Ivan Svetec** (ubili ga partizani ispred sjevernog ulaza u crkvu sv. Mihalja), **Ivan Kos, Marko Borić, Vid Miholić** – hrvatski vojnici i oružnici iz Gračana (odvedeni od partizana u nepoznatom smjeru i ubijeni, grobovi im nikada nisu pronađeni), **Ivan Klenkar** (osuđen od strane vojnog suda JA i obješen u Gračanima).

Obilježavanje grobnica

Već nekoliko mjeseci nakon gračanskog pokolja stanovnici su na pojedinim stratištima ostavljali cvijeće. Uglavnom su to radili mladi koji su time prkosili jugoslavenskoj komunističkoj vlasti. Kada je međutim milicija razbila raspelo u blizini grobnice na Lonjščini, Gračanci su shvatili da situacija postaje ozbiljna. Obilježavanje stratišta započelo je tek stva-

Prema nekim tvrdnjama u Gračanima je nakon zvјerskog mučenja ubijena i Budakova kći Grozda

još dugo vremena na užas Gračanaca virili iz zemlje.

Brestovac (Obernjak) – Bolnica Brestovac bila je lječilište za plućne bolesnike u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske. Liječeni su vojni i civilni bolesnici. Ovo bi stratište i događaji u bolnici Brestovac zahtijevali poseban članak, jer posjedujem obilje podataka. No budući da Brestovac ne pripada selu Gračani već se nalazi izvan mesta, navest će samo

ranjem slobodne Republike Hrvatske. Na gračanskoj mrtvačnici postavljen je križ i spomen ploča s natpisom *Spomen žrtvama rat svibnja 1945. godine*. Osnovana je komisija za istraživanje grobišta i njihovo obilježavanje.

No s vrha države je plan i akcija starijih Gračanaca bila kočena, jer nekome očito nije bilo ugodno priznati da u glavnom gradu Hrvatske postoje masovna stratišta na kojima su komunisti ubijali svoje neistomišljenike. Sve se zamatalo u celofan prozirnog anifašizma. Ipak navedena je ploča 1995. godine uspješno postavljena. Na jesen 2008. godine inicijativom mog prijatelja i suradnika, **Tomislava Čeglja** pokrenut je u Gračanima projekt *Dani sjećanja*. Rijetko viđenom agilnošću Čegelj je okupio sve mjesne udruge i organizacije: HPD Gračani, HSPD Podgorac, Udrugu za očuvanje i razvoj Gračana, ŠRD Gračani, DVD Gračani, Lovačko društvo Sljeme – Gračani i Etno udrugu Falaček Prigorja. Uz pomoć župe sve su organizacije dale svoj prilog u velikoj procesiji i svetoj misi koju je u svibnju 2009. godine predvodio **o. Vjenceslav Mihetec**, upravitelj remetskog svetišta. Mnoštvo Gračanaca u narodnim nošnjama, zbor Bašćina kao i brojni ugledni gosti među kojima se istakao **prof. dr. Zvonimir Šeparović**, odali su spomen gračanskim žrtvama. Uoči sv. mise ljudima su podijeljeni leci s osnovnim podatcima. Dan prije predavanje o komunističkim zločinima u prostorijama stare škole u Gračanima održao je **prof. dr. Josip Jurčević**. Dvorana je bila dupkom puna. Također dan uoči sv. mise na svim su gračanskim stratištima postavljeni veliki i lijepi drveni križevi s natpisima o broju žrtava. Policija je izašla na teren i vršila informativne razgovore po mjestu, međutim križevi su ostali na mjestu. Ne mogu, a ne primijetiti da istina i danas smeta onima koji sebe uporno nazivaju antifašistima, a zapravo skrivaju izoga lice zločinačkog boljševizma.

Godine 2010. krenuli smo korak dalje, ponovno zahvaljujući Tomislavovoj inicijativi projekt se nastavio. **Božo Banić**, stanovnik Gračana snimio je film *Sjene djetinjstva* u kojem govore živući Gračanci, svjedoci tragičnih događaja, a povijesni osvrt daje moja malenkost. Film je prikazan večer uoči svečane procesije i sv. mise. Na misi, kao i lani, mnoštvo ljudi uz potporu gračanskih, ali i drugih udruga (Udruga Hrvatski domobran). Gradska

Gračanke na primanju kod Pavelića

četvrt prepoznala je naš projekt te su uz njenu finansijsku pomoć izrađene sada otkrivene spomen ploče. Na šest ploča stoji natpis *U spomen na žrtve partizanskih pokolja u Gračanima nakon svršetka rata u svibnju 1945. godine*. U izradi su postolja za mramorne ploče koje će biti postavljene na stratištima; Obernjak, Strmec, Bjelčenica, Lonjsčina, Peščenka i Zlodijev Brijeg i Banekov stubl. Na ostale dvije ploče stoji natpis *U spomen na sve poslijeratne žrtve partizanskih pokolja u svibnju 1945. godine u Gračanima*. Navedene dvije ploče bit će postavljene na središnjem stratištu *Pri Isusu* i na gračanskoj mrtvačnici. Na taj će način biti završen prvi dio obilježavanja, a naša je velika želja u Gračanima izgraditi veliki spomenik nedužnim hrvatskim žrtvama jugoslavenskih partizanskih pokolja.

Znamo da će biti teško, da nam vladajuće strukture u državi ne će ići na ruku, no ono što nas hrabri jest to da u projektu velikom većinom sudjeluju mladi Gračanci, čiji su djedovi i bake svjedoci tragičnih događaja. Iako su komunisti mislili da će naši predci pognuti glave i prešutjeti istinu, oni su je prenosili s koljena na koljeno, sve do naše današnje generacije. Zbog svih gore navedenih podataka o kojima postoji dokumentacija, a i grobnice ne lažu, žalosno je slušati izjave bivšeg i sadašnjeg predsjednika države. Bivši, **Stjepan Mesić**, dijeli žrtve na „opravdane“ i „neopravdane“ i stalno promiče nebuloznu ideju o već napisanoj povijesti. Kao da historiografija nije dinamična znanost koja se stalno razvija i dolazi do

novih spoznaja. Prema njegovim teorijama trebalo bi zatvoriti studije povijesti i prestati s istraživačkim radovima. Također napominje da se moramo okrenuti budućnosti i zaboraviti prošlost, no dok drugima zabranjuje da pokapaju svoje mrtve, spreman je pozdravljati zločinačkim pozdravom „Smrt fašizmu, sloboda narodu“, pod kojim su stradale tisuće nevinih Hrvata i drugih naroda na području bivše Jugoslavije.

Sadašnji predsjednik **Josipović** otiašao je i korak dalje. Zajedno s premijerkom **Jadrankom Kosor** podigao je četnički spomenik u Srbu, a kapu partizanku nazvao „kapom mira i ljubavi“. No, taj je kapa u svibnju 1945. u Zagrebu predstavljala kapu mržnje prema svemu hrvatskom i katoličkom, a nije nosila nikakvo oslobođenje. Do dana današnjega u Gračanima se održao termin „preokret“, a ne „oslobođenje“, jer nas Hrvate nisu imali od čega oslobađati dojučerašnji četnici. Osobno i u ime organizacijskog odbora „Dani sjećanja na žrtve komunizma u Gračanima“, pozivam ih da jednog svibnja dođu u Gračane na odavanje počasti žrtvama komunističkog terora. Svojim bi dolaskom potvrdili demokratske nazore kojima se vole dičiti, jer ako je Europska unija osudila sve totalitarizme dvadesetog stoljeća, a njima su puna usta Europe eto prilike da to pokažu i na djelu. Nema antifašizma bez antikomunizma i nema naroda koji smije zaboraviti svoju prošlost i žrtve, a da istodobno očekuje prosperitet u budućnosti.♦

PROF. DR. ANTE SEKULIĆ (1920. – 2010.): U POVODU DEVEDESETE OBLJETNICE

Nedavno navršena devedeseta obljetnica života i predstavljanje knjige „Bački Hrvati u XX. stoljeću“ prof. dr. Ante Sekulića, poznatoga povjesnog istraživača i književnika, prigoda je da progovorimo o njemu i njegovu životnom djelovanju. Podsjetit ću na njegov nimalo sklon mu životni put te vrlo plodan spisateljsko-istraživački rad i vrlo bogatu bibliografiju.

Sekulić je rođen 16. studenoga 1920. u Tavankutu kraj Subotice u Bačkoj, u obitelji čiji je predak još 1620. dobio plemstvo. Budući da je njegova majka Julka umrla nešto prije nego je navršio dvije i pol godine života, po njezinoj želji i u dogovoru s ocem Šimom, brigu o njemu preuzeo je njegov djed (dida) Antun Sekulić u obližnjem selu Žedniku. Iako je rastao u velikoj skrbi i ljubavi djedovo, ujakovoj i triju tetaka, ipak se osjećao „siročetom“ kako je negdje zapisao, jer je i otac otišao svojim putem. „Tako ostao bez mrtve majke i živoga oca“, komentirat će u jednom osvrtu na svoj tadašnji život ili još otvorenije u jednoj drugoj zgodи svjedočit će da gubitak majke nosi cijeli život u sjećanju. U tom ozračju siročeta, iza kojega u zrelijim godinama nije stajala nikakva skupina ili neka državna i nacionalna institucija, odvijat će se njegov ukupni život.

Nakon završene pučke škole u Subotici, od 10. do 16. godine života boravio je u Karmelu u Somboru, a školovanje je nastavio u tamošnjoj državnoj muškoj gimnaziji. Uz djeda Antuna i u karmeličanskom samostanskom ozračju stekao je sve zasade na kojima je izgradio svoja životna načela: „Ora et labora – Moli i radi!“ i „Frangar non flectar – Skršit ću se, ali prignuti se ne ću!“, prolazeći kroz život uspravno i često u vrlo teškim prilikama.

Gimnazijsko školovanje nastavio je školskih godina 1936. – 1940. u Subotici. Već tada, iako gimnazijalac-mladić, god. 1938. – 1940. na čelu hrvatskih udruga koje su okupljale hrvatsku mladež, obišao je sva hrvatska sela u Bačkoj s obje strane trijanske granice, kojom je 1920. godine hrvatsko etničko biće u Bačkoj razdijeljeno između nesklonih mu država Mađarske i Kraljevstva Srbija, Hrvata i Slovaca. Sudjeluje u političkim i kulturnim zbivanjima svoga naroda, urednik je u ne-

Piše:

Dr. sc. Andelko MIJATOVIĆ

kim ondašnjim važnim hrvatskim glasilima, objavljuje članke i pjesničke književne uradke u *Subotičkim novinama*, *Klasju naših ravnih*, *Kolu mladeži*, *Subotičkoj Danici* i *Obitelji*. Aktivan je u glazbenim i

Prof. dr. Ante Sekulić

drugim kulturnim aktivnostima, a uključio se i u katolički križarski pokret te kao primjereno katolički mladić predvodio „Bačko križarsko okružje“ koje je okupljalo oko 4500-5000 mladića i djevojaka. Sve to svjedoči o njemu kao o mladom intelektualcu, koji navršava tek dvadesetu godinu, odlučnom u radu za narod i Crkvu.

U Zagrebu tijekom Drugoga svjetskog rata

Nakon završetka gimnazije, 1. listopada 1940. upisao je na Filozofskom fakultetu u Zagrebu kroatistiku i klasičnu filologiju, odnosno XVI. grupu predmeta: a) hrvatsku književnost i jezik, b) latinski jezik i c) hrvatsku povijest, njemački jezik i pomoćne povjesne znanosti. U Zagrebu se uključuje u život puninom snage. Znakovito je da je kao student prve godine studija, pri proglašenju dr. Ivana Merza slugom Božnjem u ondašnje „praskozorje hrvatske slobode“, kako sam

kaže, 10. svibnja 1941., u nazočnosti mnogih ondašnjih uglednika Crkve, kulture, znanosti i općenito u Hrvata, bio svečani govornik na njegovu grobu na Mirogoju. Kao član udruge „Bački Hrvati“ posebno djeluje u Prosvjetnoj sekciji tog društva i sve vrijeme Drugoga svjetskoga rata, kad je cijela Bačka bila pod mađarskom okupacijom, zajedno s drugim domoljubima skribi i za Hrvate u Bačkoj. U tijeku rata na zagrebačkom krugovalu, drži predavanja o običajima Hrvata u Bačkoj i objavljuje članke u *Subotičkoj Danici*, *Hrvatskoj reviji*, *Klasju naših ravnih*, *Hrvatskom kolu*, *Obitelji*, *Glasniku sv. Franje, Luči i Hrvatskoj mladosti*, a 1941. i 1942. godine objelodanjuje zanimljive kolumnе u tjedniku *Nedjelja*, glasili Velikoga križarskog bratstva.

Kakve su bile prilike za Hrvate u Bačkoj pod mađarskom okupacijom svjedoči slučaj kada su ga u vrijeme posjeta Subotici 1942. godine, pred tamošnjom franjevačkom crkvom pretukli mađarski nacionalisti, a potom ga mađarska policija protjerala iz Bačke. Već 1944. imao je dosta ozbiljnih zdravstvenih problema u vezi s plućnim oboljenjem, a ti problemi pratit će ga i kasnije godinama, kako se zaključuje iz određene dokumentacije.

Uhićen kao pripadnik „Ustaško-križarske terorističke organizacije“

Pred kraj studija prešao je u XIV. grupu u kojoj je hrvatski jezik bio glavni predmet. Diplomirao je 1945. radom „O govoru bačkih Hrvata“. Nakon završetka studija, nadležno prosvjetno ministarstvo Narodne Republike Hrvatske stavilo ga je na raspolažanje Saveznom ministarstvu prosvjete Federativne Narodne Republike Jugoslavije u Beogradu, a to ga je uputilo na rad u progimnaziji u Bačkome Dobrom Polju, u kojoj predaje kao profesor čitavu 1946. godinu. Istodobno priprema obranu disertacije „O govoru bačkih Hrvata“, za koju je građu prikupljaо još od 1938. godine. Obranio je disertaciju u početku 1947. na Hrvatskom sveučilištu u Zagrebu. Od samoga početka 1947., svakako po odredbi nadležnih vlasti predaje u Učiteljskoj školi u Somboru.

Budući da je komunistička vlast, nakon pobjedosnog preuzimanja vlasti u novoj komunističkoj Jugoslaviji, progona

sve u kojima je vidjela ideološku opasnost, i u Subotici je u rujnu 1947., uz mnoge slične skupine u hrvatskom narodu i drugdje, otkrivena „Ustaško-križarska teroristička organizacija“, kako ju je okarakterizirala i nazvala UDB-a. Činili su je osobe različita uzrasta i spola, zvanja i zanimanja, u većini pripadnici hrvatske vjerske križarske organizacije. Prevladavali su svećenici i studenti, učitelji i učiteljice, a bilo ih je i drugih zanimanja, pa i seljaka i učenika. Uhićeno je ukupno njih oko 120, među kojima su bili i neki tadašnji hrvatski uglednici u Bačkoj. Njima dvadeset sedmero suđeno je u tri skupine u ožujku 1948. u Subotici „zbog krivičnog djela iz zakona protiv naroda i države“, a u nazočnosti nahuškane skupine koja je izvukivala ratoborne pokliče protiv optuženih. Kazne su bili drastične: od šest mjeseci do 13 godina gubitka slobode s prinudnim radom, godinama gubitak građanskih prava, a nekim je bila konfiscirana imovina. Samo su nekolicini kazne bile preinačene – umanjene, a osuđenici su kazne izdržavali u Srijemskoj Mitrovici, Požarevcu, Zabeli i Nišu. Većina onih koji su imali mjesečne kazne, kaznu su izdržali već u istrazi i samicama.

Tada je i Sekulić, s uhidbenim nalogom pisanim cirilicom i ekavicom uhićen 5. rujna 1947. u Somboru i priveden u subotički zatvor ruku vezanih žicom, osumnjičen za ilegalni oporbeni rad u komunističkoj i unitarističkoj Jugoslaviji.

U Opunomoćstvu UDB-e za grad Suboticu, izložen zajedno s ostalima iz skupine raznim maltretiranjima, ponižavanjima pa i udarcima, saslušavan je u vezi s učite-

ljem **Alojzijem Poljakovićem** koji je okupljaо mlade hrvatske učitelje i ilegalno izdavaо šapirografirani časopis „Mladi učitelj“, kako bi u teškim unitarističkim prilikama pomogao mladim hrvatskim učiteljima te je istodobno skupljao priloge među seljacima za siromašne hrvatske studente. Ispitivan je u vezi sa svojim djelovanjem u vrijeme NDH i suradnje s Poljakovićem te o ilegalnom radu HSS-a.

Budući da mu se u zatvoru zdravstveno stanje teško pogoršalo, zbog bolesti pluća 15. listopada 1947. premješten je u tamošnju bolnicu, gdje su ga stalno čuvala dva stražara, jedan uz krevet, a drugi pred vratima bolničke sobe. Koliko je njegovo zdravstveno stanje bilo teško, može se zaključiti po tome što mu je poznati subotički župnik, kulturni djelatnik i političar **Blaško Rajić**, uspio dati i posljednju pomast. Nakon dvotjednog boravka u bolnici, u početku studenoga 1947. ponovno je vraćen u zatvor. Iz zatvora je otpušten 7. prosinca 1947., kada mu se ponovo pogoršalo zdravstveno stanje, da se brani sa slobode, s tim da se svaki dan morao javljati nadređenim vlastima. Dok je išao na suđenje morao je prolaziti kroz špalir iz koga su mu dobacivali: „Ustaša krvavih ruku“, „Na vješala s njim“ i slično. Osuđen je na šest mjeseci zatvora.

Po odredbi nadležnih vlasti, nekoliko mjeseci 1948. radi u gimnaziji u Beloj Crkvi, a koncem listopada i u početku studenoga iste godine svega šest dana radi u gimnaziji u Subotici. Kraće vrijeme 1948. radio je u Učiteljskoj školi u Imotskom, do njezina preseljenja u Knin, vjerojatno kao kadar gimnazije iz Sinja u kojoj je radio od 9. studenoga 1948. do 23. prosinca 1949. Iz Sinja je 26. prosinca iste godine dodijeljen Učiteljskoj školi u Kninu, gdje predaje do 20. lipnja 1950. Dok su danju držali polaznicima škole nastavu, profesori su, pa i Sekulić, noću s puškom moralni čuvati stražu oko „preparandije“ zbog čestih napada neprijateljski nastrojenoga pučanstva srpske narodnosti iz obližnjih sela. Od konca lipnja 1950. ponovno predaje u gimnaziji u Sinju.

Naravno, Udba ga kao i druge sumnjive joj profesore u sinjskoj gimnaziji prati s kim se druže, idu li u crkvu pa kad se i pričešćuju te donosi procjene o njima. Prate ga i zdravstveni problemi. U Sinju je 7. travnja 1951. saslušavan u vezi s odnosima među tamošnjim profesorima i njihovim odnosima s tamošnjim franjevcima. Po prijedlogu UDB-e, zbog tobožnjega

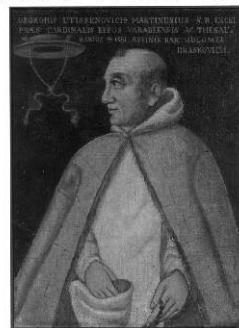
„protunarodnog rada“, 1. svibnja 1953. dobio je otkaz u sinjskoj gimnaziji. Potom radi kao profesor u Klasičnoj gimnaziji Biskupskog sjemeništa u Pazinu (2. svibnja 1953. – 30. kolovoza 1954.), u gimnaziji u Virovitici (1. rujna 1954. – 11. listopada 1958.), u gimnaziji u Delnicama (1. rujna 1958. – 31. kolovoza 1968.), Srednjoškolskom centru Delnice (1. rujna 1968. – 30. rujna 1969.) Kao visokoškolski profesor predaje na Pedagoškoj akademiji u Rijeci, gdje je pročelnik katedre za hrvatski jezik od 1. rujna 1969. do 30. lipnja 1972.

Ponovno pred jugoslavenskim sudom 1972. godine

Iako je Sekulićev životni put bio težak, mukotrpan i pratili ga mnoge tegobe, osobito smrt supruge **Ruže** godine 1966., kad je ostao sam s malodobnjim sinom **Antićem**, inače polaznikom gimnazije u Rijeci, može se reći da je njegov život u komunističkom društvu, iako pod stalnim nadzorom i negativnim ocjenama UDB-e, donekle tekao normalno, jer je s onim zatvorskim iskustvom 1947./1948. godine i malim prekidima rada imao normalan život sve do 15. siječnja 1972. godine. Tada su službenici Državne sigurnosti iz Rijeke u Delnicama pretražili njegov stan i oduzeli mu, s prizanicom, rukopise njegovih predavanja u četrdeset svezaka, zabijele iz prethodnih godina u petnaest rokovnika, božićne čestitke, nekoliko knjiga (među kojima i Bibliju), koje mu nikad nisu vratili. Više od četiri mjeseca poslije tog događaja, 20. lipnja 1972. uhićen je u Delnicama i s lisicama na rukama odvezен u Suboticu.

HRVATSKA POVIJEST I KULTURA

**Juraj Utišinović
Ante Sekulić Martinušević
1482.-1551.**

»Naklada Slap«

Ondje je protiv njega, protiv **prof. Bele Gabrića** i profesora i publicista **Jurja Lončarevića**, zbog toga što su od druge polovine 1969. do konca 1971. godine „u međusobnim usmenim i pismenim dogovorima i sastancima sa skupinama, osobito konkretnim političkim i kulturno-prosvjetnim radom, svjesno, sustavno djelovali na izazivanju nacionalne mržnje među narodima i narodnostima AP Vojvodine“; sudjelovali 30. kolovoza 1969. na znanstvenom skupu o **dr. Josipu Andriću**, krajem 1970. i u prvoj polovini 1971. u Zagrebuinicirali i aktivno sudjelovali u organiziranju *Odbora Bačkih Hrvata* pri Matici hrvatskoj u Zagrebu te da su uz suradnju s *HKUD Bunjevačko kolo* i pojedincima iz Subotice „nesamoupravnim načinom s nacionalističkih pozicija jednostrano i tendenciozno prikažu javnosti stanje u pojedinim oblastima društvenog života, utječu na dalji razvoj međunarodnih odnosa, a posebno na položaj Hrvata u Bačkoj“.

Zbog ovoga je 16. studenog 1972. Sekulić osuđen na dvije godine i šest mjeseci strogoga zatvora i isto toliko gubitka javnih prava, a izrečena kazna mu je i potvrđena. Kaznu je izdržao u Srijemskoj Mitrovici do konca 1974. godine.

Iako je u trenutku izlaska iz zatvora imao 54 godine i reputaciju znanstvenog istraživača i jezikoslovca, prof. dr. Ante Sekulić u ideološki opterećenim prilikama u komunističkoj Jugoslaviji, nikad više nije zasnovao radni odnos niti se mogao uzdržavati redovnim radom i školovati sina jedinca. U takvim prilikama nije klonuo duhom, nego se uz obiteljske obveze, posebno prihvatio istraživanja raznih povijesnih, povijesno-književnih, jezikoslovnih i općenito kulturnih tema, nastupajući na mnogim znanstvenim skupovima i kongresima u Hrvatskoj, ali i izvan hrvatskih prostora. Skoro nije bilo znanstvenoga skupa u zadnjih trideset godina iz povijesno-nacionalne i crkvene problematike u Hrvata, u čijem radu nije sudjelovao i Ante Sekulić.

Središnji interes Sekulićevih istraživanja su zavičajne teme. Još je kao mladić i gimnazijalac 1938. godine dobio nagradu Matice subotičke za povijesna istra-

živanja o Hrvatima u Bačkoj, njihovoj povijesti, kulturi, jeziku, govoru i drugim njihovim kulturnim značajkama: godine 1947. u Subotici je u vlastitoj nakladi objavio tekst „Govor bačkih Hrvata“, ulomak iz disertacije. Potom je objavio *Književnost bačkih Hrvata*, posebno izdanje „Kritike“ (Zagreb, 1970.); *Narodni život i običaji bačkih Hrvata* (izdanje JAZU, 1986.), *Hrvatski bački mjestopisi* (Školska knjiga, Zagreb, 1994.); *Rasprave o jeziku bačkih Hrvata* (Zagreb, 1997.), *Umjetnost i graditeljstvo bačkih Hrvata* (Zagreb, 2000.), *Rječnik govora bačkih Hrvata* (Zagreb, 2005.), *Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata* (Subotica, 2006.), *Bački Hrvati u XX. stoljeću* (Zagreb, 2010.), a objavio je i više drugih naslova iz povijesti i kulture Hrvata u Podunavlju općenito. Kao osvijedočeni katolik napisao je i nekoliko nabožnih knjiga. Objavio je do sada oko šezdeset knjiga samostalnih radova i pjesničkih zbirk. Uz već spomenute, objavio je radove o pavlinima i karmelićanima u Hrvatskoj, više radova iz hrvatske književnosti, više monografija o raznim samostanima, mjestima i pojedincima koji su djelovali od XVI. stoljeća pa do nedavno. S kolegama je pokretao i uređi-

vao glasila. Suautor je Biblije s prijevodima pet starozavjetnih knjiga, a sudjelovao je i u nekim beatifikacijskim procesima hrvatskih Božjih ugodnika.

Njegova bibliografija, po jednom podatku, broji oko osam stotina znanstvenih rasprava, članaka i priloga, ocjena, prikaza, predgovora i pogovora iz raznih područja povjesno-kulturnoga djelovanja u Hrvata, objavljenih u raznim poznatim i uvaženim zbornicima, časopisima i leksi-konima: *Filologija*, *Folio Croatica onomastica*, *Forum*, *Hrvatska revija*, *Dometi*, *Kamov*, *Kana*, *Kačić*, *Klasje naših ravnih*, *Kritika*, *Marulić*, *Matica*, *Onomastica Jugoslavica*, *Tkalčić*, *Bogoslovska smotra*, *Obnovljeni život*, *Riječka revija* i drugdje. Može se slobodno zaključiti, ni u jednom radu nije se odrekao sebe, svojih nacionalnih osjećaja i uvjerenja, ljubavi prema bližnjem, zavičaju, Baćkoj i Hrvatskoj.

Sekulić je svakako predstavnik i svjetionik one skupine naših marnih povijesnih i općenito znanstvenih istraživača koja je dobrim dijelom u Drugome svjetskom ratu i nakon njega usmrćena ili pak u prošlim desetljećima nestala. Možda i nije potrebno, ali ёu svakako podsjetiti da se radi o čovjeku velike erudicije i znanstvenoga iskustva, dobru poznavatelju ne

samo hrvatskoga jezika i književnosti nego i nekoliko svjetskih i slavenskih jezika, da je član više ugleđnih kulturnih institucija: Društva hrvatskih književnika, Matice hrvatske, Hrvatskoga P.E.N-a, Hrvatskoga filološkog društva, Hrvatskoga mariološkog instituta u Zagrebu, Instituta za kulturu, povijest i duhovnost Ivan Antunović u Subotici, Hrvatskoga kulturnog društva „Bunjevačko kolo“, Hrvatskoga akademskog društva Subotica, redoviti je član Papinske marijanske akademije u Rimu od 1992., dopisni član HAZU od 1996. itd. Ovu svakako nepotpunu informaciju o prof. dr. Anti Sekuliću završit ću i podatcima da je u tri mandata bio član Povjerenstva za narodne manjine Hrvatskoga državnog sabora od 1992. do 2004. te da mu je hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman za prinos hrvatskoj kulturi i znanosti dodijelio odlikovanja Red danice hrvatske s likom Marka Marulića i Red hrvatskog pletera te za stradalništvo u komunističkoj Jugoslaviji Red Stjepana Radića.♦

Sekulić je pisao i o djelima Marka Čovića

SLUČAJ PROF. DRAGANOVIĆA

O prof. Krunoslavu Draganoviću u posljednje je vrijeme izišao veći broj članka u tisku, a nedavno je **Miroslav Akmadža** objavio i knjigu dokumenata, u kojoj se na str. 64. spominjem i ja. Tamo se navodi kako UDB-a preko svojih kana traži podatke o meni i **Tomislavu Vidoviću**. Ovdje želim spomenuti neke pojedinstvo, za koje mislim da će zanimati čitatelje.

Ja sam dvije godine, od početka rujna 1964. do početka rujna 1966. radio u Institutu za historiju radničkog pokreta u Zagrebu, kojemu je na čelu bio **Franjo Tuđman**, kasnije prvi hrvatski predsjednik. U svojoj tridesetoj godini, osjećajući da nemam svijetu perspektivu, odlučio sam s turističkom vizom otići u Beč, želeći se nekako prebaciti u Australiju. U tamošnjem sam se australskom konzulatu prijavio za put, ali sam morao čekati koji mjesec, tj. do kraja godine.

Čekajući na to, u Beču sam tako upoznao i nezaobilaznoga prof. Draganovića, koji je mnogima pomogao pri iseljavanju. Srelj smo se nekoliko puta na objedu. No, kako nisam imao sredstava za život, donio sam odluku o povratku u rodni kraj, kako bih tamo dočekao obavijest o polasku broda. Upravo u to vrijeme u inozemstvo je s **Rudolfom Arapovićem** pobjegao i

Piše:

Vladislav MUSA, prof.

Bruno Bušić, pa smo se često nalazili kod **Jure Knezovića**.

No, čim sam se vratio, 13. siječnja 1967. pokupila me UDB-a. Optužen sam po čl. 118. (neprijateljska propaganda) i čl. 174. Krivičnog zakona (vrijeđanje rukovodilaca), te sam u Mostaru osuđen na 22 mjeseca zatvora. No, budući da sam i dalje nastavio «neprijateljski djelovati», Vrhovni sud SR BiH (sudac **Boro Krajina**, «naše gore list»), povisio je tu kaznu na 42 mjeseca. Tijekom istrage u mostarskoj «Čelovini», istražitelju **Nazifu Turkoviću** spomenuo sam da sam se sretao s Draganovićem. Za dan-dva, iz Sarajeva je stigao drugi istražitelj, **Enver Hadžiabdić**, koji je vjerojatno bio specijalist za političku emigraciju. Predložili su mi da ih povežem s Draganovićem. Uplašio sam se da ga kane ubiti, pa sam zahtjev odbio.

Kad je došla presuda i ja bio odveden na izdržavanje kazne, izdržao sam je radeći najteže fizičke poslove, a u dva sam navrata osuđen i na izolaciju u zloglasnoj *Staklari* (3,5 odnosno 2 mjeseca). Tijekom tog izdržavanja, u KPD Zenica navraćao je i spomenuti Hadžiabdić, koji mi jednom reče:

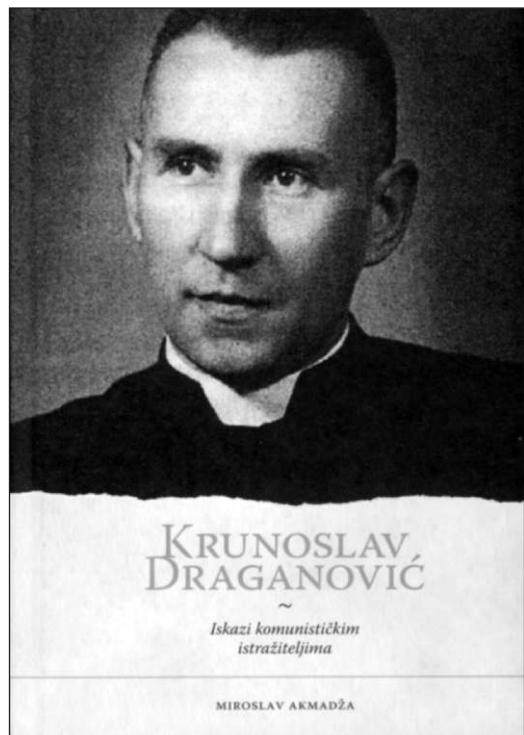
- Eto, ti nama, Vlado, ne učini onu uslugu, ali našli smo mi drugog čovjeka koji ju je učinio!

Iz zatvora sam izišao 13. srpnja 1970. i, čak prije nego što sam otišao kući, otišao sam u Sarajevo, na Stup, gdje je kod časnih sestara živio prof. Draganović. Našao sam ga, razgovarali smo u četiri oka približno sat vremena. I mene je, razumljivo, zanimalo njegov povratak: je li se vratio svojom voljom. Kazao mi je: «Dao sam izjavu, može se tumačiti na dva načina. Neka je tumači kako tko hoće!» O njegovu dolasku kolaju različite pripovijesti. Moje je mišljenje sljedeće: Motao se je oko jugoslavenske granice kod Trsta, sprijateljio se s dva muslimana (na muslimane je bio posebno «ranjiv»), a oni

su ga u zgodnom trenutku preveslali i prevezli preko granice. Žrtva vlastite nainostnosti i neopreznosti.

Po izlasku iz zatvora, nazvao sam dr. Tuđmana u Zagreb. Uskoro sam ga posjetio u njegovoj kući u Nazorovoju, gdje smo oko dva sata nasamo razgovarali. On je znao da je Draganović imao rukopis o Bleiburgu i da bi ga se UDB-a rado dokopala, ali joj nije pao u ruke. Rekao sam Tuđmanu da će pobjeći u emigraciju, jer sam zatražio putovnicu i nisam ju dobio. Kad sam prebjegao (u studenome 1970.), javio sam mu se kartom, šaleći se da «hrabre pomaže sreća». Kad sam se dva desetljeća kasnije vratio, fotokopiju te karte pronašao sam u svom dossieru u Savskoj. UDB-a je pokrivala i taj moj kontakt.

U Münchenu sam proveo dva desetljeća (1970.-1990.), nastojeći domoljubno djelovati među ljudima, prodajući hrvatski tisak, održavajući predavanja, pišući članke, brošure i knjige, a sudjelovao sam i u radu Hrvatskoga narodnog vijeća. Obišao sam 40 svjetskih država, od kojih sam u nekima bio i više puta, pogotovo u Španjolskoj i Portugalu. Prije nekoliko godina sam se konačno vratio u Domovinu i za ostatak života odabrao najljepši grad na svijetu – Dubrovnik... •

Nedavno objavljena knjiga s Draganovićevim iskazima jugoslavenskim vlastima

LEPOGLAVA JE MUČILIŠTE I GUBILIŠTE HRVATSKIH POLITIČKIH OSUĐENIKA (U POVODU TZV. «ZAPISA NADBISKUPOVA ČUVARA»)

Na stranicama *Jutarnjeg lista* je od 14. do 20. svibnja 2011. javnosti predstavljan sadržaj knjige „Stepinac u Lepoglavi – zapisi nadbiskupova čuvara“, koju je napisao **Dane Mirić**. Budući da su u svakom od tih nastavaka, te u razgovoru s autorom objavljenom 21. svibnja 2011., iznesene klevete protiv moje osobe i službe, zamolio sam uredništvo *Jutarnjeg lista* da u skladu sa zakonom o tisku objavi moj osvrt. Budući da se *Jutarnji list* oglušio na moj zahtjev, slobodan sam zamoliti uredništvo mjeseca *Politički zatvorenik*, da moj osvrt na spomenuti serijal i knjigu objavi u cijelosti.

"Prava istina" iz pera komunističkog tamničara

1. Iz Mirićeve knjige i serijala o njoj u *Jutarnjem listu* proizlazi da sam ja u posluku proglašenja blaženim i svetim kardinala **Alojzija Stepinca** manipulirao ili izmišljao činjenice o njegovu zatočenju u KPD Lepoglava. To nije istina. Činjenice sam predočio na temelju iskaza koje su o tome dali: **Josip Manolić**, od 1946. godine načelnik odjela za izvršenje kaznenih sankcija u tadašnjem Sekretarijatu za unutrašnje poslove u Sekretarijatu unutrašnjih poslova NR Hrvatske, **Josip Špiranec-Pinter**, upravitelj KPD-a Lepoglava, koji je godine 1993. svoj iskaz dao svjesno i pod zakletvom, posve zdrav, a ne u „teškom zdravstvenom stanju“ kako to želi prikazati Mirić u ekskluzivnom intervju za *Jutarnji list* (21. V. 20011.), **Stjepan Benček** - upravitelj, **Julijus Bujanović** - stražar, **Ivan Damiš** - stražar, **Juraj Petrović** - stražar, **Ana Bregović r. Miholjek**, koja je pomagala gospodi Eli-

Piše:

Mons. dr. Juraj BATELJA

zabeti Fiedler u pripremi hrane od koje se nosilo i za Nadbiskupa, **preč. Mato Repić**, lepoglavski župnik, te druge osobe, koje zaiskaše da im se ne spominju imena. U svemu držim autentičnima izjave Josipa Špiranca i spomenutih osoba o postupcima stražara prema zatočenom Nadbiskupu.

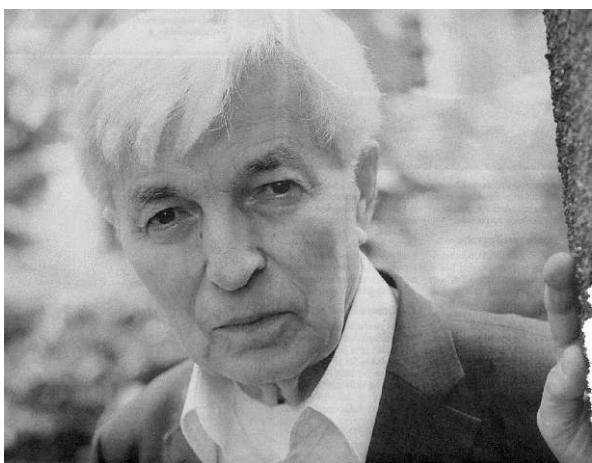
2. Intonacija Mirićeve knjige podudaranja je izjavi **Josipa Broza** da su nakon suđenja 1946. preko Stepinca „prešli točkovi historije“. Blaženi Stepinac je taj sud i njegovu presudu nazvao „razbojničkom presudom“ i „pravnim ubojstvom nevinog čovjeka“. Mirić ponavlja da je Stepinac filoustaš, da on ne ulazi u „ono što se događalo na suđenju“, ali je „imao svoj stav“. U tom stazu su on i pojedini stražari promatrali i čuvali zatočenog Nadbiskupa, a sada on traži, optužujući mene za manipulaciju, „da se te stvari moraju staviti iza nas“. Iskustvo povijesti poučava da se takve stvari ne stavljaju „iza nas“, nego ispred nas! Ničiji zločini, pa ni komunistički, nemaju pravo na zastaru. To najmanje imaju pravo zločini koje je počinila komunistička vlast pod Tito-vim režimom u poraću i u godinama nakon toga, osobito terorom u logorima i zatvorima. Obveza je prema povijesti iznijeti cjelovitu istinu o spomenutim događajima. Nastojat ću udovoljiti toj obvezi i barem u glavnim točkama u posebnoj knjizi objaviti rezultate istraživanja o uzrocima Nadbiskupove bolesti i smrti te sve zapisnike o razgovoru Nadbiskupa i njegovih posjetitelja u zatvoru.

Zar **dr. Augustin Franić** laže kad u svojoj knjizi „KPD Lepoglava. Mučilište i gubilište hrvat- skih političkih osuđenika“ (drugo, dopunjeno i prošireno izdanje objavljeno je u Dubrovniku, u rujnu 2010.), kad opisuje strahote komunističkog sustava koji je proživio u tom zatvoru i progona za suženjenog nadbiskupa Stepinca. Zar o tome lažu svjedočanstva brojnih svećenika koji su s teškim posljedicama napustili taj zatvor i mnogi od njih umrli od tih posljedica? Imaju li oni pravo na dobar glas, čast i dostojanstvo koje je sramotnom presudom oduzeto i blaženom Alojziju Stepincu?

3. Mirić svojom knjigom želi skinuti odgovornost za teror nad zatvorenicima u Lepoglavi. „Zar itko može povjerovati u takvo što?“, pita se Mirić. Zar Nadbiskup laže, a Mirić govori istinu? Zar je za suženjeni Nadbiskup i danas bez prava da se javnosti predoči njegovo iskustvo Lepoglave? Neka bude „čin građanske hrabrosti“ ponoviti njegovo svjedočanstvo o svome kupanju dano 4. siječnja 1952.: „Rekao sam da je bilo gorkih i neugodnih momenata u Lepoglavi. Ispočetka išao sam na kupanje. Kad sam se jednom zgodom vraćao, sretnem u hodniku robi jaše, ali da me ne vide, moralni se s jedne i druge strane hodnika okrenuti prema zidu, a ruke skrstiti na leđa. I sada ja prolazim kroz taj ‘špalir’. Kad sam to video, rekao sam stražaru: ‘Hvala vam na kupanju, ja se više ovdje ne kupam.’ Svaki dan sam se namjesto toga dobro mokrim ručnikom isfrotirao i dobro je bilo.“

Najnovije djelo dr. Batelje o blaženom A. Stepincu

*Pouzdani svjedok, nositelj "vaspitne palice"
Dane Mirić (foto: Jutarnji list)*

Koliko li je samo lažnih tvrdnji gosp. Mirića u pobijanju ne mojih, nego Nadbiskupovih svjedočanstava o tretmanu koji je pretrpio u Lepoglavi (72.). Nadbiskup se dobro sjeća kako je nakon što je samo nekoliko riječi razmijenio sa zubarom **dr. Rudolfom Vogerom**, isti završio u zatvoru. Reče: „Jednom sam ga trebao ponovno, ali nisam ga mogao dobiti. Doznam po zapovjedniku moje straže Istranini **Ivici Baletiću**, da je mjesec dana bačen u samicu – vjerojatno, jer je nešto sa mnom progovorio, dok mi je popravljao zube.“ (1. siječnja 1952.). Uostalom ištrijene tvrdnje gosp. Mirića ne pobijam ja, nego nadbiskup Stepinac. Neka pročita Nadbiskupovo očitovanje o tretmanu u Lepoglavi u knjizi *Blaženi Alojzije Stepinac – svjedok Evanđelja ljubavi*, Knjigu 3., dok. br. 688., 595.-614. i uvidjet će nerazumnost sastavljanja svoje knjige, barem kad u njoj navodi moje pisanje ute-meljeno na svjedočanstvima samoga Nadbiskupa ili izjavama stražara i „upravnika“. A moje pisanje nije sijanje konfuzije ili rušenje nečijeg ugleda (129.), nego prinos otkrivanju činjenica radi kojih je desetljećima vladala konfuzija i oduziman ugled pa čak i život tolikim ljudima nepočudnima komunističkoj ideologiji.

Ni jednom riječu nisam prozivao gosp. Mirića niti narušavao „njegov ugled i njegovih potomaka“, ali čitatelji koji o njegovoj stražarskoj službi želete znati više i pouzdanije nego iz spomenute njegove knjige, neka pročitaju knjigu *Robijaševi zapisi Slavka Radičevića*, osobito od str. 295. i sl., te *Politički zatvorenik*, br. 35/36 (1994.), str. 44ss. (1); br. 37 (1994.), str. 39ss. (2) i br. 38 (1994.), str. 42ss. (3).

4. Gosp. Mirić zataškava činjenicu da je „upravnik“ zatvora u izricanju pojedinač-

nih i kolektivnih kazni iskazivaо sadističku čud i da su mu u tome pomagali stražari. Ko-liko od njih su sadističku čud pokazali nad zatočenicima u Lepoglavi i na Lonjskom polju? Dana 7. rujna 1946. je Špiranec uputio komandiru straže KPD u Lepoglavi službeni dopis u kojem je iz-vijestio da je „uprava ovog doma već izdala naređenje referentu obrta, da se naprave potrebni okovi u koje će se stavljati osuđenici koji su nepopravljivi“. U pismu Mi-nistarstvu unutarnjih poslova

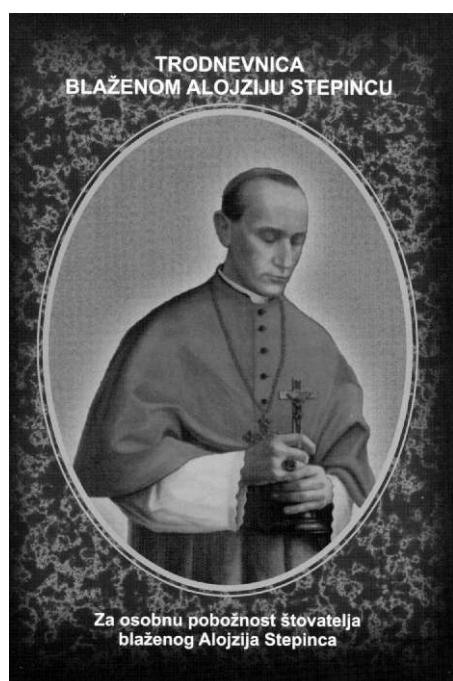
– Odjelu za izvršenje kazni Špiranec 13. rujna 1946. šalje obavijest o pravljenju okova „za skroz pokvarene i nepopravljive bandite“ (kopija izvornika, Franić, 239.). Kakve igračke za razigra-vanje bolesne maštje stražara u mučenju osuđenika! Valja imati na umu da su se nad osuđenicima sustavno provodila psihička mučenja i iscrpljivanje pred elimi-naciju, a u zapisnike o uzroku smrti upisi-valo se „umro prirodnom smrću“, od „greške srca“, „od srčane kapi“, od „greške srca i upale bubrega“. „Mnoga nagla oboljenja od kojih je uslijedila smrt, način su da se prikrije mučenje po samicama ili izravna likvidacija“. Prema Franićevu istraživanju, u Lepoglavi je ubijeno više od 190 zatvorenika; on ih je imenom naveo (Franić, 32., 34.-177.).

Zašto Mirić prešuće svjedočanstva velikog broja lepoglavskih i starogradiških zatvorenika koji su objavili svoja svjedočanstva o tretmanu u zatvoru: dr. Augustin Franić, v.lc. **Ivo Bjelokosić, fra Julian Ramljak** i drugi.

5. Mirić svojom knjigom želi obezvrijediti rezultate moga rada o Nadbiskupovu zatočenju u Lepoglavi, o postpcima stražara prema njemu, te o ubojstvima koja su se u zatvoru dogodila 5. srpnja 1948., kad

se prema očitovanju očeviđaca „mrtve vozilo kao drvlje na groblje“. Te činjenice gosp. Mirić prati čuđenjem da je „Batelja ... otišao tako daleko da je čak citirao samog Stepinca“ (usp. Mirić, 29, 30.). A ko-ga će citirati? Mučitelje ili žrtve? Ja sam se opredijelio za iskustvo žrtve.

Naime, ja mogu razumjeti nespokoj gosp. Mirića, ali moram uvažiti iskustvo Blaženog Stepinca iz zatočenja u Lepoglavi, koje je opisao ovim riječima: „Tko se ne slaže s komunizmom, tko se usudi pobi-jati komunizam, taj po njihovom mišljenju nema pravo na egzistenciju i 'likvidacija' takvog čovjeka nije nego pitanje odluke ovog ili onog komesara, a eventualno sudovanje samo komedija, da se zločin umorstva lakše pokrije (...). Ljudi su u komunističkim zatvorima ili logorima bili bez prestanka podvrgavani strašnom duševnom pritisku, kojega ne može pravo shvatiti nitko tko nije prošao kroz strahote njihovog postupka.“ (U Zagrebu, 22. svibnja 2011. Oprema i ilustracije ured.)

JAZOVKA 2011.

I ove će se godine 22. lipnja nad Jazovkom kod Sošica održati komemoracija žrtvama jugoslavenske partizanske vojske.

Sweta misa će biti služena u 10:00 sati.

O NASTANKU I DJELOVANJU ORGANIZACIJE *TIHO* (4)

OPET P(R)OZVAN

"Zar i ti, sine Brute?" - ili tomu slično, samo na latinskom, prozborio je Cezar u zadnjim minutama života. Jednostavno se nisam mogao oteti toj asocijaciji kad pročitah tekst bivšeg pripadnika organizacije TIHO, uvaženog pravnika **Ivana Gabelice**, koji se ponovno oglasio u *Političkom zatvoreniku* br. 230, spominjući me već u prvom pasusu riječimae: "*umjesto da doprinese rasyjetljavanju same stvari, dr. Marić svojim proturječnim i netočnim pisanjem stvara samo zbrku oko toga*". Ovo zvuči to čudnije kad priznajem da je Gabelica bio jedini od svih TIHO-vaca koje sam kontaktirao pri pisanju svoje knjige *Moja polnoćka* i koji mi je "sinovski" pomogao kod toga. On je bar u završnoj fazi pisanja pročitao tekst i dao neke sugestije.

Očito je da nas dvojica imamo različita mišljenja o osnivanju i radu organizacije TIHO koia je nastala 1957.

TAKO kću je nastala 1954. godine u gimnazijama u Širokome Brijegu i Imotskome. S obzirom da sam bio prvi od dva utemeljitelja, i da se ništa nije razvijalo bez mene, mislim da imam bolji pregled činjenica. Dopustit ću da gospodin Gabelica ima bolji uvid u dokumente, posebno one koje je proizvela UDB-a. Odmah ću priznati da ja nemam pravnu ni novinarsku izobrazbu, pa zato neki moji argumenti mogu izgledati "šepaviji".

Podimo redom:

1. Točna je Gabeličina tvrdnja da UDB-a nije inicirala niti osnovala TIHO. Ali to vrijedi samo uz uvjet da zanemarimo činjenicu kako mi je očito UDB-a podmetnula letak na ruskom jeziku. Istina, ja sam mogao pročitati letak (“vidjeti što u njemu piše”), i baciti ga u vatu. Gotova priča! Ali, motiviran sadržajem letka, ja sam odlučio izmijeniti mišljenje o tom letku s prijateljem (**Krunom Ga-lićem**), do koga je trebalo

Piše:

Dr. Radoslav MARIĆ

pješačiti nekih 18 do 20 kilometara, djelomično preko brda. Nakon dugih sati razgovora, nas dvojica smo osnovali ilegalnu organizaciju. Da ja nisam dobio taj ruski letak, ne bi bilo te tajne protujugoslavenske i protukomunističke organizacije. Dakle, moja tvrdnja iz prošlog napisa da je istina "ipak na obje strane" - stoji!

2. Mirko Tomasović? Kao čovjek koji živi u Americi od 1969. godine, priznajem da moj susobnik iz 1957. ima pravo na pravnu zaštitu (angažirati odvjetnika), i da Ivan Gabelica, kao nekadašnji vrsni odvjetnik ima pravo zastupati koga on hoće, pod uvjetima koje on odredi. Bilo bi liudski to i priznati u ovoj polemici! Evo

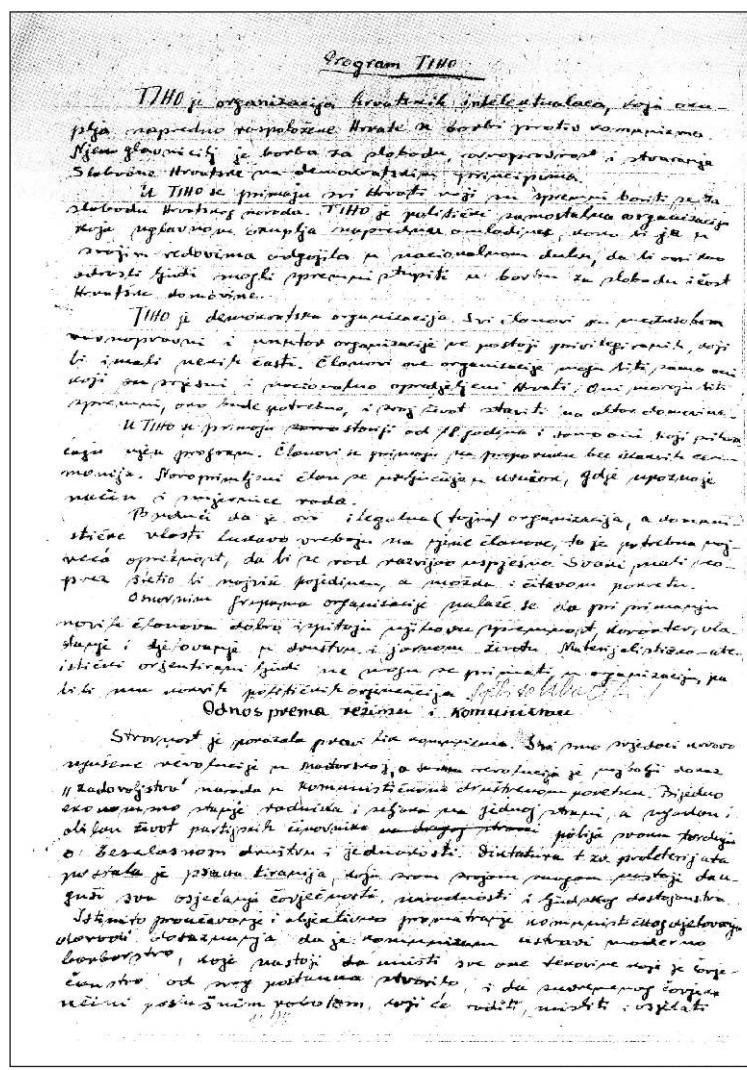
što sam ja 6. lipnja 2009. objavio na www.hakave.org portalu u svezi s člankom o lustraciji u hrvatskom društvu:

"Puno vjerojatnije je da se ove reakcije odnose na samu temu – lustraciju! Svi oni koji su radili za UDB-u i KOS morali bi biti lustrirani! Uzmite samo primjer moga cimera iz 1957. godine, koji je od UDB-e poslan iz Splita u Široki Brijeg da stvori kaos u novootvorenoj gimnaziji, odmah poslije revolucije u Mađarskoj 1956. U godini 1971. kada velika većina hrvatskih intelektualaca, čak i onih u Partiji, gubi radna mjesta, ili budu uhićeni, moj cimer počinje veliku sveučilišnu karijeru. Ostajući vjeran tom poslu postaje UDB-in akademik, kako je prikazano u mojoj knjizi na stranicama 363.-369. u poglavljju 'Agent provokator'. U njegovoj biografiji na internetu ispustio je da je uopće bio u Širokom Brijegu te godine. Knjiga *Moja*

polnoćka je predstavljena javnosti u tjednu početka Svjetskoga nogometnog prvenstva 2006. Hrvatska država, vlada i sve institucije su imale tri dodatne godine da tomu mom *cimeru* iz 1957. dokažu da je vrijeme za lustraciju. Umjesto toga on dobiva *nagradu za životno djelo* na nagovor Bože Biškupića, aktualnog Ministra za kulturu. (Vjesnik 21. IV. 2009., 22.-23.)."

Trebam li ja sada nadodati da je predsjednik tadašnje hrvatske Vlade bio – da prostite, dr. od pet pjesmica? - komu je vjenčani kum bio upravo moj susobnik iz 1957. u ondašnjoj Lištici. Na dan pisanja ovog članka opet sam “googlao” i pronašao - *isto!* Mirko nije dopunio svoju biografiju. Ako nije završio gimnaziju u Lištici 1957., nego u Splitu (dopustimo i tu mogućnost), onda je pitanje duže i teže!

Što se tiče dokaza za Mirkovo udbašenje (prvi put upotrebljavam ovaj pojam) upućujem čitatelja i moga polemičkog izazivača, neka

Izvorna verzija programa organizacije TIHO

otvore *Moju polnoćku*, str. 279.-282. Na njima će naći vjeran prijepis Mirkova pisma **Frani Peškuri**, posланог na adresu **Marka Radića**, koga sam kasnije sreo na medicinskom fakultetu. Pismo nema datuma, ali je jasno pisano prije našeg sastanka u Imotsko na 4., 5. i 6. svibnja 1957. Tu Mirko nedvojbeno potvrđuje kako on znade da Peškura radi za UDB-u, i moli Peškuru da se ne ljuti što se on, Mirko, služi "tvojim metodama, koja druge oduševljava". Kopija pisma je došla u moje ruke kao prijepis napravljen po UDB-i. Mirko je drugi razlog zbog koga sam u prošlom javljanju napisao da je "*istina na obje strane*"! Treći razlog je **Miljenko Dragičević**, koga još nisam pronašao.

Ako je za bivšeg odvjetnika Gabelicu ova rasprava o Mirku završena, za mene nije, i ne će biti do kraja moga života. Ni sam ja onda povjerovao Mirku zato što sam bio naivan ili glup. On je mene uvjeroio da je on državotvorni Hrvat i da Jugoslavija ne će izdržati do kraja 1957. godine.

3. Frane Peškura? Očito je Peškura bio suradnik UDB-e pod kodnim imenom "VODA", čiji izvještaj je na stranici 283. moje knjige. Meni ni danas nisu posve jasni Mirkovi odnosi prema Frani. Mirko me je uvjeroio da Frane ima čvrste veze s hrvatskom vladom u inozemstvu, i da traži ljude koji su spremni primiti oružje kada dođe trenutak. Moguće je Mirko bio segret Frani? Bilo bi vrijeme da Mirko to objasni javno. Kada je došao drugi put k nama u Široki Brijeg, video ga je i **Drago Čorić**. On je znao da je Peškura udbaš, ali nije znao za našu organizaciju, pa nam nije ništa ni rekao. Nema dvosmislenosti kad UDB-a smatra i Dragu Čorića članom organizacije. Isto Mirkovo pismo kaže za Dragu da "djeluje bojažljivo, nezainteresirano za te stvari". Peškura je "ubrzo" raspad Jugoslavije, najvaljujući ga za ljeto te godine.

4. Moje razlikovanje "kulturne" od "ustaške" organizacije. U toj dobi smo već znali da su uhvaćeni ustaše završavali s kuglom u čelo ili u drugoj verziji – u zatiljak. Zato smo Kruso i ja odlučili 27. siječnja 1957. ustanoviti organizaciju koja će se prvenstveno baviti kulturnim pitanjima, hrvatskim jezikom i pravopisom,

Počivaju li udbaški agenti doista u miru Božjem?

a ne zastupati oružanu borbu. Tako je bilo do pojave Tomasovića u mojoj sobi, a pojavom Peškure, prešli smo na terminologiju prava na oružje. Svi UDB-ini dokumenti objavljeni u mojoj knjizi tvrde za mene da sam ustaša ili da potječem iz ustaške obitelji. Čak i moju braću, koji su tada bili u Kanadi, nazivaju ustašama, mada oni po godištvima nisu mogli biti ustaše (rođeni su 1933. i 1935.). UDB-a ih iz Kanade „premješta“ u Argentinu, i daje im dob da su lako mogli biti ustaše. Dakle, pripremali su me za jednu ili drugu verziju "ustašovanja".

Peškura je inzistirao na tome da mi slijedimo ideološki i borbeni nauk poglavnika **dr. Ante Pavelića**. Kad je doznao da naš *Program* nije napisan u slavu i hvalu Poglavnika, bio je jako razočaran. Rekao je da njegovi ljudi na terenu to ne će voljeti, i da smo tako doveli u pitanje naše uključenje u njegovu organizaciju. Iz elaborata obiju UDB-i, mostarske i makarske, vidi se da su dobro shvatili kako smo se bili orijentirali na kulturni rad, a tek kasnije da se prešlo na oružanu borbu. Moguće je da je upravo zbog toga šef UDB-e za Hercegovinu, **Ante Primorac**, u moj dossier 1963. priložio ono izvješće u kome se tvrdi da je organizaciju stvorio Frane Peškura (str. 429.).

Je li Peškura sudjelovao u pisanju programa? To sam već odgovorio: on je htio da sve ide u čast i slavu Poglavnika, a nije napisao ni jednog slova! On je samo dobio jedan od tri primjerka napisana uz pomoć indigo-papira. Čak je i Mirko odustao negdje u polovici pisanja i prepustio sve meni! Ovo je još jedan razlog da kažem kako je "*istina na obje strane*".

Muslim da je besmisleno u ovakvim raspravama upotrijebiti riječ "besmisleno", kad se opisuje razlika između *kulture* i *ustaške* organizacije, kako to čini moj polemički oponent. Činjenica da su oni u Imotskom slavili Dan nezavisnosti 10. travnja, i poslali meni pismo na kome su se svi potpisali, ja sam kritizirao u svom odgovoru. To je UDB-a u Makarskoj obradila u svom elaboratu od 10. X. 1957. (*Moja polnoćka*, str. 344). Dokumenti UDB-e u Širokom Brijegu nisu bili meni dostupni, navodno su spaljeni po zapovijedi **Gojka Šuška**??

5. Što se tiče polemike oko "ustaških načela", ja priznajem kako 1957. godine nisam bio svjestan da takvo nešto i postoji. Doduše, slušali smo Radio Madrid i čitali *Hrvatsku enciklopediju*, koju nam je kućevlasnik dao na poslužu. Priznajem da je Gabelica u toj temi puno bolje potkovani! Ovdje moram istaći: da nije bilo Mirkova i Frane, za sastanak u Imotskom ne bi bio napisan program organizacije TIHO!

6. Gabelićina sumnja u moju "priču o letku na ruskom jeziku, koji ga (me) je motivirao na stvaranje orga nizacije "TIHO". Što je tu sporno? Na svome prvom saslušanju izjavio sam kako sam ja našao letak blizu Doma prije odlaska na zimske praznike (str. 149.). Nisam htio oca uvesti u nevolju. Elaborat mostarske UDB-e ga ne spominje (jer znadu kako je letak došao u moje ruke), a makarska UDB-a mu posvećuje dužnu pozornost (str. 339.) i kaže da sam ja "navodno" našao letak negdje blizu Đačkog doma u Lištici. U svom saslušanju 6. VI. 1957. sad pok. **Bruno Bušić** tvrdi da sam ja *pokazao* taj letak na sastanku u Borku kod Imotskoga (str. 291.), i da ga je meni dao jedan čovjek iz Duvna (danasa Tomislavgrad), koji dobiva sav emigrantski tisak. Da UDB-a nije znala kako je letak došao u moje ruke, ne bi ona to prepustila slučaju i zaustavila se na tvrdnji da sam ga ja navodno našao. Ili Gabelica misli da bi? Sadržaju i sudbini letka sam posvetio jedno poglavje od deset stranica, i još ga se spominje kroz cijelu knjigu. Zašto bi letak bio spomenut u Programu organizacije? Program organizacije nije pisan za ovaku prepucavanja 54 godine kasnije! Ako pak g. Gabelica misli da sam ja "izmislio priču o letku", neka se tako i izjasni.

7. Gabelica dvoji o tome da sam sumnjao u Peškuru na prvom susretu s njime. To je kristalno jasno opisano u *Mojoj polnočki*. Kruno Galić i ja smo se 27. siječnja 1957. dogovorili kako će ih ja posjetiti u Imotskom na proljeće! Naravno, tada nisam znao da će sa mnom doći ljudi kao Tomasović, Dragičević i Peškura, jer tada nisam ni znao da postoje. To je odlučeno u travnju. Ne znam koja je UDB-a planirala, mostarska ili makarska. Jer, Dragičević je ubačen u "delegaciju" nekoliko dana prije polaska. Još su mene privoljeli da mu platim autobusnu kartu.

O postojanju organizacije ja sam prvo govorio Mirku Tomasoviću (i Miljenku Dragičeviću), a on je prenio to Peškuri. Prigodom svoga prvog posjeta, Peškura je tražio da mu napišem imena članova, što sam ja odbio. Tek nakon što je on meni "povjerio" da će umrijeti za šest mjeseci, ali da će doživjeti stvaranje Slobodne Države Hrvatske, ja sam mu povjerovao. Dakle, pao sam u klopku koju mi je postavio.

To i jest smisao cijele moje knjige. Kad sam se odlučio na pisanje knjige, nisam imao na umu pisati svoju autobiografiju, nego obraditi temu lakovjernosti. Hrvatska naivnost i jedna od Božjih zapovijedi (Ne laži!), skupo su stajali nas Hrvate i borce za hrvatsku državu. Zar to ne dokazuju i rezultati Haaškog suda (no, to je puno dublja tema)? Osim toga, Mirko je znao sva imena i pisma koja su dolazila. UDB-a priznaje da su uspostavili kontrolu pošte. Mirko je čitao sva moja pisma i ja (danas) vjerujem da je on prenosio sve **Mirku Praljku**, šefu UDB-e u Lištici. UDB-a je ta pisma zaplijenila. Valjda su zbog takvih pisama i prijava organi nove (demokratske?) vlasti nakon 1990. i spali li UDB-inu dokumentaciju? Dakle, Peškura je došao u Imotski kao Hrvat domoljub, dragovoljac za Slobodnu Državu Hrvatsku, a ne kao UDB-in špijun! Barem u mom načinu razmišljanja. Lako je danas Gabelici postavljati ova pitanja s iskusstvom učenog pravnika. Ja bih htio pročitati njegova saslušanja iz 1957. do 1969., tj. dok sam ja boravio u Hrvatskoj. Kasnije razdoblje me već manje zanima.

8. Gabelica tvrdi u posljednjem tekstu: "U krivotvorenu istine dr. Marić ide tako daleko, pa tvrdi, da Bruno Bušić, Mate Babić, Kruno Galić i ja nismo kažnjeni trajnim isključenjem iz svih srednjih škola, bez prava polaganja privatnoga ispita, zbog članstva u organizaciji "TIHO" nego zato što nismo htjeli raditi za

Peš(i)kurin grob

UDB-u. Vidi se, da on ne razlikuje motiv od uzroka."

Odmah će opetovati da ja g. Gabelici priznajem superiornost u pogledu poznavanja pravnih znanosti. Ne kanim u ovoj dobi upisati nikakav tečaj ili fakultet. Ali, pogledajmo što o tome napisala **Gašpar Bergman** iz UDB-e u Makarskoj u elaboratu od 10. X. 1957., dakle, nešto više od mjesec dana prije nego su im zabranili školovanje. Cijeli taj dokument je reproducirana u *Mojoj polnočki* (str. 338.-350.), s tri stranice mojih komentara. Ovdje moram istaknuti da je republička UDB-a SR Hrvatske u dogovoru s mostarskom odlučila da nikoga ne zatvore, uglavnom zbog vanjskopolitičkih razloga. Da su išli na sud, barem po njihovoj procjeni, to bi naškodilo ugledu Jugoslavije u svijetu.

Petorica TIHO-vaca u Imotskom je saslušana 6. lipnja 1957. godine. Prvi je saslušan Kruno Galić, "koji je u početku nastojao da ne prizna ništa. Međutim, pritisnut dokazima odlučio se na priznanje" (...) Na poslijetku (...) pristao je na kompromis o suradnji sa nama (prividno). Ostali članovi organizacije također su priznali da su bili pripadnici organizacije, a među njima naročito se je drsko ponašao Gabelica Ivan, koji je priznanje dao nakon suočenja sa Babićem i Bušićem. Ovo bi se isto moglo reći i za Bušića. Sa svima njima napravljen je kompromis i pušteni su na slobodu tj. nisu u opšte bili pritvoreni."

Dakle, što je tu uzrok, a što motiv? Lako im je bilo donijeti takvu odluku o

nezatvaranju, jer su sve znali (zahvaljujući M. Tomasoviću i F. Peškuri). Nitko od nas nije napravio nikakvo kazneno djelo. Sloboda mišljenja i govora bila je zajamčena Ustavom FNRJ? Zar nije? Dalje, Gašpar nabrala: "Naš kontakt sa njima (misli na četvoricu članova TIHO-a iz Imotskoga, op. R. M.) u pravcu angažovanja nije dao nekih rezultata. (...) Galić Kruno samo jedan put je došao na zakazani sastanak i to bez ikakvih rezultata. Na drugi zakazani sastanak nije htio doći. Ista stvar je s ostalima, tj. s Babićem, Bušićem i Gabelicom, dok je Biočić održao dato obećanje. Kao što je spomenuto po prvi put su se sastali u Gorici na sv. Stjepana i to: Bušić, Babić, Galić i Gabelica, a sa njima je bio i Marić. (Ovo je laž: ja nisam bio na tom sastanku, v. *Moja polnočka*, str. 158.-160., op. R. M.) Babić koji je došao dva puta na zakazane sastanke, poslije ovog njihovog sastanka u Gorici, opet je došao na zakazani sastanak, ali je odmah rekao da on nema volje za rad motivišući da mu je nezgodno govoriti o svojim kolegama, a uz to da nema i vremena – odbio je daljnju suradnju. (...) Bušić Bruno - na usmeni poziv da svrati u ispostavu na razgovor odbio je da u opšte dođe, radi čega je bio priveden po milicioneru. ... Na pitanje iz kojih je pobuda odbio da dolazi na sastanke odgovorio je: "Nisam htio dolaziti jer ne mislim biti špijun. Ne želim prisluškivati bilo čije razgovore, a u ostalom to je i nemoralno" (ist. R. M.).

"Što se tiće Gabelice njegovo je držanje slično Galiću. Obećao je da će raditi, ali to je samo prividno. On je skroz nama neiskren i provokatorski nastupa. Za sastanak u Gorici u opće nije htio bilo što reći sam, već onda kada ga se na to upozorilo. Energično je odbio da kaže da je sa njima bio Marić. Prilikom ovog razgovora sa njime sam je započeo razgovor o tome kao on u opšte ne poхаđa vjerske ceremonije i kako zastupa ateistička shvaćanja. Međutim, utvrdili smo da ide na vjeronauk u Imotskome. On i Babić čak i ostale đake nagovaraju da idu na vjeronauk."

A onda, kao kruna svemu dolazi izvještaj "Merkura", pravim imenom **Petra Nikolića**, đaka 8. razreda gimnazije, koji zajedno stanuje s Babićem (kod Gavranovićke) i podnosi izvještaj 8. listopada 1957., u kome između ostalog kaže da je Ivan Gabelica bio predsjednik omladinske organizacije u razredu i da je sam podnio ostavku. Među gimnazijalcima koji idu na vjeronauk ubraja upravo trojicu: Babića, Bušića i Gabelicu. Još spominje kako se Bušić suprostavio izboru **Uglješa M.** za čelnika omladinske organizacije.

Beskorisno je sada diskutirati, što bi bilo da je bilo? Da su imotski članovi TIHO-a prihvatali biti njihovi špijuni, oni ih ne bi izbacili iz gimnazije, nego bi im još dali i stipendije (kad bi se uvjerili da uistinu radite za njih). Vaše prkosno odbijanje suradnje samo ih je više razljutilo, pa su požurili s odlukom o zabrani školovanja. Kakva god bila da je bila ta komunistička vlast u avnojskoj Hrvatskoj, držala se bar donekle postojeci zakona, za razliku od one u BiH, gdje je "šerif" Mirko Praljak samostalno odlučio kako ja ne mogu boraviti u Širokom Brijegu, dakle ne mogu fizički biti u školi. Ovdje mogu nadodati i odluku Sreskog komiteta SKJ u Mostaru u kolovozu 1959., da se zbog studentskih demonstracija u Zagrebu 11. svibnja 1959. sve studente i srednjoškolce s tog područja, koji su navršili 20 godina i koji su studirali u Zagrebu, pozove na odsluženje vojnog roka, usprkos činjenice da smo imali zakonski, propisno,

odgođen rok služenja do završetka studija. Vidi *Moja polnoćka*, poglavje «UDB-in teror», str. 192. Takvo nešto se nije dogodilo u avnojskoj Hrvatskoj!

Za čitatelje koji nisu pročitali moju knjigu, moram istaknuti da sam pokušao upisati se u osmi razred na puno mjesta, ali sam svagdje odbijen, čak i u Županji. Srećom, jedan drugi Hercegovac, koji je imao više zasluga za uspjeh partizanskog pokreta nego Praljak, imenom **Petar Leko**, htio je ospasobiti gimnaziju. Tu je bila moja sretna zvijezda! Zato sam njemu posvetio svoju knjigu. Ja ne znam što je on sve podnio da mi *drugovi iz komiteta* dopuste završiti osmi razred i položiti veliku maturu. Pomogao je i svim drugim članovima u Širokom Brijegu. Ocjenjujući posljednji Ivanov tekst, pitam se kako je to sve mogao tako pobrkat? Prošlo je već 6 godina od izlaska knjige, a još koja otkad je on čitao rukopis, pa je najvjerojatnije zaboravio što je važno a što sporedno. Još jednom ističem da je "narodna vlast" puno manje poštivala postojeće zakone u BiH nego u Hrvatskoj. Pravna logika tu ne vrijedi, a volja šerifa se provodila.

9. Najinteresantniji je zadnji pasus Gabeličine polemike. Radi se o "Bugojancima", ili o "planinskoj lisiči", događaju iz 1972. godine. Ja ne uzneniravam pokojnike, nego upravo štitim njihovu čast i žrtvu. Ovdje ću samo ponoviti za čitatelje ovoga glasila, da sam već na nekoliko mjesta objavio ono što sam na svoje usi čuo od čovjeka koji je morao znati. Slijedi samo jedna rečenica iz mog priloga diskusiji na spomenutom portalu od 29. ožujka 2009., kao prilog diskusiji članku pod naslovom: *Napadi na feljton, knjigu i film o HRB-u i akciji Fenix '72*, koga je potpisalo deset osoba, među njima rodbina pokojnika, predsjednica Kluba hrvatskih povratnika iz iseljeništva i neki povratnici. Nakon mog objašnjenja zašto sam posjećivao (tog) partijca, u ležernom razgovoru 1974. njemu se nehotice omakne izjava: "Mi smo znali da oni dolaze, ali su nas iznenadili, jer su ušli dan ranije". Tko sada tu remeti grobni mir?•

PUBLIKACIJE KOJE SE MOGU NABAVITI U HRVATSKOM DRUŠTVU POLITIČKIH ZATVORENIKA (Zagreb, Vojnovićeva 15)

POLITIČKI ZATVORENIK 2006.-2008. - svi brojevi časopisa (166-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 1 CD	50,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-2008. - svi brojevi časopisa (1-201) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 4 CD-a	200,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 2003.-2005. - svi brojevi časopisa (brojevi 130-165) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja (stara izdanje) - 1 CD	30,00 kn
POLITIČKI ZATVORENIK 1990.-1997. i 1998.-2002. - svi brojevi časopisa (brojevi 1-129) na CD-u u HTML i PDF formatu, s mogućnošću pretraživanja - 2 CD-a	60,00 kn
Ivo BJELOKOSIĆ: <i>Svečenik matični broj St. Grad. 2019</i> , HDPZ Podružnica Dubrovnik, 2002.	80,00 kn
Kaja PEREKOVIĆ: <i>Naše robijanje</i> , RINAZ Rijeka, HDPZ Zagreb, 2004.	150,00 kn
Skupina autora: <i>Hrvatske žene u okovima i pjesmi</i> , Riječki nakladni zavod Rijeka, 1997.	80,00 kn
Bruno ZORIĆ: <i>Svetlo i sjene (pjesme)</i> , HDPZ Podružnica Zadar, 2000.	40,00 kn
Slavko MILETIĆ: <i>Za dostojanstvo i slobodu</i> , HDPZ Mostar, 2006.	80,00 kn
Zatajena grobišta i prešućene žrtve Drugog svjetskog rata i porača u Karlovačkoj županiji , Izd. HDPZ - Podružnica Karlovac, 2007., tvrdi uvez, 450 str.	140,00 kn
Prešućene žrtve Đakova i Đakovštine u Drugom svjetskom ratu i poraću , Izd. HDPZ - Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, 2007., tvrdi uvez	150,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>Dr. Niko Koprivica gradačelnik Dubrovnika, žrtva i mučenik sa Dakse</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, 2009., 72 str.	50,00 kn
Mijo JURIĆ: <i>Osamnaesto proljeće (Uspomene na godine tamnavanja)</i> , HKD sv. Jeronima, Zagreb, 2009., tvrdi uvez, 312 str.	100,00 kn
Prilozi za povijest Domovinskog rata u Đakovu i Đakovštini , prir. Ivo Tubanović, Igor Švraka, Pero Šola, Dragutin Hajnić, Zorica Balog, Maja Majbaum i Sanja Rogoz-Šola, izd. Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora Ogranak Đakovo i HDPZ Podružnica Osijek, Ogranak Đakovo, tvrdi uvez, 528 stranica	150,00 kn
Žrtve Drugoga svjetskog rata, porača i Domovinskog rata na području župa Dobretići, Jajce, Koričani, Ključ, Liskovica, Podmilače i Varcar Vakuf - Mrkonjić Grad , prir. Ivo Tubanović, Stipe Pilić, Ivo Aščić, Mirko Blažević, Mara Crnoja, Zdravko Žunić i Branko Bungić, izd. 2B multimediaPrint, Nova Bila, 456 stranica, tvrdi uvez	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Stara Gradiška: mučilište i gubilište hrvatskih političkih zatvorenika</i> , HDPZ - Podružnica Dubrovnik, broširano, 302 str.	100,00 kn
Božidar Božo KOVACHEVIĆ: <i>Križni put dugačak pet godina 1945. – 1950. (Svjedočenje o vremenu)</i> , HDPZ - Podružnica Karlovac, broširano, 103 str.	40,00 kn
SLAVKO RADIČEVIĆ: <i>Tri zla dvadesetog stoljeća na tlu Hrvatske, Vlastita naklada – sunakladnici</i> ; HDPZ i HDPZ Podružnica Rijeka 2010., tvrdi uvez, 351 str.	100,00 kn
Dr. Augustin FRANIĆ: <i>KPD Lepoglava, mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika</i> , drugo, dop. i proš. izdanje, HDPZ, Dubrovnik, 2010., broširano, 304 str.	100,00 kn

•

VOJSKOVOĐA SVETOZAR pl. BOROEVIĆ: HRVATSKI PRAVOSLAVAC U BORBI PROTIV BALKANIZACIJE HRVATSKE (V.)

U jesen 1918. razvitak događaja za Centralne sile postaje katastrofalni: slom Solunske fronte, izlazak Bugarske i Osmanskog Carstva iz rata, raspad Austro-Ugarske (29. listopada Hrvatska se odcepljuje, a dan prije Češka), s time povezan i raspad borbenog morala i stege kod ogromne većine postrojbi (uključujući i dobar dio hrvatskih), stalni priljev svježih američkih trupa na Zapadnu frontu itd.[1] Istodobno kako se odcijepila, Hrvatska ulazi u Državu Slovenaca, Hrvata i Srba, koja će prestati postojati stvaranjem Kraljevstva Srbija, Hrvata i Slovenaca. Država SHS stvorena je na temelju hrvatskoga državnog prava i narodnog načela, a okupljala je sve „južnoslavenske zemlje dotada pod habsburškom krunom“.

U takvoj situaciji Boroević se trudi svim silama pomoći novoj državi, posebno u očuvanju njenih trupa (prvenstveno hrvatske postrojbe) kojima bi usporavao Talijane u zaposjedanju područja obećanih im *Londonskom ugovorom*. Još je na godišnjicu veličanstvene 12. bitke pružao žestok otpor talijanskoj ofenzivi, potpomognutoj zapadnim saveznicima. Unatoč političkim događajima u domovini, pobuni pojedinih hrvatskih postrojbi u pozadini, Hrvati su se odlučno odupirali napadu. No zbog cjelokupne situacije Boroević je naložio povlačenje svoje Grupe armija. Zahvaljujući feldmaršalovoj sposobnosti malo je Hrvata zarobljeno, dok je velika većina hrvatskih postrojbi stigla doma ubrzo nakon završetka rata (Austro-Ugarska je potpisala primirje 3. studenog).[2]

Jugoslavenski državni progong Boroevića

Pitanje je gdje bi bile granice talijanske države nakon rata (prema *Londonskom ugovoru* veliki dio Dalmacije potpao bi pod Italiju), da nije bilo Boroevićeva vodstva te njegova organiziranog otpora i povlačenja krajem rata. Koliko bi hrvatskih vojnika završilo u talijanskom zarobljeništvu? Bez sumnje bi Talijani koristili kao „ulog“ u pregovorima o granici mnoštvo zarobljenih hrvatskih vojnika (da su ih imali). Unatoč svim tim zasluga, Boroevića čeka nepravda, progong i

Piše:

Mladen KALDANA

zlostavljanje. Prvo Država SHS, a onda Kraljevstvo SHS ne samo da mu nisu dali ni temeljna građanska prava, već su ga opljačkali i prognali.

Povod tome je bio „sukob“ sa slovenskim Narodnim vijećem krajem rata; general pukovnik von Wurm, Boroevićev podređeni časnik zadužen za povlačenje postrojbi s bojišta, obavijestio je feldmaršala da se to Narodno vijeće

General Svetozar pl. Boroević

neprijateljski odnosi spram njegovih postrojbi. Boroević je na to rekao von Wurmu, da će, ako se takvo ponošanje nastavi, smatrati neprijateljem slovensko Narodno vijeće. To je došlo i do zagrebačkoga Narodnog vijeća SHS, vrhovne instance „habsburških Južnih Slavena“. Od tada je Boroević nepravedno smatran neprijateljem, a posebno mu se osvetilo slovensko Vijeće – zapljenom njegovih dobara.[3] U Hrvatskoj se također protiv Boroevića nastupalo „žestoko“. Među ostalim, zagrebački Sveučilišni senat oduzeo mu je počasni doktorat.[4] Spomen-ploča u Međenčanima skinuta je začudo tek u veljači 1921.[5] Kako bi smanjila odgovornost svog supruga za autorstvo Boroevićeve spomen-ploče, gospoda Frangeš

je u javnosti nastupala kao „apostol jugoslavstva“.[6]

U poratnoj, „novoj“ Austriji, Boroević je, pak, kao Hrvat bio nepoželjan. S blokiranim ušteđevinom u bankama i neriješenog statusa, stalno se seljakao po Beču, Klagenfurtu i okolicu, živeći u neimaštini. Jedino sredstvo za život bio mu je honorar koji je dobivao od Generalnog kaptola Vojničkog reda Marije Terezije. Zadnje godine svog života provodi u borbi za svoj status i mirovinu. Umire u Klagenfurtu od posljedica moždanog udara 23. svibnja 1920., a pokopan je kao najobičniji civil na gradskom groblju tri dana kasnije. Grob mu je premješten 21. listopada iste godine u Beč. Mjesto i sahranu u arkadama *Wiennese Zentralfriedhof* osigurao je i platio bivši car i kralj Karlo I./IV.[7] Boroevićeva su sunarodnjaci prezreli, ali ga nije zaboravio bivši vrhovni zapovjednik koji je i sam bio u teškoj situaciji.

Zaključak

Fragmenti Boroevićeve korespondencije koje donosimo u prilogu, upečatljivo pokazuju i oslikavaju našeg vojskovođu. Boroević je bio hrvatski časnik prožet vojnom tradicijom, koji je umro od svih prezren. Danas, kada se bliži jedno stoljeće od njegove smrti, stvarno je kucnuo zadnji tren da se krene u širu akciju pravilnoga i pravednog vrednovanja S. Boroevića. Kao što sam već prije spomenuo, potrebno je da hrvatski trgovci i ulice nose ime našega velikana. Prije svega obalni gradovi, a ne bi bilo ni nadmet i da neka ulica u Vukovaru bude nazvana po Boroeviću. Osobno smatram da bi Hrvatsko vojno učilište „Petar Zrinski“ trebalo biti preimenovano u počast našeg feldmaršala. Svaka čast Petru Zrinskome, no učilište koje stvara budući taktički, operativni i strategijsko-operativni zapovjedni kadar hrvatskih oružanih snaga mora nositi ime jednoga vrhunskog hrvatskog vojnog uma. Navedenim karakteristikama odgovara Svetozar Boroević. No to nije jedini razlog zašto bi hrvatska „vojna akademija“[8] trebala nositi Boroevićevo ime.

Summa summarum razloga potrebe za Boroevićevim nazivljem Hrvatskoga voj-

nog učilišta: najveći je hrvatski vojni strateg, bar što se tiče novijeg doba; najpoznatiji je i najugledniji hrvatski vojni strateg u svijetu, možda i jedini poznat; činjenica da su mnogi Hrvati žestoko branili Austro-Ugarsku (i hrvatsku državnost u njoj) zorno pokazuje neutemeljenost mita o „dugotrajnoj i sveopćoj narodnoj želji“ za stvaranjem Jugoslavije. Kao simbol (vodstva) te borbe mora se koristiti međunarodno poznat Boroević, koji kao hrvatski pravoslavac ruši i europsku „definiciju“ religijskog utemeljenja identiteta „balkanskih plemena“, što (je) predstavlja(lo) znatna ograničenja hrvatskoj naciji (političkom narodu); Europa i danas sa sjetom gleda na habsburško carstvo, koje je „pružalo zajednički život i garantovalo trgovinu i bezbednost velikom broju naroda“. Po završetku Prvoga svjetskog rata „velika tragična greška napravljena je kada je [...] uništena Austro-Ugarska“, a nastupila je „balkanizacija jugoistočne Europe“.[9]

Ove riječi „najvećega europskog državnika prošlog stoljeća“[10] odlično dočaravaju ugled stare Monarhije. U zadnjih 100 godina nerijetko se pojavljuju razne kombinacije uspostavljanja/obnove Podunavske države u raznim oblicima. Uzimimo najnoviji primjer – europska regija Alpe-Dunav-Jadran. Upravo zbog europske percepcije Monarhije kao stabilizatora regije treba inzistirati na geopolitičkoj važnosti Hrvata/hrvatskih zemalja kao jednog od temelja države tijekom njezina postojanja. I u ovom slučaju Boroević je simbol hrvatske uloge u „habšburškom europskom poslanju“.[11]

Iz ovih četiriju točaka vidi se (ne)posredna važnost S. Boroevića kako za tradiciju oružanih snaga Republike Hrvatske, tako i za srednjoeuropski identitet Hrvata koji je važan dio našega nacionalnog identiteta. Zbog toga bi Hrvatsko vojno učilište trebalo nositi njegovo ime. Također imamo obvezu prenijeti feldmaršalove posmrtnе ostatke u mirogojske arkade, među ostale hrvatske velikane. Međutim, s obzirom na službeno svojatanje Boroevića u Srbiji, kao i poznatu inertnost „hrvatskih elita“, moglo bi se dogoditi da nas susjedi preteknu pa da sahrane hrvatskog vojskovođu uz nekoga srbijanskog đeneralu.

Prilozi:

1.

„Ja personificiram autoritet, stegu i samopouzdanje, sve u jednom. Svi moji pod-

ređeni od najvišeg do najnižeg ranga to znaju i osjećaju, te se mogu pouzdati u navedenu. Kad bih imao moć disciplinirao bih cijelo čovječanstvo i natjerao ih na djelovanje unutar istog okvira. Vidjeli biste uspjeh, bio bi stotinu puta veći nego sada. Samo autoritetom i stegom vežu se trupe uz stijeg, uz njihovu dužnost. Isto vrijedi i za cijelo čovječanstvo. Nažalost stega se lako potkopava besmislenim zahjevima, zato se i bezobzirno rješavam svih budala. Takvi me se onda boje i stvaraju moje neprijatelje. S druge strane, ja ko me cijene svi sposobni ljudi.“

(Pismo Stjepanu Sarkotiću, vjerojatno krajem rata)[12]

2.

„Dragi Kvaternik!

Rijetko sam bio u prilici čitati tako raskošan hrvatski, kao u Vašoj pismenoj čestitki. Hvala Vam, ali moram primijetiti,

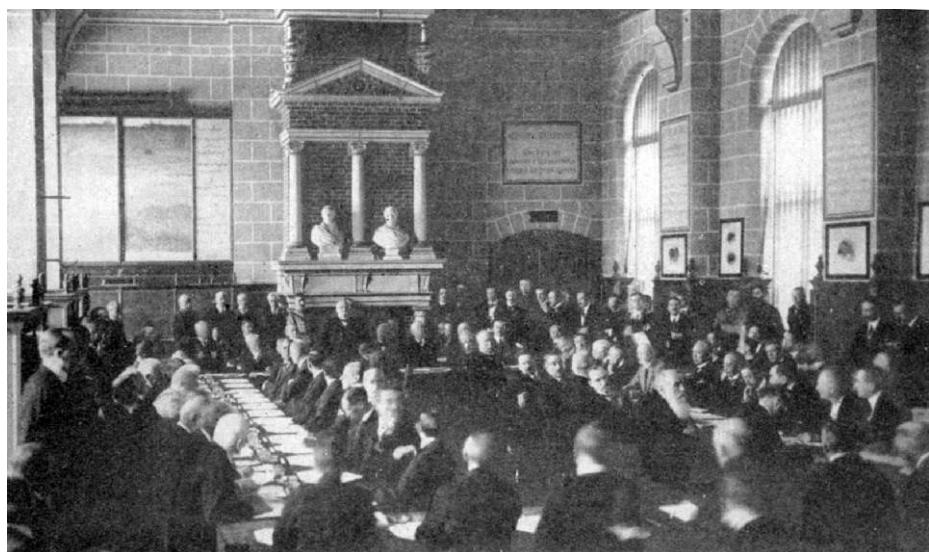
nirane vojske i Talijana, koji se ne mogu u ovom trenutku zaustaviti, nahrupiti preko Kranjske i Hrvatske i zato Vas molim ne kao general, ne kao posljednji sin zemlje već kao domoljub koji svoju domovinu voli isto tako kao i svaki drugi Hrvat i apeliram na domoljublje NV da se ukinu ove odredbe koje bio pretvorile vojsku u horde koje bi uništile posljednje tekovine. Neka željeznički promet bude slobodan.“

(Brzojav Narodnom vijeću SHS, 1. studenog 1918.)[14]

4.

„Dragi Slavko!

... Zahvaljujem Vam na pokušajima rehabilitacije. Budući da ne poznajem prilike u Hrvatskoj, prepustam Vam sve odluke. Bilo bi mi žao ako bi mi se pred zemljacima u Hrvatskoj tek na traženje Srbije osigurala zadovoljština. Postoji li mogućnosti da se cijeli zapisnik, naravno

Potpisivanje mirovnog ugovora u St. Germainen

da taj hrvatski sigurno nije naučen u Slunju, nego vjerojatno u Zagrebu i pretpostavljam da potjeće iz nježne damske ruke, koju ljubim i zavidim joj na stilu. Samo 'feldmaršal' nije hrvatski. Begić, 'mudrac' za sve probleme, smatra da je «vojni maršal» bolje rješenje.

Na St. Vitu zavidi Vam Vaš vjerni Boroević, feldmaršal.“

(Dopisnica Slavku Kvaterniku, 9. veljače 1918.)[13]

3.

„Odredbe Narodnog vijeća o željeznicama za koje sam saznao tijekom noći u najkraćem će vremenu vojsku učiniti bespomoćnom zbog nedostatka hrane i posljedice će biti katastrofalne za južnoslavenska područja jer će horde nediscipli-

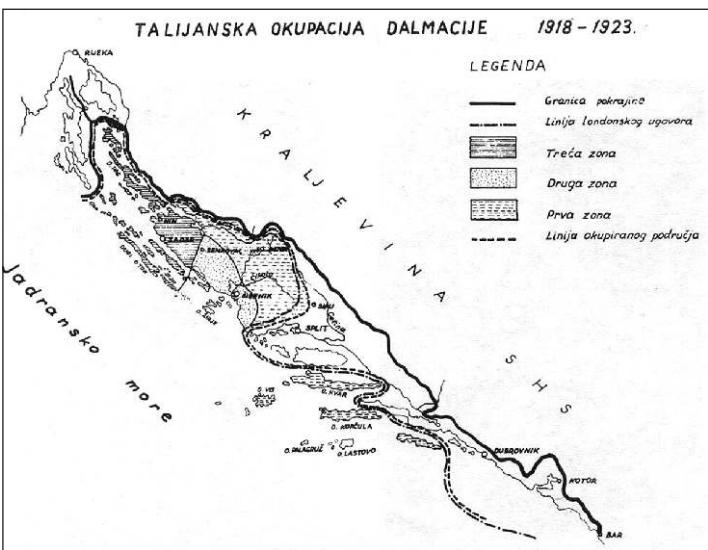
preveden, preda Obzoru na objavljivanje s mojim komentarom o mom svjetonazoru kao Hrvata i utjecaju u prilog Južnih Slavena tijekom rata? Bi li Obzor stao u moju obranu kao Hrvata u odnosu na Kranjsku?...

Srdačno, Vaš stari Boroević, feldmaršal.“

(Nedatirano pismo Slavku Kvaterniku, vjerojatno iz travnja ili svibnja 1919.)[15]

5.

„Opišite moju situaciju, kako smo moja žena i ja zbog zapljene našeg privatnog vlasništva na temelju naredbe Kranjskog narodnog vijeća u listopadu 1918. pretrpjeli štetu od 120.000 kruna i tako dospjeli u tešku materijalnu situaciju. Nevolju pojačava i zabrana povratka u

Iako je trajala dulje od one nakon Rimskih ugovora (1941.), talijanska okupacija 1918.-1923. se sustavno prešuće.

Hrvatsku, i već drugu godinu ne znamo, gdje da se naselimo, tako da smo prisiljeni skupo živjeti u najskromnijim hotelima i na udaru njemačkog tiska, koji me naziva Južnim Slavenom... Moram izistirati na javnoj i stanovništву jednoznačnoj zadovoljštinu, za svu mi učinjenu nepravdu, jer ni u domovini ne mogu živjeti u miru. Optužuju da sam protivnik nove države, što nisam. Ne želim više ništa, osim mira.“

(Pismo Slavku Kvaterniku, 2. studenog 1919.)[16]

Bilješke:

- [1] E. BAUER, *Sjaj i tragika hrvatskog oružja*, 123., 131.-135.
- [2] *Isto*, 135.-136.
- [3] *Isto*, 138.-139.; M. POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević*, 9.-10.
- [4] Iso KRŠNJAVA, *Zapisici. Iza kulisa hrvatske politike*, sv. 2., (pr. Ivan Krtačić), Zagreb 1986., 820.
- [5] M. POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević*, 9., bilj. 14.
- [6] I. KRŠNJAVA, *Zapisici*, sv. 2., 820.
- [7] „Svetozar Boroević von Bojna“ (<http://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/boroevic.htm>, 07.01.2010.); M. POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević*, 10.-11., 30.-31.
- [8] Pitanje (ne)postojanja prave hrvatske Vojne akademije zahtijeva temeljitu obradu. Ovdje ću samo izreći svoje uvjerenje da se profesionalni časnički kadar ne može stvoriti vojnim tečajem od 6 mjeseci. Kad mladić od kojih 25 godina ima prvi pravi izravni dodir s vojnim načinom života, dolazi do šoka za dojučerašnje civilne studente nenavikle na stegu i sve ostalo što ide uz vojnu službu. Naravno da ogromna većina njih po isteku obvezatnoga višegodišnjeg roka (prema ugovoru o stipendiranju), „bježi“ iz oružanih snaga. Da je za časnika dovoljno završiti civilni fakultet te kratki vojni tečaj, ukinuli bi svoje akademije SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo i Francuska.
- [9] Winston S. CHURCHILL, *Drugi svetski rat. Tom I. Bura se sprema*, Beograd s. a. (1965.), 9.
- [10] Churchillovim nalagom počinje, u veljači 1942., „područno bombardiranje“ njemačkih gradova, kako bi se uništila industrija i slomio moral civila, što je rezultiralo nezapamćenim civilnim žrtvama u povijesti napadaja iz zraka. Svejedno ga i danas slave kao velikog državnika. Glavno je da se Gotovina tereti i za „prekomjerno granatiranje Knina“., „Uistinu“ ratni zločini ne zastrijevaju. *O tempora, o mores!*
- [11] Također postoji i negativna percepcija habsburške njemačke Austrije zbog njenog sudjelovanja u slamanju revolucionarnog pokreta 1848., u čemu su važnu ulogu imali Hrvati s banom Jelačićem. U napadima na „kontrarevolutionarne“ Hrvate posebno su se istaknuli Karl Marx i Victor Hugo (Ivan KRTALIĆ, *Sukob s desnicom*, Zagreb 1989., 120.-121.).
- [12] Ovo je prijevod engleske inačice teksta brzojava. Na hrvatski jezik preveo M. Kaldana („Svetozar Boroević von Bojna“- <http://www.austro-hungarian-army.co.uk/biog/boroevic.htm>, 07.01.2010.).
- [13] M. POJIĆ, *Vojskovođa Svetozar Boroević*, 21.
- [14] *Isto*, 27.
- [15] *Isto*, 28.
- [16] *Isto*, 10. •

POMOĆ ZA POLITIČKI ZATVORENIK

Tijekom svibnja 2011., svojim su prilozima daljnje izlaženje ovog mjesečnika nesobično pomogli:

Milenko	Živković	Ćunski	500,00
Omer	Stunić	Zagreb	120,00
Petar	Granić	Zagreb	300,00
Duro	Kovačević	Koška	200,00
Ivan	Janeš	Đakovo	500,00
Ljubica	Bujanović	Zagreb	300,00
Bruno	Hranić		100,00
u k u p n o			2.020,00

Zahvaljujemo se darovateljima, te se i ubuduće preporučujemo njihovoj susretljivosti. (Ur.)

OBAVIJEST PODUPIRATELJIMA

Događaju se slučajevi da podupiratelji, suradnici i prijatelji pošalju novčane uputnice ili preporučene pošiljke naslovljene na »Politički zatvorenik«. Nijednu takvu pošiljku ne možemo primiti, jer jednostavno ne postoji pravna osoba koja bi se zvala »Politički zatvorenik«: list nema pravnog identiteta, pečata, vlastitog računa ili osobe ovlaštene na potpis. Drugim riječima, stvarno nisu primljeni čak ni oni pri-loži za koje smo objavili da su odašlani (jer smo o njima obaviješteni na drugi način, telefonom ili telefaksom), pa poziva-mo sve one koji su svoje pošiljke tako naslovljavali, da se kod Hrvatske pošte ili poslovnih banaka raspitaju o sudbini svojih pošiljaka i zatraže njihov povrat.

Molimo suradnike, prijatelje i podupiratelje, da svaku pis-movnu ili novčanu pošiljku naslovljavaju isključivo imenom nakladnika: HRVATSKO DRUŠTVO POLITIČKIH ZAT-VORENIKA, Vojnovičeva 15, 10000 Zagreb. Na pošiljci se može dodatno naznačiti da je namijenjena mjesečniku »Politički zatvorenik«. Broj žiro-računa HDPZ-a naveden je u impresumu lista. •

U SPOMEN

IVAN ŠIMAC

(1922. - 2011.)

Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Zagreb

U SPOMEN

NIKOLA PEJNOVIĆ

(1928. - 2011.)

Laka mu bila hrvatska zemlja!
HDPZ – Podružnica Gospić

IN DIESER AUSGABE

Eine Reihe von Artikeln in dieser Ausgabe beschäftigt sich mit der Beendigung der kroatischen Beitrittsverhandlungen mit der Europäischen Union und dem bevorstehenden kroatischen Beitritt zu der Gemeinschaft. Die meisten der Autoren zeigt Sorge, dass es bis heute keine offizielle Übersetzung des Lissabonner Vertrages auf der kroatischen Sprache gibt und auch weil die herrschenden Kreise eine wirkliche Diskussion über die Argumente *pro et contra* der Europäischen Union nicht zulassen. Angesichts der schweren Enttäuschung die sie in ihrer Geschichte erleben mussten, schauen viele Kroaten mit Skepsis auf Entwicklung dieser Ereignisse, aber sie befinden sich in einer schwierig begreiflicher Situation, dass mindestens die Hälfte der kroatischen Wähler ein Beitritt zur EU ablehnen, während sich im nationalen Parlament weder eine euroskeptische Partei, noch ein einziger Vertreter befindet der es wagt diese Hälfte der kroatischen Wählerschaft zu vertreten.

*

Dr. sc. Andelko Mijatović bringt Curriculum vitae des **Prof. Dr. Ante Sekulić**, eines angesehenen kroatischen Intellektuellen geboren in Provinz Vojvodina die sich in heutigem Serbien befindet. Wegen seiner kroatischen Nationalgefühls und antikommunistischer Stimmung wurde Sekulić Jahrzehnte lang schikaniert und in zwei Fällen zur Gefängnisstrafen verurteilt. Ergänzend zur Darstellung seines Lebens und seine Arbeit sind die Fragmente der Gespräche mit **Dr. Slaven Bačić**, einem der Führer der kroatischen Minderheit in Serbien. Bačić beschreibt die brutalen Methoden der Verfolgung, deren die Kroaten in der Ära Milošević ausgesetzt waren, bemerkend, dass es heute eine offene Misshandlung nicht gibt, aber sichtbar ist der gegenwärtige Versuch serbischen Regimes, Kroaten rechtlos zu machen und entnationalisieren. Bezeichnend ist, bemerkt Bačić, dass die offi-

zielle kroatische Regierung, bemüht um die Gunst Brüssels, die schwierige Lage der Kroaten in Serbien, nicht nur ignoriert, sondern sie noch verschlimmert. Während man die Forderungen der serbischen Minderheit in Kroatien erfüllt, werden die Kroaten in der Vojvodina diskriminiert. Sie werden in Kroatien, wie völlig Fremder behandelt und im Gegensatz zu den Rechtsvorschriften kommen sogar immer schwerer zur kroatischen Staatsbürgerschaft.

*

Der Historiker **Prof. Domagoj Novosel** beschreibt die schrecklichen Massenmorde die jugoslawische Armee im Mai 1945, nach der Besetzung der Hauptstadt Kroatiens Zagreb, in der Zagreber Gegend begangen hat. Er nennt namentlich die Opfer von Ortschaft Gračani, die heute Bestandteil von Zagreb ist. Es wird darauf

hingewiesen, dass diese Opfer ein halbes Jahrhundert verschwiegen waren und Regierungsvertreter tun heute alles um die Verbrecher nicht zu identifizieren und vor Gericht zu bringen. Ähnlich klingen, leider auch die Reden berühmter Vertreter des öffentlichen kroatischen Lebens in Bleiburg, den südösterreichischen Städtchen, das das Leid der Hunderttausende von Kroaten vom Frühjahr und Sommer 1945 symbolisiert. Haargenau war es im Macelj auf traditioneller Gedenkfeier die an die Opfer des Kreuzzuges (Todesmärsche) des 1945 erinnert, wo die jugoslawischen Kommunisten ohne Gerichtsverfahren Dutzende von katholischen Priestern und mehreren tausend kroatischen Soldaten und Zivilisten getötet haben.

*

Über die Zähigkeit des kommunistischen Mentalität in der heutigen Kroatien bezeugt auch der Beitrag von

Dr. Juraj Batelja, dem Postulator der Causa des Seligen Alojzije Stepinac, dem Zagreber Erzbischofs und Kardinals, den die jugoslawischen Kommunisten 1946 zu 16 Jahren Gefängnis verurteilt haben. Am Vorabend der jüngsten Ankunft von Papst Benedikt XVI erschien in Kroatien, ein Pamphlet geschrieben von einem Stepinacs Gefängniswächter. Mit dem Pamphlet das in der Presse Lautstark angekündigt war und am 13. Mai dem Tag an dem die berüchtigte jugoslawische Geheimpolizei (OZN) ihren Gründungstag feiert, veröffentlicht wurde, wird die kriminelle Natur des kommunistischen Regimes verschönert. Obwohl er mehrmals in diesem Pamphlet verleumdet ist seine Berufung auf sein gesetzliches Recht auf Veröffentlichung der Berichtigung einer unwahren Information blieb für Dr. Batelja unerfüllt. Diejenigen, die wirkliche Macht in Kroatien haben beweisen auch auf diese Weise, dass das Gesetz für sie keine Anwendung hat. •

"Arithmetika Horvatska" - Kroatische Arithmetik (1758)

IN THIS ISSUE

A number of texts in this issue deal with the finalisation of Croatia's negotiations with the European Union and announcement of Croatia's accession to the Union soon. Most of the authors have expressed their concern due to the fact that the Lisbon Agreement has not been officially translated into Croatian, and because the ruling circles do not allow any discussion about arguments *pro et contra* European Union. Having in mind grave disappointments experienced in the past, many Croats look upon such developments with scepticism. However, they are in a situation which is hard to understand; at least half of the electorate refuse accession to the EU, while in the national parliament there are no Eurosceptic parties or representatives who would have the courage to represent that half of Croatia's electorate.

*

Andelko Mijatović, Ph. D. wrote the history of Prof. Dr. Ante Sekulić, a renowned Croatian intellectual born in Vojvodina, now a province in the Republic of Serbia. Because of his Croatian national sentiment and anti-communist attitude, Sekulić was harassed for decades, and tried on two occasions. Complement with the text about his life and work are fragments of the interview with **Dr. Slaven Bačić**, one of the pioneers of Croat minority community in Serbia. Bačić describes brutal methods of persecution of Croats in Milošević's time, and says that today there is no open harassment; however, everywhere are evident Serbian regime's attempts to deprive Croats of their rights and nation. Characteristically, Bačić says, Croatia's authorities, wishing to ingratiate Bruxelles, ignore the difficult position of Croats in Serbia, and

even make it worse. Requests of members of Serb minority in Croatia are being gratified, while Croats in Vojvodina are discriminated. Croatia treats them as strangers, and it is getting harder for them to obtain Croatian citizenship, contrary to the legislation.

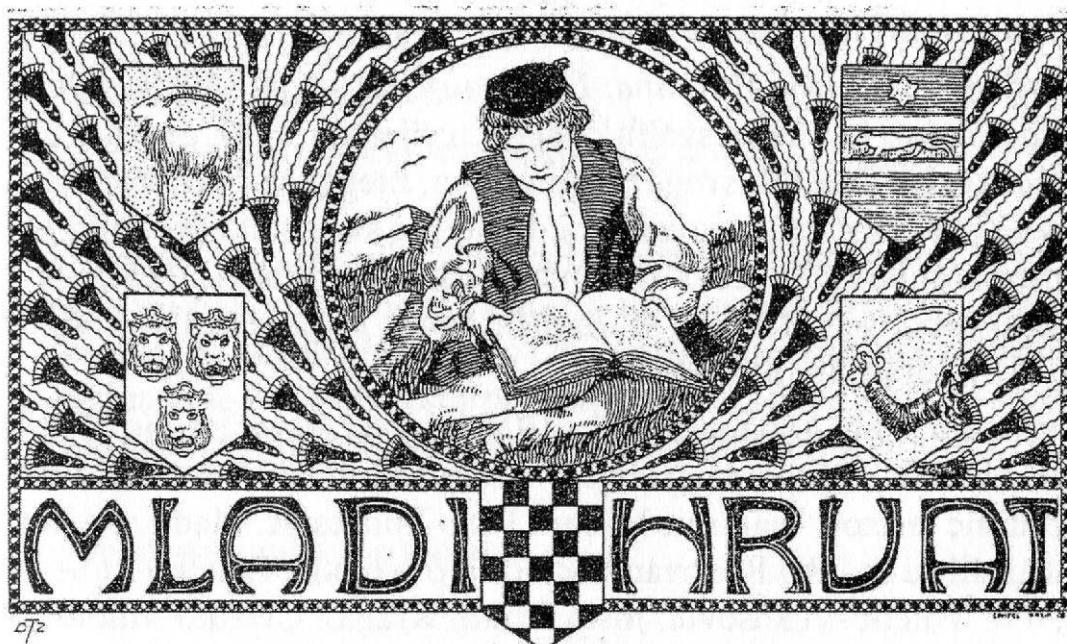
*

Historian Prof. Domagoj Novosel describes horrible mass slaughters committed by the Yugoslav Army near Zagreb, when they occupied Croatia's capital in May 1945. He listed the names of victims from the village of Gračani, which is now a part of Zagreb. Those victims were elided for half a century, and even today representatives of state authorities are doing everything to identify the perpetrators and maybe put them to trial. Unfortunately, similarly toned were the speeches of representatives of Croatian public life in Bleiburg, a town in south Austria, which symbolises the suffering of hundreds of thousands of Croats in spring and summer of 1945. The same was in Macelj, at the traditional commemoration of the victims of the Way of the Cross in 1945, in which Yugoslav communists killed without trial several dozens of Catholic priests

and several thousand Croat soldiers and civilians.

*

About the toughness of communist mentality in today's Croatia speaks the text written by **Dr. Juraj Batelja**, the postulator of the plea for the beatified Alojzije Stepinac, Archbishop of Zagreb and cardinal, who was in 1946 sentenced by Yugoslav communists to 16 years imprisonment. On the eve of the visit of Pope Benedict XVI to Croatia, there appeared a pamphlet written by one of Stepinac's prison guards. The pamphlet, whose purpose was to embellish the criminal nature of the communist regime, was loudly announced in some papers, and publicly presented on May 13, the date that used to be celebrated as the day of founding of the ill-famed Yugoslav communist secret police (OZN). Although he was slandered several times in that pamphlet, Dr. Batelja's calling upon his legal right to correct false information remained pointless. Those who have real power in Croatia in that way also demonstrate that they are above the law. •

God. II.

Opatija, 1. siječnja 1910.

Br. 1.

"Mladi Hrvat" - The Young Croat, a monthly newspaper from 1910

Pjesnici i lokomotive. Kako se ruski književnici sve više privlače na praktičan rad vidi se najbolje iz jednog otvorenog pisma, objavljenog u sovjetskoj štampi, u kome se centralni komitet saveza željezničara obraća na piske, pjesnike i dramatičare Sovjetske Unije. Ovo pismo je neka vrst apela na književnike, u kome ih se poziva da sa svoje strane pomognu borbu protiv svih manjkavosti u transportnom saobraćaju. Pismo glasi:

»Pisci, pjesnici i dramatičari!

Centralni komitet saveza željezničara obraća se na vas sa predlogom da vaš talent i vaše sposobnosti iskoristite u borbi za uzorne lokomotive, za bespriskorno sprovodjenje socijalističkog transporta dobara i za savjesno rачunovodstvo u željezničkom saobraćaju.

Žigosite jetkim stihovima, oštrom prozom i satiričkim komedijama sve što smeta ili ugrožava transport. Veličajte u stihovima, dramama i pripovijestima ono što je najbolje u socijalističkoj utakmici.

Ne štedite sa vašim oštrim oružjem ni rad sindikalnih organizacija, ako otkazuju u kulturnim i socijalnim pitanjima, koja se tiču dobrobiti željezničarskih radnika.«

Ovo otvoreno pismo upravljeno je svim prominentima ruske literature.

U IME NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

Ratni sud odredjen odlukom zapovjednika 2.pješ.divizije Br. 841/taj.od 7.V.1943.danas 7.V.1943.u vieću kojemu predsjedava pješački bojnik Eršek Stjepan, a sudjeluju kao članovi pjes.sathik Hamuščak Djuro i nadporučnik sudac Duboković Dr.Miroslav kao voditelj razprave, i zatim u vieću kome predsjedava pješački bojnik Eršek Stjepan, a sudjeluju kao članovi naporučnik sudac Dr.Duboković Miroslav, kao voditelj razprave i ustaški poručnik Knežević Josip, a u oba vieća kao perovodja zastavnik Vujkov Nikola, a po optužbi zapovjednika 2.pješ.divizije Br.841/taj.od 7.V.1943 protiv djelatnog častničkog namjesnika Djermati Alberta i pričuvnog ustaškog vodnika Florschütza Hinka radi kaznenog čina iz § 2 toč.9 zakonske odredbe o ratnim sudovima, a na javnoj razpravi održanoj u prisustvu članova vieća, optuženih Djermati Alberta i Florschütz Hinka, zastupnika optužbe zastavnika Dr.Grge Miličića, te branitelja optuženih ureda radu bojnika liečnika Jakunjin Dr.Feodora, a nakon konačnog priedloga optužbe da se sudi prema optužnici, te konačno predloga odbrane, da se optuženi oslobode ispod sudjenja ratnog suda, izriče ovu:

O s u d u :

1/ Djermati Albert, djelatni častnički namjesnik, zapovjednik prtljažnog povoza 2.bojne II gorskog sdruga, sin Josipa i Sofije r. Čarić, rođen 3.IV.1898 u selu Belišće, općine i kotar Valpovo, stalno boravi u Zagrebu, vjere rkt., oženjen, otac dvoje djece, svršio 5 raz. pučke škole i 4 razreda zanatlijske škole, primljen u Hrv. domobranstvo u mjesecu rujnu 1941, prisegu položio, odlikovan za vrijeme Austro-ugarske velikom srebrnom medaljom I.razreda, diplom malom srebrnom II razreda, bončanom i Karlovim križem, neosudjivan, nalazi se radi kaznenog djela iz § 83 od.2.v.k.z. pod istragom,

2/ Florschütz Hinko, pričuvni ustaški vodnik vodnik, ustaški invadid, pripadnik ustaške X pripremne bojne u Kostajnici, sin Franje i Julijane rodj.Schweitzer, rođen 14.VII.1901 u Osijeku, općine i kotar Osijek, boravi stalno u Kostajnici, vjere rkt., oženjen, otac troje djece, pismen, svršio 5 razreda pučke škole i 2 razreda realne gimnazije, imovine nema, neodlikovan, po zanimanju u gradjanstvu poljodjelac, osudjivan 1931.g. osudom okružnog suda u Šomboru na doživotnu robiju radi pokušaja ubistva i teške tjelesne povrede nad četničkim vojvodom Ljubomirom Jovanovićem, ustasku prisegu položio,

K r i v i s u d

Dana 2.svibnja 1943.oko 22.sata ušli su u dvorište kuće prelaznice Ostojić Kate u blizini Kostajnice obučeni u domobranske odore i oboružani: Djermati sa stroj-samokresom a Florschütz sa puškom, probudili i dozvali u dvorište Katu Ostojić i zatim prikazajući se kao partizanima uplašili nju i njezina malodobnog sina Dušana, te je tako prisilili da im predala dva svoja vola, koje su oni odmah zatim otjerali i predali mesaru Mlinariću stižući da on te volove zakolje meso razprodaju a njima dade 20.000 kuna, čime su počinili kažnjivi čin iz § 2 toč.9 Zakonske odredbe o ratnim sudovima, pa se temeljem § 4. od.3.i § 13. od.1 Zakonske odredbe o ratnim sudovima

O S U D J U J E

Djermati Albert na kaznu smrti strieljanjem i
Florschütz Hinko na kaznu smrti strieljanjem.

R a z l o z i :

Obtužba tereti optužene da su 2.svibnja 1943.u noći oko 22.sata u Kostajnici ušli u dvorište Kate Ostojić oboružani sa parabonom i puškom, te od iste silom oduzeli dva njezina vola, prikazajući se pritom oštećenoj Kati Ostojić i njezinom sinu Dušanu, kao da su oni partizani s riječima: "Mi smo drugovi", "bježi poginut ćeš", "kad si dala kravu hrvatskoj vojsci, daj nama volove", lievo krilo napred, vi ostali otraga pazite s ledja nastojeci uplašiti oštećenu i prikazati da je s njima došlo mnogo partizana kako bi ona volove bez otpora predala, a zatim protupravno prisvojivši si volove iste predali mesaru Ivanu Mlinariću iz Kostajnice time da on volove odmah zakolje, te od utržka preda okrivljenome Djermati Albertu kuna 20.000 dočim ostatak otržene svote sebi zadrži, te da su takvim postupkom počinili kažnjivo djelo iz § 2.toč.9 Zakonske odredbe o ratnim sudovima.

Sud uzima dokazanim djelo optuženih onako kako je opisano u dispozitivu osude, jer svjedokinja Ostojić Kata na današnjoj raspravi izjavljuje da su došla u dvorišta njene kuće dva domobrana oboružana puškama, medju kojima je jednog prepoznala. Bio je Florschütz Hinko. Pozvali su ju u dvorište s tim da donese ključene od Štale. Ona je izasla u dvorište, a njezin sin Dušan na hodnik. Florschütz Hinko rekao je Dušanu